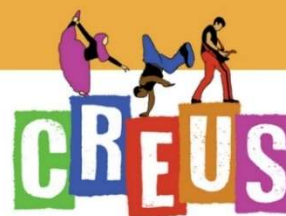

Co-Funded by the
Erasmus + Programme
of the European Union

Περιεχόμενα

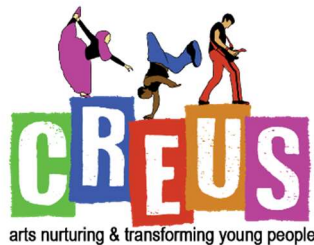
Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΚΥΠΡΟΣ.....	8
Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΕΛΛΑΔΑ	12
Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΙΤΑΛΙΑ	15
Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΟΛΛΑΝΔΙΑ	18
Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ (Αγγλία	21
Κύπρος	27
Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους	29
Περιπτωσιολογική μελέτη 1: Νέα Σύγχρονη Μαθητεία – Προπαρασκευαστική Μαθητεία	30
Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Rooftop Theatre στο Κέντρο Υποδοχής Αιτητών Ασύλου	32
Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Convention on the Rights of the Child (CRC) Campus Clubs	33
Περιπτωσιολογική Μελέτη 4: Apeirara Capoeira Academy	34
Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	34
Ελλάδα	36
Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους	38
Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: Διευκόλυνση Της Προόδου: Μη Τυπική Μάθηση Ως Μέσο Για Την Κοινωνική Ενσωμάτωση και Ενδυνάμωση.....	39
Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Δημιουργικά Εργαστήρια Και Εκθέσεις Στη Φυλακή, Ελλάδα.....	39
Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Εργαστήρια Και Γκαλερί Τέχνης	40
Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	41
Ιταλία	42
Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους	43
Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: "Il Cantiere"	45
Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: SPACE METROPOLIZ.....	45
Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: K-ALMA Falegnameria Sociale	46
Ένσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	47
Ολλανδία.....	49
Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους	50
Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: Kunstcafe 55+ (arts café 55+)	50
Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Meester – Gezel, Δάσκαλος – Μαθητευόμενος.....	52
Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: FORUM THEATRE	53
Ενσωμάτωση μέσω Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	55
Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία).....	56
Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Μοντέλα Καθοδήγησης από Ομότιμους	57
Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: Collective Learning Open Curriculum Kit (CLOCK) – Tulip Peer 2 Peer Mentoring	58
Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Talent Matching Europe	59

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Tell Your Story – Rinova Limited, με τους WAC Performing Arts και Media College ...	60
Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών	61
Πλαίσιο	62
Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές	63
Καθοδήγηση από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους.....	64
Τελικά Σχόλια	65
Το πλαίσιο	66
Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές	66
Καθοδήγηση από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους.....	66
Τελικά Σχόλια	66
Το πλαίσιο	67
Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές	67
Καθοδήγηση από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους.....	67
Τελικά Σχόλια	67
Το πλαίσιο	68
Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές	68
Καθοδήγηση από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους.....	68
Τελικά Σχόλια	68

Ευχαριστίες και Αποποίηση ευθύνης

Η έκθεση αυτή έχει εκπονηθεί από τους εταίρους του προγράμματος *CREUS: Αναπτύσσοντας & Καλλιεργώντας τις Επαγγελματικές Εγκάρσιες Δεξιότητες των Μειονεκτούντων Νέων μέσω Δημιουργικής, Μη Τυπικής Μάθησης σε μη Συμβατικούς Χώρους* υπό την επιμέλεια του “Hope For Children” CRC Policy Center.

Εκπονήθηκε με τη χρηματοδοτική υποστήριξη του προγράμματος Erasmus +, Βασική Δράση 2, Στρατηγικές Συμπράξεις, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενό της είναι αποκλειστική ευθύνη του συντάκτη και δεν αντικατοπτρίζει σε καμία περίπτωση τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Co-funded by
the Erasmus+ Programme
of the European Union

Αρχικό Σημείο Αναφοράς

Σύμπραξη CREUS . 2018. Διακρατική έκθεση περιπτώσιολογικών μελετών και ποιοτικής έρευνας . *CREUS: Αναπτύσσοντας και καλλιεργώντας τις επαγγελματικές εγκάρσιες δεξιότητες των μειονεκτούντων νέων μέσω δημιουργικής, μη τυπικής μάθησης σε μη συμβατικούς χώρους*, Erasmus+ Βασική Δράση 2 Στρατηγικές Συμπράξεις (EEK) Αριθμός Σύμβασης: 2017-1-UK01-KA202-036681

Συντάκτης

Sofia Leitão, “Hope For Children” CRC Policy Center, Cyprus

Συγγραφείς

Vaso Anastasopoulou, DIMITRA, Ελλάδα

Trevor Burgess, Rinova, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία)

Claudia Candelmo, ERIFO, Ιταλία

Isidora Doloudi, DIMITRA, Ελλάδα

Alice Fratarcangeli, MuLab, Ιταλία

Sofia Leitão, “Hope For Children” CRC Policy Center, Κύπρος

Erica De Martini, MuLab, Ιταλία

Maribel Coco Perez, Stichting Kunstbedrijf Arnhem, Ολλανδία

Christine Shahbenderian, “Hope For Children” CRC Policy Center, Κύπρος

Roberta Zingaretti, MuLab, Ιταλία

© CREUS, Απρίλης 2018

*Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ είναι ο ανεκμετάλλευτος και
έμφυτος ανθρώπινος πόρος, τον οποίο οι δυνητικές
οικονομίες δεν έχουν ακόμη αξιοποιήσει. Μπορεί να
συμβάλει στην ευημερία, στην πολιτιστική
ανταλλαγή και κοινωνική δικαιοσύνη. Η
δημιουργικότητα είναι η εμπνευσμένη ενέργεια και
γνώση που ωθεί πολλά άτομα,
συμπεριλαμβανομένων νεαρών ανδρών και
γυναικών, να αναλάβουν νέες βιομηχανικές
επιχειρήσεις με όραμα το μελλοντικό
μετασχηματισμό των κοινωνιών τους.*

“Δημιουργικές βιομηχανίες για τη νεολαία: αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ανάπτυξή”, Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων
Εθνών, 2013

Συνοπτική περιγραφή

CREUS – Η ανάπτυξη και καλλιέργεια των επαγγελματικών εγκάρσιων δεξιοτήτων των μειονεκτούντων νέων μέσω της δημιουργικής και μη τυπικής μάθησης σε μη συμβατικούς χώρους, προέκυψε από την ανάγκη διερεύνησης και καθιέρωσης καινοτόμων τρόπων εφαρμογής της μη τυπικής πολιτιστικής και καλλιτεχνικής εκμάθησης για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των νέων (16-24) με την υποστήριξη της ανάπτυξης μεταβιβάσιμων και εγκάρσιων βασικών ικανοτήτων (βασικές ικανότητες του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΠΑ) που αφορούν τις δεξιότητες επικοινωνίας, την αίσθηση της πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας, την πολιτιστική ευαισθητοποίηση και την έκφραση καθώς και τις κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη). Το έργο αποδίδει προτεραιότητα και διερευνά τη μάθηση μέσω καθοδήγησης από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους, με τους οποίους οι νέοι δεν συνδέονται παραδοσιακά μέσω της επίσημης εκπαίδευσης. Οι νέοι που είναι έκτος εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (Not in Education, Employment or Training - NEET) είναι οι τελικοί δικαιούχοι του CREUS, που επιδιώκει να βελτιώσει την προσωπική ανάπτυξη/δεξιότητες ζωής των νέων (εμπιστοσύνη, επικοινωνία, ομαδική εργασία, παρουσίαση, επίλυση προβλημάτων, διαχείριση του χρόνου, αίσθηση ευθύνης, συμπεριφορά & κίνητρο) για να τους επιτρέψει να βιώσουν την επίτευξη των στόχων και την επιτυχία.

Οι στόχοι του προγράμματος είναι σύμφωνα με του στόχους του προγράμματος ERASMUS+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της Βασικής Δράσης 2 (KA2)– Συνεργασία για την Καινοτομία και την Ανταλλαγή Καλών Πρακτικών (Βασική δράση KA202 – Στρατηγικές Συμπράξεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης). Το πρόγραμμα απευθύνεται τόσο στις οριζόντιες όσο και στις τομεακές προτεραιότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη των σχετικών βασικών, εγκάρσιων και μαλακών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πρόοδο προς την αντίστοιχη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (EEK) ή την απασχόληση στην αγορά εργασίας, καθώς και την ανάπτυξη νέων μεθοδολογιών για βασικές ικανότητες στην EEK προς την κοινωνική ένταξη των νέων NEET.

Το CREUS αποτελείται από επτά¹ οργανισμούς που προέρχονται από πέντε χώρες της ΕΕ (Κύπρος, Ελλάδα, Ιταλία, Ολλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο), με μακράν εμπειρία στη συνεργασία με τους νέους που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό. Αυτή η στρατηγική σύμπραξη συγκεντρώνει ποικίλες, συμπληρωματικές γνώσεις και εμπειρογνωμοσύνη για την επιτυχή ανάπτυξη της προσωπικής ανάπτυξης και των δεξιοτήτων ζωής των νέων. Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει μια διακρατική ανασκόπηση περιπτώσεων μελετών που υπογραμμίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτιστικές και δημιουργικές πρακτικές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη τέτοιων ικανοτήτων. Τα ευρήματα θα ενημερώσουν τη μεθοδολογία CREUS και θα συνοψιστούν στα πιο κάτω infographics.

¹ Collage Arts, Rinova: UK; Mulab, ERIFO: Italy; Kunstbedrijf Arnhem: The Netherlands; DIMITRA: Greece; “Hope For Children” CRC Policy Center: Cyprus.

Case-studies in review: CYPRUS

PREPARATORY APPRENTICESHIP PROGRAMME

Aim: To provide non-formal learning alternatives to school-drop out youth (aged 14 to 17) to develop their learning skills and enhance their employability

PEER MENTORING STRATEGY

Peer matching, NEET young people support each other, peers with different competences and knowledge are paired and support each other in learning

ACTIVITIES

Non-formal education such talent show nights, experiential workshops, teambuilding activities, trust-building activities and a volunteering programme.

SPACES

Cyprus Productivity Center facilities: indoor workshop settings; theatre room; courtyard. Work placement

COMPETENCES

1. Communication skills (literacy skills, presentation skills, openness to others' opinions, listening skills)
2. Learning to learn (particularly through teamwork)
3. Sense of initiative and entrepreneurship (entrepreneurship skills and ability to project one's professional plan through an enhances sense of self-worth)
4. Mathematical competences (numeracy skills gained through peer mentoring)
5. Cultural awareness (acceptance of diversity) and expression

SUSTAINABILITY

Public funds, local businesses, and non-profit organisations ensure implementation. However, the programme fails to sustain its results and impact given the lack of continuity when young people return to formal education.

Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΚΥΠΡΟΣ

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

Στόχος: Η παροχή εναλλακτικών λύσεων μη τυπικής μάθησης στη σχολική εγκατάλειψη (νέοι 14 με 17 χρονών) ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες μάθησης και να ενισχύσουν την απασχολησιμότητά τους.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Συνταίριασμα ομότιμων, αλληλοϋποστήριξη των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, ομότιμοι με διαφορετικές ικανότητες και γνώσεις αλληλοϋποστηρίζονται στην μάθηση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μη τυπική μάθηση, όπως για παράδειγμα βραδιές ταλέντου, βιωματικά εργαστήρια, δραστηριότητες ενδυνάμωσης ομάδας και ανάπτυξης εμπιστοσύνης, εθελοντικό πρόγραμμα.

ΧΩΡΟΙ

Εγκαταστάσεις Κέντρου Παραγωγικότητας Κύπρου: εργαστήρια σε εσωτερικό χώρο, αίθουσα θεάτρου, αυλή. Περίοδος πρακτικής άσκησης.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δεξιότητες Επικοινωνίας, αλφαριθμητισμός, δεξιότητες παρουσίασης, δεκτικότητα των απόψεων των άλλων, ικανότητες ακρόασης.
2. Μαθαίνω πώς να μαθαίνω (ειδικότερα μέσα από την ομαδική εργασία)
3. Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα (δεξιότητες επιχειρηματικότητας και ικανότητα προβολής ενός επαγγελματικού σχεδίου μέσω της αίσθησης ενισχυμένης αυτοεκτίμησης.)
4. Μαθηματικές ικανότητες (αριθμητικές δεξιότητες που αποκτήθηκαν μέσω καθοδήγησης από ομότιμους).
5. Πολιτιστική συνείδηση (αποδοχή της διαφορετικότητας) και έκφραση.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Οι δημόσιοι πόροι, οι τοπικές επιχειρήσεις και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί εξασφαλίζουν την υλοποίηση του προγράμματος. Ωστόσο, το πρόγραμμα δεν επιτυγχάνει να διατηρήσει τα αποτελέσματα και τις επιδράσεις του, δεδομένης της έλλειψης συνέχειας όταν οι νέοι επιστρέφουν στην τυπική εκπαίδευση.

ROOFTOP THEATRE AT KOFINOU CENTRE FOR ASYLUM- SEEKERS

Aim: To socially and culturally integrate children and teenagers living in the Reception Centre for Asylum Seekers.

PEER MENTORING STRATEGY

Organised exchange of practices and knowledge between the multidisciplinary team of 40 volunteers organised in small groups made up of a leader with a theatre background; 2 to 4 volunteers; and a translator.

ACTIVITIES

Workshops based on theatrical, experiential, interactive and role-play activities.

SPACES

Outdoor and indoor spaces at the reception center.

COMPETENCES

1. Communicating in a foreign language (communicating to foreign children, using mediation skills and intercultural understanding).
2. Learning to learn: (managing individual and group learning in constantly adapting and evolving circumstances)
3. Social and civic competences (participating effectively and constructively and engaging in active participation in the inclusion of refugee children).
4. Sense of initiative and entrepreneurship (turning the project idea into action through creativity, innovation and risk taking as well as ability to plan and manage projects).
5. Cultural awareness and expression (sharing ideas and expressing them through performing arts).

SUSTAINABILITY

Not sustained due to lack of funding.

ROOFTOP THEATRE ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΑΙΤΗΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ

Στόχος: Η κοινωνική και πολιτιστική ένταξη των παιδιών και εφήβων που διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Ανταλλαγή πρακτικών και γνώσεων μεταξύ της πολυεπιστημονικής ομάδας 40 εθελοντών, οργανωμένοι σε μικρές ομάδες με έναν αρχηγό με θεατρικό υπόβαθρο, με 2 μέχρι 4 εθελοντές και ένα μεταφραστή.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργαστήρια βασισμένα σε θεατρικές, βιωματικές, διαδραστικές δραστηριότητες με αναπαράσταση ρόλων.

ΧΩΡΟΙ

Εξωτερικοί και εσωτερικοί χώροι στο Κέντρο Υποδοχής.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επικοινωνία σε ξένη γλώσσα (επικοινωνία με ξένα παιδιά χρησιμοποιώντας δεξιότητες μεσολάβησης και τη διαπολιτισμική κατανόηση).
2. Μαθαίνω πώς να μαθαίνω (διαχείριση της ατομικής και ομαδικής μάθησης σε διαρκώς προσαρμοσμένες και εξελισσόμενες περιστάσεις).
3. Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη: συμμετέχοντας αποτελεσματικά, εποικοδομητικά και ενεργά στην ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων.
4. Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα (ικανότητα να μετατρέπονται οι ιδέες σε πράξη μέσα από τη δημιουργικότητα, την επιχειρηματικότητα και την ανάληψη ρίσκου, καθώς και ικανότητα σχεδιασμού και διαχείρισης έργων.)
5. Πολιτιστική συνείδηση και έκφραση (ανταλλαγή ιδεών και η δημιουργική έκφρασή τους μέσα από τις εικαστικές τέχνες.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Μη βιώσιμο λόγω έλλειψης χρηματοδότησης.

CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD CAMPUS CLUBS

Aim: To support young people (aged 14-15) to act as children's rights ambassadors close to their peers.

PEER MENTORING STRATEGY

Young people learn about the rights of the child and how to raise awareness about them, enhancing their capacity to develop and implement activities to share their knowledge with their peers.

ACTIVITIES

Non-formal education activities following the CRC Campus Clubs' Guide and workshop plan that include open circle discussions, audio-visual life-stories, role-playing, story-telling

SPACES

Outdoor and indoor spaces in school context.

COMPETENCES

1. Communication skills (sharing feelings, empathy, listening and respecting others' opinions)
2. Cultural awareness (ability to express and share diverse ideas and emotions through creative practices);
3. Social & civic competences (ability to act towards social change and to participate in matters concerning one's sphere of action).
4. Sense of initiative and entrepreneurship (ability to put ideas into practice, plan and manage a project).

SUSTAINABILITY

The project has no external funding and is sustained through the involvement of staff at "Hope For Children" CRC Policy Center. The results will be sustained by the knowledge exchange between peers.

CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD (CRC) CAMPUS CLUBS

Στόχος: Η υποστήριξη των νέων (14 -15 χρονών) για να ενεργούν ως πρεσβευτές των δικαιωμάτων των παιδιών κοντά στους ομότιμους τους.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οι νέοι μαθαίνουν για τα δικαιώματα των παιδιών και πώς να ευαισθητοποιήσουν άλλους γι' αυτά τα δικαιώματα, ενισχύοντας την ικανότητά τους να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν δραστηριότητες για να μοιράζονται τις γνώσεις τους με τους συνομήλικούς τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δραστηριότητες μη τυπικής μάθησης ακολουθώντας τον Οδηγό CRC Campus Clubs και εργαστήρια που περιλαμβάνουν συζητήσεις ανοιχτού κύκλου, οπτικοακουστικές ιστορίες, αναπαράσταση ρόλων, και διήγηση ιστοριών.

ΧΩΡΟΙ

Εξωτερικοί και εσωτερικοί χώροι σε σχολικό πλαίσιο.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δεξιότητες επικοινωνίας (έκφραση συναισθημάτων, κατανόηση, ενεργητική ακρόαση και σεβασμός των απόψεων των άλλων)
2. Πολιτιστική συνείδηση (ικανότητα έκφρασης και ανταλλαγής ιδεών και συναισθημάτων μέσα από δημιουργικές πρακτικές.)
3. Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη (ικανότητα δράσης προς την κοινωνική αλλαγή και συμμετοχή σε θέματα που αφορούν το πεδίο δράσης του κάθε ατόμου).
4. Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα (ικανότητα μετατροπής της ιδέας σε πράξη, σχεδιασμός και διαχείριση ενός προγράμματος)

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Το πρόγραμμα δεν λαμβάνει εξωτερική χρηματοδότηση και ενισχύεται μέσω της εμπλοκής του προσωπικού του "Hope For Children" CRC Policy Center. Η βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων υπόκειται στην ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ ομότιμων.

Aim: To teach martial arts, combining combat techniques, dance, acrobatics, music and rituals of the art of Capoeira and Brazilian culture.

PEER MENTORING STRATEGY

Knowledge is transferred during the practise of Capoeira among peers and with the guidance of the "Mestre".

ACTIVITIES

Exercises based on Capoeira moves and principles, combining music, performance and martial arts.

SPACES

Indoor and outdoor locations (in parks, streets).

COMPETENCES

1. Communication skills (interaction and group discussions enhanced non-verbal and verbal communication);
2. Learning to Learn (from the initial instructions participants slowly improvise and develop their own moves);
3. Cultural awareness (through discussions about Brazilian ancient mestres, the philosophy and history as well as elements of music and certain dance moves, participants develop their ability to appreciate creative practices).
4. Sense of initiative and entrepreneurship (ability to creatively capitalise the knowledge acquired through entrepreneurial capacity to run one's business).

SUSTAINABILITY

After acquiring the necessary skills through the peer mentoring process and an established peer evaluation system, students become teachers themselves.

APEIARA CAPOEIRA ACADEMY

Στόχος: Η διδασκαλία πολεμικών τεχνών, συνδυάζοντας τεχνικές πάλης, χορό, ακροβατικά, μουσική και το τελετουργικό της τέχνης του Capoeira και της Βραζιλιάνικης κουλτούρας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Η γνώση μεταφέρετε κατά τη διάρκεια της εξάσκησης του Capoeira μεταξύ των ομότιμων και με την καθοδήγηση του προπονητή ("Mestre").

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ασκήσεις βασισμένες στις κινήσεις και αρχές του Capoeira, συνδυάζοντας μουσική, παραστατική τέχνη και τις πολεμικές τέχνες.

ΧΩΡΟΙ

Εσωτερικοί και εξωτερικοί χώροι (πάρκα και δρόμοι)

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δεξιότητες επικοινωνίας (αλληλεπίδραση και ομαδικές συζητήσεις για τη βελτίωση της μη λεκτικής και λεκτικής επικοινωνίας.
2. Μαθαίνω πώς να μαθαίνω (από τα αρχικά στάδια οι συμμετέχοντες σιγά σιγά αυτοσχεδιάζουν και αναπτύσσουν τις δικές τους κινήσεις.)
3. Πολιτιστική συνείδηση (μέσα από συζητήσεις σχετικά με αρχαίους Βραζιλιάνους "mestres", μέσα από τη φιλοσοφία και ιστορία καθώς και μέσα από τη μουσική και τις χορευτικές κινήσεις οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν την ικανότητά τους να εκτιμούν τις δημιουργικές πρακτικές.)
4. Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα (ικανότητα δημιουργικής αξιοποίησης της επίκτητης γνώσης μέσω της επιχειρηματικής ικανότητας για τη διαχείριση διαφόρων ζητημάτων.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Μετά την απόκτηση των αναγκαίων δεξιοτήτων μέσω της διαδικασίας ομότιμης καθοδήγησης και ένα εμπεριστατωμένο σύστημα αξιολόγησης ομότιμων, οι ίδιοι οι μαθητές γίνονται δάσκαλοι.

Case-studies in review: GREECE

FACILITATE THE PROGRESS. NON FORMAL EDUCATION AS A MEANS TO SOCIAL INCLUSION AND EMPOWERMENT

Aim: To promote non-formal education, teach communication skills and high-performance teamwork, the importance of lifelong learning for improving social inclusion people. Target group youth workers, youth leaders, mentors and trainers aged 15-30.

PEER MENTORING STRATEGY

Participants exchanged knowledge and experiences regarding the reality and challenges the young people are facing in the different countries; the use of non-formal education and peer mentoring; developed skills, methods and tools to facilitate and support personal, professional development and social inclusion.

ACTIVITIES

Group-work; role-play exercises; round table discussions; creative presentations; traditional dance; theatre workshop.

SPACES

In the facilities of K.A.NE. Social Youth Development, with visits and work scheduled at KETHEA-KYTTARO community for people with substance abuse problems, and the Youth Centre of Kalamata.

COMPETENCES

The programme focused on the development of communication skills, and high-performance teamwork.

SUSTAINABILITY

Programme funded by the Erasmus+ programme. Sustainability is ensured by the participants' increased capacity to support the social inclusion of young people, and to disseminate their knowledge among their peers.

Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΕΛΛΑΔΑ

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ: ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ

Στόχος: Η προώθηση της μη τυπικής εκπαίδευσης, η διδασκαλία επικοινωνιακών τεχνικών και ομαδική εργασία υψηλής απόδοσης, η αξία της δια βίου μάθησης για τη βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ατόμων. Ομάδα στόχος είναι άτομα που εργάζονται για τη νεολαία, νεαροί αρχηγοί, μέντορες και εκπαιδευτές ηλικίας 15-30 χρονών.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οι συμμετέχοντες ανταλλάσσουν γνώσεις και εμπειρίες όσον αφορά την πραγματικότητα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η νεολαία σε διάφορες χώρες, η χρήση της μη τυπικής μάθησης και της ομότιμης καθοδήγησης, ανάπτυξη δεξιοτήτων, μέθοδοι και εργαλεία για την διευκόλυνση και υποστήριξη της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ομαδική εργασία, παιχνίδι ρόλων, συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, δημιουργικές παρουσιάσεις, παραδοσιακοί χοροί, θεατρικά εργαστήρια.

ΧΩΡΟΙ

Στις εγκαταστάσεις της Κ.Α.ΝΕ. (Κοινωνική Ανάπτυξη Νέων) με επισκέψεις και εργασίες προγραμματισμένες στην κοινότητα ΚΕΘΕΑ-ΚΥΤΤΑΡΟ για άτομα με προβλήματα χρήσης ουσιών και στο Κέντρο Νέων της Καλαμάτας.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων και στην ομαδική εργασία υψηλής απόδοσης.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+. Η βιωσιμότητα διασφαλίζεται από την αυξημένη ικανότητα των συμμετεχόντων να υποστηρίζουν την κοινωνική ένταξη των νέων και να διαδίδουν τις γνώσεις τους μεταξύ των ομότιμών τους.

CREATIVE WORKSHOPS AND EXHIBITIONS IN PRISON

Aim: To teach skills and discipline; to develop a creative outlet for personal expression; to provide an occupational programme; and to develop the social skills of inmates. "Opening" the prison space and allow for cultural interaction between inmates and community.

PEER MENTORING STRATEGY

Organised exchange of creative practices and knowledge between the professional artists, teaching artists, and inmates.

ACTIVITIES

Workshops based on painting; woodcarving; sculpture by clay and recyclable materials; theatrical, experiential, interactive activities.

SPACES

Small Museum of Art of Larissa's prison. Korydallos prison and theatre venues throughout Greece.

COMPETENCES

Development of communication skills; teamwork; social skills; cultural awareness; self-understanding and self-expression.

SUSTAINABILITY

Information not available.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

Στόχος: Η διδασκαλία δεξιοτήτων και πειθαρχίας, η ανάπτυξη δημιουργικών μέσων για την προσωπική έκφραση, η παροχή ενός επαγγελματικού προγράμματος και η ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των κρατουμένων. "Ανοιγμα" του χώρου της φυλακής επιτρέποντας την πολιτισμική αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατουμένων και της κοινότητας.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οργανωμένη ανταλλαγή δημιουργικών πρακτικών και γνώσεων μεταξύ των επαγγελματιών καλλιτεχνών, των διδασκάλων και των κρατουμένων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εργαστήρια βασισμένα στην ζωγραφική, στη ξυλογλυπτική, στη γλυπτική με πηλό και ανακυκλώσιμα υλικά και με θεατρικές, βιωματικές και διαδραστικές δραστηριότητες.

ΧΩΡΟΙ

Μικρό Μουσείο Τέχνης της φυλακής της Λάρισας.
Φυλακές Κορυδαλλού και θεατρικοί χώροι σε όλη την Ελλάδα.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, ομαδική εργασία, πολιτιστική συνείδηση, αυτογνωσία και αυτό-έκφραση.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Μη διαθέσιμες πληροφορίες.

WORKSHOPS AND ART GALLERY ART PREP SCHOOL

Aim: To offered art design workshops to NEET young people, thus contributing to their employability in the creative industries.

PEER MENTORING STRATEGY

Young people enhance their creative and artistic skills and by working with mentors, young and established artists. Participants successfully completing the programme become mentors themselves.

ACTIVITIES

Painting, design, and creative workshops.
Team games.
Art gallery exhibition.

SPACES

Art galleries.

COMPETENCES

Self-understanding and self-expression.
Learning to learn.
Creative, artistic and entrepreneurial skills.

SUSTAINABILITY

The "CASK" Contemporary Art Gallery has been organising individual art exhibitions every 2 months, for the last 2 years.
Participants that finish the programme successfully have the opportunity to become art mentors themselves and to implement the programme in other art galleries and settings.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΓΚΑΛΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ART PREP SCHOOL

Στόχος: Η παροχή εργαστηρίων σχεδιασμού τέχνης σε νέους εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, συνεισφέροντας έτσι στην απασχόλησή τους στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οι νέοι βελτιώνουν τις δημιουργικές και καλλιτεχνικές δεξιότητές τους δουλεύοντας με μέντορες, νέους και καταξιωμένους καλλιτέχνες. Οι νέοι που συμπληρώνουν με επιτυχία το πρόγραμμα γίνονται με τη σειρά τους μέντορες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ζωγραφική, σχέδιο και δημιουργικά εργαστήρια.
Ομαδικά παιχνίδια.
Έκθεση τέχνης.

ΧΩΡΟΙ

Γκαλερί τέχνης.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Αυτογνωσία και αυτό-έκφραση,
Μαθαίνω να μαθαίνω.
Δημιουργικές, καλλιτεχνικές και επιχειρηματικές δεξιότητες.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Η Γκαλερί Σύγχρονης Τέχνης "CASK" διοργανώνει ατομικές εκθέσεις τέχνης κάθε 2 μήνες για τουλάχιστον 2 χρόνια.
Οι συμμετέχοντες που ολοκληρώνουν με επιτυχία το πρόγραμμα έχουν την ευκαιρία να γίνουν μέντορες τέχνης και να υλοποιήσουν το πρόγραμμα σε άλλες γκαλερί και χώρους.

Case-studies in review: ITALY	Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΙΤΑΛΙΑ
 IL CANTIERE CREUS Aim: To prevent risks related to adolescence, to promote culture and active citizenship among young people. PEER MENTORING STRATEGY Participants educational figures: adults with professional experience and living in the neighbourhood closely support young people through educational activities, training and work orientation. ACTIVITIES Special needs education; social tourism; laboratory activities (from cooking to music); hip hop. SPACES In the facilities of "Il Cantiere" Youth Aggregation Centre, an education and cultural centre. The neighbourhood. COMPETENCES The programme focused on the development of personal identity; social and civic competences; cultural awareness and expression. SUSTAINABILITY The programme is sustained by the center's funds.	"IL CANTIERE" Στόχος: η πρόληψη των κινδύνων που σχετίζονται με την εφηβεία, η προώθηση του πολιτισμού και της ενεργού συμμετοχής των νέων στα κοινά. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ Εκπαιδευτικά δεδομένα συμμετεχόντων: ενήλικοι με επαγγελματική εμπειρία που διαμένουν στη γειτονιά υποστηρίζοντας στενά τους νέους μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, κατάρτισης και επαγγελματικό προσανατολισμό. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ειδική εκπαίδευση, κοινωνικός τουρισμός, εργαστηριακές δραστηριότητες (μαγειρική, μουσική), hip-hop. ΧΩΡΟΙ Στις εγκαταστάσεις του εκπαιδευτικού και πολιτιστικού Κέντρου συγκέντρωσης των νέων "Il Cantiere". ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην ανάπτυξη της προσωπικής εικόνας, κοινωνικών ικανοτήτων και ικανοτήτων που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, πολιτιστική συνείδηση και έκφραση. ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από πόρους του κέντρου.

SPACE METROPOLIZ

Aim: To counteract urban exclusion mechanisms and address issues of access to social rights and opportunities faced by disadvantaged population (migrants, precarious workers, homeless families).

PEER MENTORING STRATEGY

Knowledge and competences acquired through a process of contamination whereby professionals from different areas (astrophysics, philosophy, street art, fine arts) work along disadvantaged population to create an art project.

ACTIVITIES

Creative workshops.

SPACES

An abandoned factory in the suburbs of Rome.

COMPETENCES

Development of communication skills; teamwork; social skills; cultural awareness; initiative and entrepreneurship.

SUSTAINABILITY

The project is completely self-funded: the artists donate their artworks helping to sustain the project and to further support the local population to create their own accommodation within the industrial complex

SPACE METROPOLIZ

Στόχος: η αντιμετώπιση των μηχανισμών αποκλεισμού των αστικών περιοχών και η αντιμετώπιση θεμάτων πρόσβασης στα κοινωνικά δικαιώματα και τις ευκαιρίες που αντιμετωπίζει ο μειονεκτικός πληθυσμός (μετανάστες, εργαζόμενοι σε επισφαλείς θέσεις εργασίας, άστεγες οικογένειες).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα από μια διαδικασία όπου επαγγελματίες από διαφορετικούς χώρους (αστροφυσική, φιλοσοφία, τέχνη του δρόμου, καλές τέχνες) δουλεύουν μαζί με τον ευπαθή πληθυσμό για να δημιουργήσουν ένα έργο τέχνης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργικά εργαστήρια.

ΧΩΡΟΙ

Ένα εγκαταλειμμένο εργοστάσιο στα προάστια της Ρώμης.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων, ομαδική εργασία, κοινωνικές δεξιότητες, πολιτιστική συνείδηση, πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Το πρόγραμμα αυτό είναι αυτοχρηματοδοτούμενο. Οι καλλιτέχνες προσφέρουν τα έργα τέχνης τους συμβάλλοντας στη διατήρηση του προγράμματος και την περαιτέρω υποστήριξη του τοπικού πληθυσμού στην προσαρμογή τους στο βιομηχανικό συγκρότημα.

FALEGNAMERIA SOCIALE

Aim: To foster the qualification and professional integration of migrants arriving in Italy (particularly the most vulnerable ones, asylum seekers and refugees).

PEER MENTORING STRATEGY

Participants are initially offered short courses to develop existing artistic and creative competences. Participants interact and share experiences, knowledge and ideas among each other, and with professionals working at Falegnameria.

ACTIVITIES

Short courses to develop cultural and creative competences.
Non-formal education, "learning by doing".

SPACES

Testaccio neighborhood at the centre of Rome. The Falegnameria is a "comprehensive" space, which includes a laboratory, an external space and even a public space within the "Villaggio Globale"

COMPETENCES

Learning to learn.
Creative, artistic and entrepreneurial skills.

SUSTAINABILITY

A long term project sustained thanks to the positive interchange and support of other associations active in related areas.
Knowledge and competences sustained through the constant, open interactions occurring at the centre.

FALEGNAMERIA SOCIALE

Στόχος: η ενίσχυση των προσόντων και της επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών που εισέρχονται στην Ιταλία (ιδίως των πλέον ευάλωτων, των αιτούντων ασύλου και των προσφύγων).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Στους συμμετέχοντες αρχικά προσφέρονται μαθήματα μικρής διάρκειας για την ανάπτυξη των υφιστάμενων καλλιτεχνικών και δημιουργικών τους ικανοτήτων. Οι συμμετέχοντες αλληλοεπιδρούν και μοιράζονται εμπειρίες, γνώσεις και ιδέες μεταξύ τους και με επαγγελματίες που εργάζονται στη Falegnameria.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μαθήματα μικρής διάρκειας για την ανάπτυξη πολιτιστικών και δημιουργικών δεξιοτήτων.

Μη τυπική μάθηση, «μαθαίνω κάνοντας»

ΧΩΡΟΙ

Περιοχή Testaccio στο κέντρο της Ρώμης. Το Falegnameria είναι ένας περιεκτικός χώρος, ο οποίος περιλαμβάνει ένα εργαστήριο, ένα εξωτερικό χώρο και ένα δημόσιο χώρο στα πλαίσια του παγκόσμιου χωριού ("Villaggio Globale").

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Μαθαίνω πως να μαθαίνω.

Δημιουργικές, καλλιτεχνικές και επιχειρηματικές δεξιότητες.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα, χάρη στη θετική ανταλλαγή και υποστήριξη άλλων οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε σχετικούς τομείς.

Οι γνώσεις και οι δεξιότητες διατηρούνται από τις συνεχείς, ανοιχτές αλληλεπιδράσεις που γίνονται στο κέντρο.

KUNSTCAFE 55+

Aim: To counteract loneliness and lack of motivation among the elderly population in Arnhem (aged 55 and above) by experiencing art, meeting other people, learning to express themselves (identity), achieve recognition and self-esteem through art.

PEER MENTORING STRATEGY
Elderly people are recruited and paired based on their common interests and jointly organise monthly art events.
Conversation to understand individual challenges.
Allocation to projects most appropriate to individual needs.
Transfer of individual knowledge, qualities, competences to enhance the potential of the group.

ACTIVITIES
Training activities for volunteers who support in developing and implementing projects.
Methodical interventions for elderly people with dementia.
Activities include art exhibitions, photography, music, storytelling, concerts, drawing, dance, writing

SPACES
An informal space where coffee / tea is served.
Neighbourhood Meeting

COMPETENCES
Learning to learn.
Social and civic competences.
Cultural awareness and expression.

SUSTAINABILITY
Support from municipalities.
Support from local organisations/businesses that provide venues free of charge.
Sustained by the dynamics generated within the project (participants, volunteers).

KUNSTCAFE 55+

Στόχος: Η αντιμετώπιση της μοναξιάς και της έλλειψης κινήτρου μεταξύ των ηλικιωμένων στο Arnhem (ηλικίας 55 ετών και άνω) μέσα από την τέχνη, γνωρίζοντας άλλα άτομα, μαθαίνοντας να εκφράζουν τις ιδέες τους για την επίτευξη αναγνώρισης και αυτοεκτίμησης μέσω της τέχνης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Ηλικιωμένοι προσλαμβάνονται και σχηματίζουν ομάδες με βάση τα κοινά τους ενδιαφέροντα και οργανώνουν από κοινού μηνιαίες εκδηλώσεις τέχνης.

Συνομιλία για να κατανοήσουν μεμονωμένες προκλήσεις.

Κατανομή σε προγράμματα που είναι τα πλέον κατάλληλα για τις μεμονωμένες ανάγκες τους. Μεταφορά ατομικών γνώσεων, χαρακτηριστικών και ικανοτήτων για την ενίσχυση του δυναμικού της ομάδας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δραστηριότητες κατάρτισης για εθελοντές που βοηθούν στην ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων.

Μεθοδολογικές παρεμβάσεις για ηλικιωμένους με άνοια.

Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν εκθέσεις τέχνης, φωτογραφία, μουσική, αφηγήσεις, συναυλίες, ζωγραφική, χορό, γραφή.

ΧΩΡΟΙ

Ένας μη επίσημος χώρος όπου σερβίρετε καφέ ή τσάι.

Συναντήσεις στη γειτονιά.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Μαθαίνω πως να μαθαίνω.

Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.

Πολιτιστική συνείδηση και έκφραση.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Υποστήριξη από τους Δήμους.

Υποστήριξη από τοπικούς οργανισμούς/ επιχειρήσεις που παρέχουν χώρους χωρίς χρέωση.

Συνέχιση του προγράμματος μέσα από τη δυναμική που δημιουργείται από τους συμμετέχοντες και τους εθελοντές.

MEESTER-GEZEL MASTER-APPRENTICE

Aim: To develop a concept together with entrepreneurs from the neighborhood to motivate young people (aged 16+) and give them an opportunity to discover their potential.

PEER MENTORING STRATEGY

Young people learn by working directly with a designer / entrepreneur in the fashion quarter, and by being involved in the organisation of the fashion night at the end of their placement period.

ACTIVITIES

Selected young people participate in a programme throughout 10 weeks a 3 hours a week, being placed in an atelier for non-formal, experiential learning. Activities depend on the creative area in which the atelier works on.

SPACES

Young people work outside school settings through their placement in an atelier.

COMPETENCES

- Communication skills (improved written and oral language skills).
- Creative thinking
- Entrepreneurial skills
- Digital skills

SUSTAINABILITY

Culture brokers at Kunstbedrijf Arnhem in collaboration with a secondary school and entrepreneurs from the fashion quarter.

MEESTER-GEZEL

ΔΑΣΚΑΛΟΣ – ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ

Στόχος: η ανάπτυξη μια ιδέας μαζί με επιχειρηματίες της γειτονιάς για να παρακινήσουν τους νέους (ηλικίας 16 ετών και άνω) και να τους δώσουν μια ευκαιρία να ανακαλύψουν τις δυνατότητές τους

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οι νέοι να μάθουν να εργάζονται κατευθείαν με ένα σχεδιαστή/επιχειρηματία στο κέντρο μόδας και συμμετέχοντας στην οργάνωση της βραδιάς μόδας στο τέλος της περιόδου της πρακτικής τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι επιλεγμένοι νέοι συμμετέχουν σε ένα πρόγραμμα που διαρκεί 10 εβδομάδες και για 3 ώρες την εβδομάδα, τοποθετούνται σε ένα εργαστήριο για μια μη τυπική και βιωματική μάθηση. Οι δραστηριότητες εξαρτώνται από τη δημιουργικό τομέα με τον οποίο ασχολείται το εργαστήριο τέχνης.

ΧΩΡΟΙ

Οι νέοι εργάζονται εκτός σχολικών εγκαταστάσεων μέσω της τοποθέτησής τους σε εργαστήριο τέχνης.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

- Επικοινωνιακές δεξιότητες (βελτιωμένες δεξιότητες γραπτού και προφορικού λόγου)
- Δημιουργική σκέψη.
- Επιχειρηματικότητα
- Ψηφιακές δεξιότητες

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Πολιτιστικοί μεσίτες στο Kunstbedrijf Arnhem σε συνεργασία με σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρηματίες από το κέντρο μόδας.

Aim: To create a space for dialogue, to enhance young people's social awareness and capacity to be reflexive and debate current themes that affect them (aged 16 to 26).

PEER MENTORING STRATEGY

Young people, emotionally vulnerable, share common experiences, feel the need to help others, develop theatrical competences and earn money by through participating in this project and performing.

ACTIVITIES

Young people work on a theatre performance during a period of 10 weeks on the basis of a problem statement. The play is performed in school context and students are invited to participate in the problem solving. Teachers receive discussion support tools.

SPACES

Young people are work outside school settings through their placement in an atelier.

COMPETENCES

Learning to learn.
Sense of initiative and entrepreneurship.
Communication skills.
Social and civic competences.
Cultural awareness and expression.

SUSTAINABILITY

Sustainability ensured by the municipality and various other supporters.

FORUM THEATRE

Στόχος: Η δημιουργία ενός χώρου για διάλογο, η ενίσχυση της κοινωνικής συνείδησης και της ικανότητας των νέων να κάνουν διάλογο και να συζητούν τα τρέχοντα θέματα που τους επηρεάζουν.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Οι συναισθηματικά ευάλωτοι νέοι, μοιράζονται κοινές εμπειρίες, νιώθουν την ανάγκη να βοηθήσουν τους άλλους, να αναπτύξουν θεατρικές ικανότητες και να κερδίσουν χρήματα, συμμετέχοντας σε αυτό το πρόγραμμα και δίνοντας παραστάσεις.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι νέοι δουλεύουν για μια θεατρική παράσταση σχετική με ένα πρόβλημα για μια περίοδο 10 εβδομάδων.

Η παράσταση δίνεται σε σχολικά πλαίσια και οι μαθητές καλούνται να συμμετάσχουν στην επίλυση του προβλήματος. Οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν εργαλεία υποστήριξης της συζήτησης.

ΧΩΡΟΙ

Οι νέοι δουλεύουν έξω από το σχολικό πλαίσιο μέσα από την πρακτική τους άσκηση σε ένα καλλιτεχνικό εργαστήριο.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Μαθαίνω πως να μαθαίνω.

Αίσθημα πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητα.

Δεξιότητες επικοινωνίας.

Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.

Πολιτιστική συνείδηση και έκφραση.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Η βιωσιμότητα του προγράμματος εξασφαλίζεται από το δήμο και διάφορους άλλους υποστηρικτές.

Case-studies in review: UNITED KINGDOM (England)

Περιπτωσιολογική μελέτη υπό εξέταση: ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ (Αγγλία)

COLLECTIVE LEARNING OPEN CURRICULUM KIT (CLOCK)

Aim: To provide a peer-reviewed validation programme for cultural and creative practitioners who pass on their skills to others in informal learning environments.

PEER MENTORING STRATEGY

Connecting current experts in vocational learning in the creative and cultural sector harnessing their expertise to recognise and validate peer-to-peer learning across national boundaries.

Sector experts as peer mentors and peer reviewers to accredit past, current and future learning through higher education professional development awards.

ACTIVITIES

- 1) Cultural Learning. This includes all artistic and creative practices shared with others in non-formal settings.
- 2) Developing and supporting creative enterprise. This includes commercial, social and cultural enterprises and regional, national and international creative and cultural enterprise development and support.

SPACES

Arts and cultural venues, in public or social settings such as hospitals, schools, prisons, community centres and in private and other commercial settings such as studios and other project-based settings.

COMPETENCES

Scottish Qualifications Authority validates awards in practice-based learning at four levels:

- Expert (EQF Level 7 or SCQF Level 11)
- Champion (EQF Level 6 or SCQF Level 10)
- Competent (EQF Level 5 or SCQF Level 8)
- Higher Apprentice (EQF Level 4 or SCQF Level 6)

SUSTAINABILITY

Sustainability by building a network of accredited expert peer to peer reviewers.

Through the creation of a formal organisational structure "Tulip Peer 2 Peer Learning".

COLLECTIVE LEARNING OPEN CURRICULUM KIT (CLOCK)

Στόχος: η παροχή ενός προγράμματος αξιολόγησης από ομότιμους για πολιτιστικούς και δημιουργικούς επαγγελματίες που μεταβιβάζουν τις δεξιότητές τους σε άλλους στα πλαίσια μη τυπικής μάθησης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Η σύνδεση των σημερινών εμπειρογνομώνων στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης στον δημιουργικό και πολιτιστικό τομέα αξιοποιώντας την τεχνογνωσία τους για να αναγνωρίσουν και να επικυρώσουν τη μάθηση από ομότιμους πέρα των εθνικών συνόρων. Οι εμπειρογνώμονες ως μέντορες και κριτικοί για την αναγνώριση της προηγούμενης, της τρέχουσας και της μελλοντικής μάθησης μέσω των βραβείων επαγγελματικής ανάπτυξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1) Πολιτιστική μάθηση. Περιλαμβάνει όλες τις κοινές καλλιτεχνικές και δημιουργικές πρακτικές σε μη τυπικά πλαίσια.
- 2) Ανάπτυξη και υποστήριξη της δημιουργικής βιομηχανίας. Αυτό περιλαμβάνει τις εμπορικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιχειρήσεις και την ανάπτυξη και υποστήριξη περιφερειακών, εθνικών και διεθνών δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών.

ΧΩΡΟΙ

Καλλιτεχνικοί και πολιτιστικοί χώροι, σε δημόσιους ή κοινωνικούς χώρους όπως νοσοκομεία, σχολεία, φυλακές, κοινοτικά κέντρα και σε ιδιωτικά και άλλα εμπορικά περιβάλλοντα όπως στούντιο και άλλα πλαίσια στα οποία βασίζεται το πρόγραμμα.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Η Scottish Qualifications Authority (Αρχή Αξιολόγησης της Σκωτίας) επικυρώνει βραβεία σε πρακτική μάθηση σε τέσσερα επίπεδα:

- εμπειρογνώμονας (EQF Επίπεδο 7 ή SCQF Επίπεδο 11)
- πρωταθλητής (EQF Επίπεδο 6 ή SCQF Επίπεδο 10)
- Ικανός (EQF Επίπεδο 5 ή SCQF Επίπεδο 8)
- Υψηλός Μαθητευόμενος (EQF Επίπεδο 4 ή SCQF Επίπεδο 6)

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Με την ανάπτυξη ενός δικτύου από διαπιστευμένους ομότιμους κριτικούς εμπειρογνώμονες.

Μέσα από τη δημιουργία μιας επίσημης και οργανωμένης δομής "Tulip Peer 2 Peer Learning".

TALENT MATCHING EUROPE

Aim: To support tutors, mentors and trainers who are supporting young people to gain access to work and careers in Europe's creative and cultural industries, and develop recognition and validation of the emerging role of vocational mentor in the creative and cultural industries.

PEER MENTORING STRATEGY

Based upon the "Journey of Change", a peer-to-peer mentoring progression pathway in seven stages that supports young people to direct and manage their own development and take a lead in the development of the programme activities

ACTIVITIES

Five days Training for trainers in London and Zabrze, Poland. Action learning sets for mentors to develop and pilot learning curriculum in: Mentees receive careers, enterprise and employability advice and support, peer mentoring, creative media training. They take part in advocacy and recruitment, workshops, delivering arts and cultural projects, portfolio development, work experience projects.

SPACES

Talent Match hub – an open welcoming informal learning space for young people within an arts and cultural hub. Arts venues, street market stalls, open studios, pop up theatre/cinema.

COMPETENCES

Level 4 and Level 5 competences in:

1. Working with Young People;
2. Mentoring skills,
3. Enterprise and entrepreneurship;
4. Working with Creative and Cultural Industry employers.

Mapped against European Qualification Framework

SUSTAINABILITY

Learning materials available on an Open Educational Resource. External evaluation to identify pathways to European licencing and accreditation for vocational mentors in the CCIs. Community of Practice peer to peer digital network of Creative Mentors in 6 European countries.

TALENT MATCHING EUROPE

Στόχος: η υποστήριξη των εκπαιδευτικών, μεντόρων και εκπαιδευτών που υποστηρίζουν τους νέους για να αποκτήσουν πρόσβαση στην εργασία και για τη σταδιοδρομία τους στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες της Ευρώπης και για την αναγνώριση και την επικύρωση του αναδυόμενου ρόλου του επαγγελματικού συμβούλου στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Βασισμένη στο "Journey of Change" (Ταξίδι αλλαγής), ένα μεταβατικό μονοπάτι καθοδήγησης από ομότιμους σε επτά στάδια που υποστηρίζει τους νέους να κατευθύνουν και να διαχειρίζονται την ανάπτυξή τους και να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του προγράμματος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πενταήμερο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τους εκπαιδευτές στο Λονδίνο και στο Zabrze στην Πολωνία. Εκπαιδευτικά σεμινάρια δράσης για μέντορες για την ανάπτυξη και πιλοτική μάθηση του προγράμματος σπουδών: οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν συμβουλές και υποστήριξη όσον αφορά την σταδιοδρομία, τις πρωτοβουλίες και την απασχολησιμότητά τους καθώς και καθοδήγηση από ομότιμους και δημιουργική εκπαίδευση για τα μέσα ενημέρωσης. Λαμβάνουν μέρος στην προώθηση ιδεών και την πρόσληψη νέων, σε εργαστήρια, στην εκπλήρωση καλλιτεχνικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, στην ανάπτυξη πορτοφολιού και προγράμματα πρακτικής άσκησης.

ΧΩΡΟΙ

Talent Match hub (Κέντρο συνταιριάσματος ταλέντων) – ένας ανοικτός και φιλόξενος χώρος για τους νέους μέσα σε ένα καλλιτεχνικό και πολιτιστικό κέντρο. Αίθουσες τέχνης, παζαράκι, ανοικτά στούντιο, θέατρο και κινηματογράφος.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Ικανότητες επιπέδου 4 και 5:

1. Συνεργασία με τους νέους
2. Δεξιότητες καθοδήγησης
3. Πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα
4. Συνεργασία με εργοδότες από τη πολιτιστική και δημιουργική βιομηχανία.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

Εκπαιδευτικό υλικό διαθέσιμο σε Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους (Open Educational Resource) . Εξωτερική αξιολόγηση για τον προσδιορισμό της πορείας της ευρωπαϊκής συνεργασίας και της

	προσέλκυσης των επαγγελματικών συμβούλων στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες. Κοινότητα Πρακτικής στον ομότιμο ψηφιακό δίκτυο δημιουργικών μεντόρων σε 6 ευρωπαϊκές χώρες.
--	---

 TELL YOUR STORY CREUS Aim: To re-engage young NEETs who have dropped out of school in education and training through digital storytelling. PEER MENTORING STRATEGY Each participant receives individual and group mentoring in digital storytelling and technical support to tell their story. The project also offered young people opportunities for transnational mobilities through a pilot training week and learning exchange in Palermo, Sicily. Starting point is young people's arts and media interests and skills. ACTIVITIES Up to 20 young NEETs in the six participating countries took part in piloting a digital storytelling curriculum and training in using digital storytelling and mapping tools. SPACES In the UK mentoring took place at WAC Performing Arts and Media College, a non-formal arts learning organisation that works with excluded and disadvantaged young people. COMPETENCES 1) Use of digital storytelling and mapping tools. 2) Self expression and use of creative media. 3) Increased confidence, sense of cultural and personal identity. 4) Renewed motivation to learn. SUSTAINABILITY Seeking opportunities to build upon the transnational mobility exchanges for young NEETs which have been one of the most impactful elements of the project.	TELL YOUR STORY Στόχος: η επανεμπλοκή των νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση μέσω της ψηφιακής αφήγησης. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΜΟΤΙΜΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ Κάθε συμμετέχων λαμβάνει ατομική και ομαδική καθοδήγηση στην ψηφιακή αφήγηση και τεχνική υποστήριξη για να πει την ιστορία του. Το πρόγραμμα προσέφερε επίσης στους νέους ευκαιρίες για διακρατικές κινητικές δραστηριότητες μέσω μιας εβδομάδας πιλοτικής κατάρτισης και εκπαιδευτικής ανταλλαγής στο Παλέρμο της Σικελίας. Το σημείο εκκίνησης είναι τα ενδιαφέροντα και οι δεξιότητες των νέων στην τέχνη και τα μέσα ενημέρωσης. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Μέχρι και 20 νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης στις 6 συμμετέχουσες χώρες συμμετείχαν στην δοκιμή ενός προγράμματος ψηφιακής αφήγησης και στην εκπαίδευση για τη χρήση ψηφιακών εργαλείων αφήγησης και χαρτογράφησης. ΧΩΡΟΙ Στο Ηνωμένο Βασίλειο η εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στο WAC Performing Arts and Media College, ένας οργανισμός μη τυπικής μάθησης που συνεργάζεται με αποκλεισμένους ευάλωτους νέους. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ 1) Χρήση εργαλείων ψηφιακής αφήγησης και χαρτογράφησης. 2) Ατομική έκφραση και χρήση δημιουργικών μέσων. 3) Αύξηση αυτοπεποίθησης, αίσθηση πολιτιστικής και προσωπικής ταυτότητας. 4) Ανανεωμένο κίνητρο για μάθηση. ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ Αναζήτηση ευκαιριών για την περεταίρω ανάπτυξη της διακρατικής κινητικότητας για τους νέους εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι οποία ήταν ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία του προγράμματος.
---	---

Το CREUS διερευνά τους καινοτόμους τρόπους μάθησης που βασίζονται στην ιδέα της συμμετοχής των νέων σε μειονεκτική θέση και των νέων NEET (ηλικίας 16-24 ετών) σε μη τυπικές, πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες που μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη μεταβιβάσιμων και εγκάρσιων βασικών ικανοτήτων, συμβάλλοντας έτσι στην ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας. Το καινοτόμο στοιχείο του έργου βρίσκεται στην εισαγωγή νέων ομότιμων (19-24 ετών) ως πράκτορες που υποστηρίζουν τις διαδικασίες μάθησης σε «μη συμβατικούς χώρους» που δεν συνδέονται με την παραδοσιακή εκπαίδευση από την ομάδα-στόχο.

Το πρόγραμμα είναι ευθυγραμμισμένο με τους στόχους του προγράμματος χρηματοδότησης ERASMUS + της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο του KA2 - Συνεργασία για την Καινοτομία και την Ανταλλαγή Καλών Πρακτικών (KA202 - Στρατηγικές Συμπράξεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης). Το πρόγραμμα στοχεύει στην παροχή ευκαιριών για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των ατόμων και την προσωπική, κοινωνικό-εκπαιδευτική και επαγγελματική εξέλιξη που προωθεί τις βελτιώσεις της ποιότητας, την καινοτομία, την αριστεία και τη διεθνοποίηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της εκπαίδευσης, της νεολαίας και της κατάρτισης. Το CREUS εξετάζει τόσο τις οριζόντιες όσο και τις τομεακές προτεραιότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη των σχετικών βασικών, εγκάρσιων και μαλακών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πρόοδο της σχετικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (EEK) ή την απασχόληση στην αγορά εργασίας, καθώς και την ανάπτυξη νέων μεθοδολογιών για τις βασικές ικανότητες στην EEK ως προς την κοινωνική ένταξη των νέων NEET.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από μια στρατηγική σύμπραξη μεταξύ επτά οργανισμών από διάφορες χώρες της ΕΕ, η δύναμη της οποίας αποδίδεται στις ποικίλες, συμπληρωματικές γνώσεις και στην εμπειρογνωμοσύνη της υποβοήθησης στην προσωπική ανάπτυξη και στις δια βίου δεξιότητες των νέων μέσω μιας πλούσιας ποικιλίας πρακτικών. Το CREUS συντονίζεται από την **Collage Arts** (Ηνωμένο Βασίλειο), μια οργάνωση με έδρα το Λονδίνο, η οποία εδώ και 30 χρόνια, δημιουργεί ευκαιρίες για μεγαλύτερη συμμετοχή στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές βιομηχανίες (ΠΔΒ). Η Collage Arts είναι ένας φορέας παροχής μαθητείας σε συντονισμό με τον Οργανισμό Χρηματοδότησης Δεξιοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου (UK Skills Funding Agency) και τα τελευταία χρόνια έχει εφαρμόσει ένα ευρύ φάσμα προ-μαθησιακών προγραμμάτων πρακτικής άσκησης. Είναι ένα κέντρο πιστοποίησης προσόντων, συμπεριλαμβανομένων των Εθνικών Επαγγελματικών Προσόντων (National Vocational Qualifications NVQs), με αποδεδειγμένη πείρα στην ανάπτυξη και στην εφαρμογή πάνω από 100 έργων από ένα ευρύ φάσμα πηγών που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο τομέα. Ο συντονισμός του προγράμματος και η υλοποίηση των δραστηριοτήτων στο Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζεται από την **Rinova Ltd**, μια κοινωνική επιχείρηση που ειδικεύεται στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την υλοποίηση και την αξιολόγηση προγραμμάτων πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στους τομείς: Δια Βίου Μάθησης και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, απασχόληση και απασχολησιμότητα, επιχειρήσεις, κοινοτική ανάπτυξη και κοινωνική δράση, και η δημιουργική βιομηχανία και πολιτιστική εκμάθηση. Η Rinova επικυρώνεται από τον Οργανισμό Χρηματοδότησης Δεξιοτήτων Μητρώο των Εγκεκριμένων Οργανισμών του Ηνωμένου Βασιλείου και είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο των Φορέων Εκμάθησης του Ηνωμένου Βασιλείου. Το έργο της Rinova περιλαμβάνει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την καλλιέργεια δεξιοτήτων για την απασχολησιμότητα μέσω της τέχνης, της δημιουργικότητας, του αθλητισμού, του ελεύθερου χρόνου, της φυσικής κατάστασης και του σχεδιασμού, του τουρισμού και της φιλοξενίας.

Δυο οργανισμοί είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην Ιταλία. Η **ERIFO** διαθέτει πάνω από 15 χρόνια εμπειρίας στον τομέα της δια βίου μάθησης στην Ιταλία και την Ευρώπη, με εκτεταμένο χαρτοφυλάκιο έργων σε σχέση με την έρευνα, τις υπηρεσίες απασχόλησης, τη διασφάλιση της ποιότητας, την αξιολόγηση και τη διαχείριση των διακρατικών έργων της ΕΕ. Η αποστολή του οργανισμού είναι να συμβάλει στην ενίσχυση του συστήματος EEK σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για να εξασφαλίσει την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και να ανταποκριθεί στις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Από τον Ιανουάριο του 2015, η ERIFO συμμετέχει στις δραστηριότητες του προγράμματος "Εγγύηση Νέων" (Youth Guarantee) ως διαπιστευμένος φορέας παροχής υπηρεσιών κατάρτισης και απασχόλησης. Το πρόγραμμα δίνει στους νέους και στους

νέους NEET μια πραγματική ευκαιρία για να αυξήσουν την απασχολησιμότητα τους με στόχο τη βιώσιμη ένταξή τους στην αγορά εργασίας, ενισχύοντας έτσι τα συνολικά ποσοστά απασχόλησης των νέων. Η **MuLab** είναι μια μη κερδοσκοπική οργάνωση που προωθεί, παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες και εκπαίδευση στην Πολιτιστική και Δημιουργική Βιομηχανία. Διοργανώνει και παρέχει μη τυπικές και άτυπες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που εισάγουν ανθρώπους στον δημιουργικό και τον πολιτιστικό τομέα. Το έργο της MuLab δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις περιστάσεις των ατόμων σε μειονεκτική θέση, όπως είναι οι NEET, και οι άνθρωποι που υποφέρουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Ο οργανισμός παρέχει ευκαιρίες για απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων για κοινωνική και επαγγελματική ένταξη.

Στην Ολλανδία, το **Stichting Kunstbedrijf Arnhem** είναι ένα εκπαιδευτικό και πολιτιστικό ίδρυμα που δραστηριοποιείται σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, δημιουργώντας εταιρικές σχέσεις για την αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων σε μειονεκτική θέση που χρειάζονται φροντίδα, εκπαίδευση και επαγγελματική βελτίωση. Ο οργανισμός συνεργάζεται με τον δήμο για την παροχή κοινωνικής υποστήριξης και την προώθηση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μέσω της τέχνης.

Η **DIMITRA Education & Consulting** είναι μία από τις μεγαλύτερες και πιο διακεκριμένες Οργανώσεις ΕΕΚ με Εκπαιδευτικά Κέντρα σε πέντε πόλεις της Ελλάδας. Από το 1989, η DIMITRA έχει αποκτήσει μεγάλη εμπειρία και μοναδικές ικανότητες στην παραγωγή καινοτόμων και συμμετοχικών εργαλείων και μεθοδολογιών για την ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο εργασίας. Μέσω δραστηριοτήτων όπως η κατάρτιση, η παροχή συμβουλών, η έρευνα, η μεταφορά καινοτομίας και η ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών, η Οργάνωση εργάζεται για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της εκπαίδευσης, της πολιτιστικής, της επιστημονικής και της οικονομικής ανάπτυξης.

Το **"Hope For Children" CRC Policy Center** είναι μη κερδοσκοπικός διεθνής ανθρωπιστικός οργανισμός με έδρα την Κύπρο, και παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης σε παιδιά, νέους και οικογένειες που έχουν ανάγκη, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής, ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης σε παιδιά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, εκφοβισμού, σωματεμπορίας και άλλων μορφών κακοποίησης και / ή εκμετάλλευσης. Ανάμεσα σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, το HFC υποστηρίζει την εκπαιδευτική, κοινωνική και οικονομική ένταξη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία και των νέων, λειτουργώντας ιδιωτικές παιδικές στέγες για ασυνόδευτους ανήλικους οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες αποκατάστασης, ένταξης και βιώσιμης λύσης, υπό την επίβλεψη των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της διακρατικής ποιοτικής έρευνας που βασίζεται σε περιπτωσιολογικές μελέτες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε όλες τις χώρες της κοινοπραξίας του CREUS, με στόχο την επισήμανση πρακτικών παραδειγμάτων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτιστικές και οι δημιουργικές πρακτικές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη μεταβιβάσιμων και εγκάρσιων ικανοτήτων. Τα ευρήματα θα ενημερώσουν το επόμενο στάδιο του έργου - την επεξεργασία της μεθοδολογίας CREUS.

Οι εργασίες που υλοποίησαν οι εταίροι ακολούθησαν εκτενείς κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους στόχους, τις τεχνικές συλλογής δεδομένων και την ηθική προκειμένου να εξασφαλιστεί η σκοπιμότητα της έρευνας και το κοινό πλαίσιο ανάλυσης. Οι εταίροι έχουν ξεκινήσει με τη διεξαγωγή ανασκόπησης των προσεγγίσεων μη τυπικής μάθησης που υποστηρίζουν την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων των νέων με έμφαση στα μοντέλα καθοδήγησης από ομότιμους και τη χρήση πολιτιστικών και δημιουργικών πρακτικών σε μη συμβατικούς χώρους. Αυτό έγινε μέσω ανασκόπησης των υφιστάμενων δημοσιεύσεων σχετικά με τους ερευνητικούς στόχους, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των νέων, στατιστικά στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και τις ανάγκες της, την μη τυπική εκπαίδευση και την επαγγελματική και εκπαιδευτική κατάρτιση. Η ανασκόπηση τεκμηριώνεται περαιτέρω από τις προοπτικές των ενδιαφερομένων σε κάθε χώρα εταίρο, που διαφάνηκαν μέσα από τις συνεντεύξεις στην οποία συμμετείχαν τουλάχιστον 3 εκπρόσωποι από σχολεία, πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, οργανώσεις νεολαίας, οργανώσεις κατάρτισης και εκπαίδευσης, δημόσιοι και τομεακοί φορείς, ενώσεις εργοδοτών και επαγγελματιών.

Τουλάχιστον 3 εθνικές ή τοπικές περιπτωσιολογικές μελέτες διεξήχθησαν σε κάθε χώρα εταίρο με σκοπό την απεικόνιση καλών πρακτικών για την ένταξη μέσω δραστηριοτήτων που βασίζονται σε ομότιμες και μη τυπικές

δραστηριότητες μάθησης. Οι περιπτώσεις που ασχολούνται άμεσα με την ανάπτυξη των ικανοτήτων των νέων σε μειονεκτική θέση στους τομείς της καινοτομίας και δημιουργικότητας μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης, με τη χρήση καθοδήγησης από ομότιμους και που βρίσκονται σε μη συμβατικούς χώρους, ήταν προνομιακές, όπου αυτό κατέστη δυνατόν. Παρ' όλα αυτά, και δεδομένης της σχετικής σπανιότητας και του καινοτόμου χαρακτήρα τέτοιων περιπτώσεων, οι συνεργάτες συμφώνησαν να αναλύσουν τις πρόσφατες περιπτώσεις (τα τελευταία πέντε χρόνια), στις οποίες υπήρχε η εξάσκηση της μάθησης από ομότιμους ως μη εκπαιδευτική στρατηγική, ακόμη και όταν το τελικό αποτέλεσμα δεν ήταν η ένταξη των νέων. Οπότε, οι περιπτώσεις που επιλέχθηκαν παρουσιάζουν: α) καλές πρακτικές για την ανάπτυξη της ικανότητας των ανθρώπων για καινοτομία και δημιουργικότητα μέσω δραστηριοτήτων που βασίζονται σε ομότιμη και μη τυπική μάθηση, β) συντελεστές επιτυχίας και ευκαιρίες εκμάθησης μη τυπικής εκπαίδευσης στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες μέσω της ανάπτυξης εγκάρσιων ικανοτήτων (επικοινωνία, μεθοδολογία της μάθησης, πολιτιστική συνείδηση και έκφραση, αίσθηση πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας, ψηφιακή ικανότητα).

Κύπρος

Οι μη τυπικές εκπαιδευτικές στρατηγικές για την ένταξη των ευάλωτων νέων, παρόλο που υπάρχουν και εφαρμόζονται, πρέπει να εδραιωθούν με επικύρωση στην Κύπρο.² Τα δεδομένα και η έρευνα είναι λιγοστά. Τα κυριότερα έγγραφα αναφοράς που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έκθεση ήταν η ετήσια έκθεση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (2016) της Κύπρου, Εθνική Στρατηγική για τη Νεολαία (2017-2022) - ένα έγγραφο πολιτικής του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου και το «Εγχειρίδιο για τους εκπαιδευτικούς για καλλιέργεια εθελοντισμού και ενεργού πολίτη στα σχολεία» (2015) που έχει εκδοθεί από το γραφείο του Επίτροπου Εθελοντισμού και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Κύπρο. Οι πληροφορίες στις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στους σημαντικούς ιστότοπους έδειξαν περαιτέρω τη γνώμη των βασικών φορέων λήψης αποφάσεων σχετικά με την κατάσταση της μη τυπικής εκπαίδευσης στην Κύπρο.

Μέσω της έρευνας που διεξήχθη στο πλαίσιο του CREUS (από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 2018), είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η μη τυπική εκπαίδευση σταδιακά απολαμβάνει αυξανόμενη υποστήριξη και προβολή ως εκπαιδευτική μέθοδος για την ανάπτυξη εγκάρσιων δεξιοτήτων που ενισχύουν την απασχολησιμότητα. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου, ένας στους πέντε Κύπριους (2011-2014) έχει συμμετάσχει σε προγράμματα που χρησιμοποιούν μεθόδους μη τυπικής εκπαίδευσης.³ Το υψηλό επίπεδο ενδιαφέροντος των νέων παρουσιάζεται περαιτέρω στη γνώμη των νέων σχετικά με τις δυνατότητες της μη τυπικής εκπαίδευσης και την αναγνώριση των αποτελεσμάτων της. Το 73,5% των ατόμων ηλικίας 14-35 ετών θεωρούσε την τακτική και βιώσιμη χρήση μεθόδων μη τυπικής εκπαίδευσης ως έναν πολύ σημαντικό στόχο που πρέπει να εκπληρωθεί.⁴

Ο Κύπριος Επίτροπος Εθελοντισμού και μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο «Εγχειρίδιο για τους εκπαιδευτικούς για καλλιέργεια εθελοντισμού και ενεργού πολίτη στα σχολεία» δήλωσε ότι η μη τυπική εκπαίδευση μπορεί να δώσει μια αυξημένη αίσθηση συμμετοχής και υπευθυνότητας καθώς και ένα αυξημένο αίσθημα αλληλεγγύης και δέσμευσης στις κοινωνικές δραστηριότητες.⁵ Επισημαίνει τις εγκάρσιες δεξιότητες που μπορεί να προσφέρει η μη τυπική εκπαίδευση στους μαθητές, όπως η ανάληψη πρωτοβουλιών και η ελευθερία έκφρασης μέσω ενισχυμένων δεξιοτήτων επικοινωνίας, ανταλλαγή ευθυνών και γνώσης όπως επίσης ατομική και ομαδική ενεργοποίηση.

Η μη τυπική εκπαίδευση δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί πλήρως στην Κύπρο⁶. Τον Ιανουάριο του 2017 δημοσιεύθηκε έκθεση με συγκεκριμένες προτάσεις για τη προγραμματισμένη μεταρρύθμιση του λειτουργικού πλαισίου των σχολείων της δεύτερης ευκαιρίας, καθώς εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις σε σχέση με τους αναπτυξιακούς μηχανισμούς επικύρωσης της μη τυπικής μάθησης.⁷

Καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την επαλήθευση ενός πλαισίου που θα επιτρέψει την αναγνώριση της μη τυπικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση (αριθ. 74.676, 11/2/2013) πρόταση που υποβλήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, δημιουργήθηκε μια διυπηρεσιακή επιτροπή για την ανάπτυξη μηχανισμών για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης μέχρι το 2018.⁸ Η αναγνώριση και η επικύρωση της μη τυπικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένης της σημερινής ανεργίας που πλήττει τους νέους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (2017), κοντά στη νεολαία (κάτω των 25 ετών) το ποσοστό ανεργίας στην Κύπρο βρίσκεται γύρω στο 20%.

² Anna Manoudi.2016: *Country Report Cyprus: 2016 update to the European inventory on validation of non-formal and informal learning*

³ *The National Youth Strategy for the Youth 2017-2022*, 2017, Youth Board of Cyprus.

⁴ Ibid

⁵ *Manual of the office of the Commissioner for Volunteering and NGOs*, 2015, Cyprus

⁶ European Youth Portal http://europa.eu/youth/cy/article/54/6989_en

⁷ *Education and Training Monitor 2017 – Cyprus*, 2017, Office of the European Union.

⁸ Annual Report 2015, The Ministry of Education and Culture of Cyprus

Ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση διάφορων δραστηριοτήτων ενδυνάμωσης των νέων, εκ των οποίων η μη τυπική εκπαίδευση αποτελεί σημαντικό μέρος. Ο Οργανισμός Νεολαίας υποστηρίζει τις ενέργειες που έχουν ληφθεί για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης στην Κύπρο, καθώς βλέπει τη σημασία της μέσω της διαχείρισης προγραμμάτων όπως το Erasmus + και η «Πρωτοβουλία Νέων» – οι οποίες βασίζονται σε μεθοδολογίες μη τυπικής εκπαίδευσης αλλά δεν αναγνωρίζονται από οποιαδήποτε δημόσια ή ιδιωτική οντότητα ως έγκυρες. Ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου έχει αναπτύξει αρκετές πρωτοβουλίες μη τυπικής μάθησης σχετικά με την καινοτομία, τη δημιουργικότητα και την επιχειρηματικότητα των νέων. Τα Career Camps, για παράδειγμα, εφαρμόστηκαν στην Κύπρο για να ενισχύσουν το επιχειρηματικό πνεύμα και την εκπαίδευση καθώς και για να αναπτύξουν για την ανάπτυξη προγράμματα μη τυπικής μάθησης σχετικά με την επιχειρηματικότητα.

Το «Νέο Σύγχρονο Σύστημα Μαθητείας» (NMA) που εγκαινιάστηκε το 2012 από το Τμήμα Δευτεροβάθμιας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτέλεσε μια προσπάθεια αναθεώρησης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Μάθησης της χώρας. Η ποιότητα και η ευελιξία του συστήματος ΕΕΚ είχε μειωθεί και οι φοιτητές αποφοιτούσαν με όλο και πιο ανεπαρκείς δέσμες δεξιοτήτων.⁹ Το NMA, το οποίο συνεχίζεται ακόμη, θεσπίστηκε για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι που είναι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης και εκείνοι που κινδυνεύουν να αποχωρήσουν εξαιτίας των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν στην επίσημη εκπαίδευση, προσφέροντας έτσι ένα εναλλακτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον όπου οι μέθοδοι μη τυπικής εκπαίδευσης συνδυάζονται με την επίσημη εκπαίδευση. Το πρόγραμμα αυτό χρησιμοποιήθηκε ως περιπτώσιολογική μελέτη για το CREUS και, όπως αποδεικνύεται στην επόμενη ενότητα, ένας από τους λόγους για τους οποίους λειτούργησε είναι ότι χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι μη τυπικής εκπαίδευσης. Η ψυχολόγος της Μονάδας Λευκωσίας για τη Προπαρασκευαστική Μαθητεία, κα Χάρις Χαραλάμπους, υποστηρίζει ότι η μη τυπική εκπαίδευση δίνει στους μαθητές μια ποικιλία μορφών διδασκαλίας / εκμάθησης και τη δυνατότητα να αναπτύξουν τις ικανότητες κοινωνικοποίησης και ομαδικής εργασίας.¹⁰

Η διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με τις δυνατότητες των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών ως προς την υποβοήθηση της κοινωνικής ένταξης, ιδίως των ευάλωτων νέων, είναι ακόμη πιο πενιχρή. Σύμφωνα με τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, οι δημιουργικές και πολιτιστικές δραστηριότητες δεν έχουν ακόμα εξελιχθεί σε βιομηχανίες. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει η αντίληψη ότι η καλλιτεχνική σκηνή είναι πλούσια και υπάρχουν ακροατές, αλλά η εμπορική επιτυχία καθορίζεται από την επιχειρηματικότητα του ατόμου και όχι από τις υπάρχουσες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Ένας από τους εμπλεκόμενους φορείς, ένας επαγγελματίας τυμπανιστής, λέει ότι το γεγονός ότι οι δημιουργικές βιομηχανίες δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, λειτουργεί προς όφελος των νέων που αναζητούν θέσεις εργασίας στις τέχνες, καθώς μπορούν να βρεθούν περισσότερες ευκαιρίες. Κατά την άποψή του, η μη τυπική εκπαίδευση μέσω προγραμμάτων καθοδήγησης έχει μεγάλες δυνατότητες «η απλή κατοχή διπλώματος στον τομέα των τεχνών δεν σου εγγυάται μια δουλειά, δεν λειτουργεί έτσι με τις τέχνες ή τη μουσική. Πρέπει να είσαι καλός, ένας από τους καλύτερους ... οι μεγαλύτεροι τυμπανιστές του κόσμου δεν πήγαν ποτέ στο πανεπιστήμιο». Σύμφωνα με τις προβλέψεις για τις ανάγκες απασχόλησης στην κυπριακή οικονομία 2017-2027 (από την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου), οι τέχνες, η ψυχαγωγία και η αναψυχή ήταν από τους τομείς με τη μεγαλύτερη ζήτηση. Επιπλέον, η δημιουργική εμπορική αναλογία εξάρτησης (CTDR) στις δημιουργικές βιομηχανίες στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) έδειξε ότι η οικονομία της Κύπρου είναι από τις χώρες που βρίσκονται στην κορυφή της λίστας¹¹. Αυτή η διαφορά μεταξύ των αντιλήψεων των ενδιαφερομένων και των οικονομικών δεδομένων δείχνει ότι υπάρχει ελλειμματική κατανόηση των ευκαιριών απασχόλησης στις δημιουργικές βιομηχανίες, αλλά και μια έλλειψη αποτελεσματικών πολιτικών που μπορούν να δημιουργήσουν μια βιώσιμη αγορά εργασίας για τους νέους στον τομέα αυτό.

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζουμε μια ποιοτική ανάλυση της μη τυπικής εκπαίδευσης μέσω μοντέλων καθοδήγησης στην Κύπρο. Ενώ καταβλήθηκαν προσπάθειες για τον εντοπισμό ατόμων και οργανισμών και την επαφή μαζί τους σε διαφορετικούς χώρους, εντός του χρονικού πλαισίου του έργου, η εμβέλεια της έρευνας ήταν περιφερειακή

⁹ Vocational Education and training in Europe –Cyprus 2016 report

¹⁰ On track – Different Youth Work Approaches for different NEET situations, 2015, Salto Youth Inclusion Resource Centre – Erasmus+

¹¹ Creative industries for youth: unleashing potential and growth, UNIDO, 2013

καθώς οι περιπτώσιολογικές μελέτες που περιγράφονται πραγματοποιήθηκαν στην πρωτεύουσα της χώρας (Λευκωσία), και στη Λάρνακα. Οι ενδιαφερόμενοι και οι περιπτώσιολογικές μελέτες επιλέχθηκαν για να απεικονίσουν την ποικιλία του χώρου και της μορφής. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αντικατοπτρίζουν τις δυνατότητες ενσωμάτωσης και της ενσωμάτωσης μέσω της μουσικής, του θεάτρου, του αθλητισμού (τρόποι με τους οποίους η μουσική και η παραστατική τέχνη είναι σημαντικά συστατικά) και μη τυπικές δραστηριότητες στο σχολικό πλαίσιο. Περαιτέρω, οι περιπτώσιολογικές μελέτες δείχνουν:

- 1) Σαφή ορισμό των στόχων,
- 2) Τεκμηρίωση σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος (σαφείς πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες που πρέπει να διεξαχθούν, με τους συμμετέχοντες, τους ενδιαφερόμενους και τις ομάδες-στόχους κλπ.)
- 3) Παρουσία μη τυπικών τεχνικών και μεθοδολογίας στο έργο,
- 4) Θετικός αντίκτυπος (η μη τυπική μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στα προγράμματα θεωρήθηκε από τους ομότιμους χρήσιμη για την απόκτηση εγκάρσιων δεξιοτήτων),
- 5) Συμβολή στην κοινωνική ένταξη.

Το HFC πραγματοποίησε τις ακόλουθες συνεντεύξεις:

Ενδιαφερόμενα μέρη:

1. Ελλάδα Ευαγγέλου (PhD): Επαγγελματίας δραματουργός, Μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Rooftop Theatre.
2. Μαρίνα Νεοφύτου και Χάριε Ρουζγκάρ, Διευθύντρια και Υπεύθυνη Επικοινωνίας, αντίστοιχα, στο Σπίτι της Συνεργασίας.
- 3 Φιλίπ Παλλίδη: Επαγγελματικός τυμπανιστής, Ομότιμος
4. Dervish G. Zeybeck: Συνιδρυτής του Studio 21.

Συμμετέχοντες του προγράμματος «Μη Τυπική Εκπαίδευση και Καθοδήγηση»:

1. Χάρις Χαραλάμπους (Καθοδηγήτρια, Συντονίστρια και Ψυχολόγος στο πρόγραμμα), Πέτρος Χριστοδούλου, Ιωάννα Γενέλη, Τάβα Έζγκετε (νέοι συμμετέχοντες): Πρόγραμμα Προπαρασκευαστικής Μαθητείας.
2. Παναγιώτα Κυριακούδη (συντονίστρια του έργου), Γαβριέλλα Μαραγκού (γενικής εθελόντρια), Έλενα Ιωαννίδου (ακαδημαϊκή εθελόντρια), Σαχάρ Τάμεμ (εκπαιδευτικός - εθελοντής / μεταφραστής): Rooftop Theatre στην Κοφίνου.
3. Martina Cicaroni (εκπαιδευτρια) Ελένη Χατζηιωσήφ, Ανδρεάνα Καλάθα, Αγγελική Γιωργάλλη, Μάγια Βασιλούδη, Άννα Ευθυμίου: Children's Rights Convention Campus Clubs.
4. Rodriguez Mestre Casquinha (capeorista, δάσκαλος, καλλιτέχνης, συγγραφέας, μουσικός - κύριος δάσκαλος και ιδρυτής του Apeirara Capoeira Κύπρου) και Ελένη Μούσχου (καθηγήτρια capoeira peer): Apeirara Capoeira Academy.

Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους

Οι συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτέλεσαν μια πλούσια πηγή πληροφοριών σχετικά με τις δημιουργικές μη τυπικές προσεγγίσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την ένταξη και, εν συνεχεία, την ενίσχυση των εγκάρσιων δεξιοτήτων των συμμετεχόντων. Οι δημιουργικές μη τυπικές προσεγγίσεις έχουν τη μορφή θεατρικών εργαστηρίων, μουσικών συναντήσεων, παιχνιδιών, παραμυθιών, οπτικοακουστικών έργων, βιωματικών εργαστηρίων, δραστηριοτήτων ομαδικής οικοδόμησης, αναπαράσταση ρόλων και υπαίθριων δραστηριοτήτων που τίθενται σε εφαρμογή από μη κυβερνητικές οργανώσεις, πολιτιστικές ομάδες και ξεκινούν από ιδιώτες και εθελοντικές ομάδες.

Οι μη τυπικές προσεγγίσεις που εντοπίστηκαν έχουν κοινό το γεγονός ότι η εμφάνισή τους ανταποκρίνεται στις πολύπλευρες ανάγκες για κοινωνική ένταξη - ανεργία, κρίση προσφύγων, πολιτική διχοτόμηση, άνιση πρόσβαση στην τέχνη και τον πολιτισμό. Συχνά, οι μη τυπικές δραστηριότητες είναι *ad hoc* αφού είναι αυθόρμητες, προαιρετικές απαντήσεις που εξελίσσονται σε σχέση με συγκεκριμένες καταστάσεις. Οι συμμετέχοντες ανταλλάσσουν γνώση, εμπειρίες, τεχνογνωσία ως άμεση ανταπόκριση σε μια κατάσταση, ενώ η αναγνώριση και η επικύρωση των εγκάρσιων δεξιοτήτων που αποκτώνται στη διαδικασία δεν λαμβάνεται υπόψη. Η μη τυπική εκπαίδευση μέσω της ομότιμης

μάθησης εξουσιοδοτεί τους δικαιούχους να γίνουν πολλαπλασιαστές και ως εκ τούτου να παρακινήσει και να υποστηρίξει τους άλλους με οριζόντιο τρόπο. Αυτό θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικό από τους νέους που συμμετείχαν στα CRC Campus Clubs, οι οποίοι, μέσω του προγράμματος, έχουν ενεργήσει ως πρεσβευτές για τα δικαιώματα του παιδιού καθώς μοιράζονται τις γνώσεις τους με τους συνομηλίκους τους.

Οι προσεγγίσεις ομότιμης καθοδήγησης είναι ευέλικτες, προσαρμόσιμες, θεωρούνται επιτυχείς από τους συμμετέχοντες, αλλά η αξία τους χάνεται κάπως λόγω της έλλειψης μηχανισμών και εργαλείων διάδοσης και βιωσιμότητας. Η γνώση και η εμπειρία υπάρχουν, όμως η κριτική ανάλυση και η δομημένη παρουσίαση των πληροφοριών σχετικά με το μοντέλο ομότιμης καθοδήγησης ελλείπουν. Αυτό διαφάνηκε με το Rooftop Theatre (μη κυβερνητική οργάνωση), η οποία διοργανώνει ένα πρόγραμμα στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου στην Κοφίνου και όπου η μάθηση από ομότιμους (peer-to-peer learning) χρησιμοποιήθηκε για την κατάρτιση συμμετεχόντων εθελοντών. Ο τελικός στόχος ήταν η κοινωνική ένταξη των παιδιών που ζούσαν στο Κέντρο Υποδοχής, οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν αναλόγως και υποστηρίχθηκαν από εθελοντές-εκπαιδευτικούς οι οποίοι προέρχονταν από διαφορετικά κοινωνικά και επαγγελματικά υπόβαθρα. Ο πλούτος των μαθησιακών πρακτικών και διαδικασιών δεν αναλύθηκε και καταγράφηκε συστηματικά, αφήνοντας ένα κενό στην κατανόηση του αντικτύπου του έργου στις δεξιότητες των εθελοντών. Ομοίως, το πρόγραμμα Προπαρασκευαστική Μαθητεία, έργο που αποσκοπεί να βοηθήσει τους νέους να μην εγκαταλείψουν το σχολείο, εξουσιοδότησε τους μαθητές ως ομότιμους καθοδηγητές με τρόπο που τους επέτρεπε να αλληλοϋποστηρίζονται σε σχολικά μαθήματα στα οποία κάποιοι ήταν πιο αδύνατοι από τους άλλους. Αν και γενικά θεωρήθηκε μια πολύ επιτυχημένη στρατηγική, δεν υπήρξε συστηματική καταγραφή των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν από τους συνομηλίκους στη διαδικασία. Στο Σπίτι της Συνεργασίας (Home For Cooperation – HFC), μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων όπως το Buffer Fringe Festival (φεστιβάλ τέχνης), η ομαδική καθοδήγηση έχει αναπτυχθεί οργανικά. Στο τελευταίο φεστιβάλ, τέθηκε σε κίνηση μια συστηματική προσέγγιση, καθώς οι καλλιτέχνες δημιούργησαν επιτροπές και πραγματοποιούσαν αξιολόγηση από ομότιμους για τη βελτιστοποίηση των εκδηλώσεων.

Σε σχέση με το χώρο, η καθοδήγηση από ομότιμους πραγματοποιείται κυρίως σε μη συμβατικές τοποθεσίες, σε κέντρα υποδοχής, σε αίθουσες θεάτρου και στους δρόμους. Σύμφωνα με τους ενδιαφερόμενους, ο μη συμβατικός χαρακτήρας ωφελεί τη συμμετοχή και την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων. Το Σπίτι της Συνεργασίας είναι ένα παράδειγμα, το οποίο βρίσκεται στην Νεκρή Ζώνη της Λευκωσίας, παρέχει εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους για την προώθηση της ένταξης και της ενσωμάτωσης. Άτομα και ομάδες από όλες τις κοινότητες υποστηρίζονται από το H4C και είναι ευπρόσδεκτοι να παρουσιάσουν έργα στα οποία όλοι μπορούν να συμμετέχουν. Το καφέ του H4C είναι ένας χώρος συνάντησης για διάλογο και εκμάθηση. Η σημασία του χώρου υπογραμμίζεται περαιτέρω από τους μέντορες και τους συμμετέχοντες των «Children's Rights Convention Campus Clubs», ένα έργο που επικεντρώνεται στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το δωμάτιο του θεάτρου που χρησιμοποιήθηκε, τους επέτρεψε να αισθάνονται απαλλαγμένοι από τους περιορισμούς της τάξης και να νιώσουν πιο άνετα στο να μοιράζονται τα συναισθήματα και τις απόψεις τους και να εμπνέονται περισσότερο στη συνεργασία. Οι ανοικτοί χώροι επιβεβαιώθηκαν ότι είναι επίσης σημαντικοί για την καλλιτεχνική και δημιουργική μάθηση. Το Space 21, που εργάζεται για την ένταξη των ευάλωτων παιδιών και των νέων, κυρίως στη Βόρεια Κύπρο μέσω της τέχνης του χορού και του δρόμου, είναι ένα άλλο παράδειγμα της σημασίας της γειτονιάς, του δρόμου και της κοινότητας για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής και ένταξης.

Περιπτωσιολογική μελέτη 1: Νέα Σύγχρονη Μαθητεία – Προπαρασκευαστική Μαθητεία

Το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Μαθητείας αποτελεί μέρος του ευρύτερου προγράμματος «Νέα Σύγχρονη Μαθητεία», το οποίο ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2012 και ακόμη συνεχίζεται. Έχει συγκροτηθεί από το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, και είναι συγχρηματοδοτούμενο από την Κυπριακή Κυβέρνηση και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Υπεύθυνος για την εφαρμογή του είναι το Κέντρο Παραγωγικότητας Κύπρου (ΚΕΠΑ). Το ΚΕΠΑ αναλαμβάνει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, εκ μέρους του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στους τομείς της διοικητικής ανάπτυξης, της κατάρτισης και της παραγωγικότητας με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση των ανθρώπινων και κεφαλαιακών πόρων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η διάρκεια του έργου της νέας σύγχρονης μαθητείας είναι τέσσερα χρόνια, η οποία περιλαμβάνει

ένα έτος Προπαρασκευαστικής Μαθητείας (ΠΜ), και μετά ακολουθείται από τρία χρόνια Τεχνικής Σχολής. Ο κύριος στόχος της Προπαρασκευαστικής Μαθητείας είναι να παρέχει στους νέους που εγκαταλείπουν νωρίς την υποχρεωτική τυπική εκπαίδευση (χωρίς βασικές δεξιότητες μάθησης ή επαγγελματικές δεξιότητες) με διαδικασίες μη τυπικής μάθησης και εναλλακτικής μάθησης, ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητες μάθησης και να ενισχύσουν την απασχολησιμότητά τους.

Το CREUS πραγματοποίησε συνέντευξη με μία ομάδα μαθητών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα στη Λευκωσία (το σχολικό έτος 2014-2015) και με τον εκπαιδευτικό ψυχολόγο που συνεργάστηκε μαζί τους. Οι δικαιούχοι του έργου ήταν ηλικίας μεταξύ 14-17 ετών και δεν είχαν ολοκληρώσει την υποχρεωτική τους εκπαίδευση (Γυμνάσιο και κάτω). Οι μέθοδοι τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκαν για την εκ νέου εισαγωγή τους στη μαθησιακή διαδικασία και για την ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους, των κοινωνικών δεξιοτήτων και της αυτοεκτίμησης. Τα μαθήματα και τα εργαστήρια γίνονταν σε σχολικές εγκαταστάσεις, σε εσωτερικούς χώρους και στην αυλή. Η ΠΜ, ένα πρόγραμμα διάρκειας 5 ημερών κάθε εβδομάδα, τους έδωσε την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε βιωματικά εργαστήρια και να εργαστούν για 3 ημέρες τη βδομάδα. Οι μη τυπικές τεχνικές εκπαίδευσης περιλάμβαναν βραδιές ταλέντων, βιωματικά εργαστήρια, δραστηριότητες ομαδικής οικοδόμησης, δραστηριότητες οικοδόμησης εμπιστοσύνης και πρόγραμμα εθελοντισμού. Βασικός παράγοντας του προγράμματος ήταν το συνταίριασμα των μαθητών, μια στρατηγική στην οποία οι συνομήλικοι με διαφορετικές ικανότητες και γνώσεις συνδυάζονται και υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον στην εκμάθηση (για παράδειγμα, ένας νέος που αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών θα συνδυάζεται με κάποιον άλλον που έχει καλύτερες επιδόσεις, για να τον καθοδηγήσει) και στην υποστήριξη της εκμάθησης.

Βασικές ικανότητες που αναπτύχθηκαν:

1. Δεξιότητες επικοινωνίας (δεξιότητες αλφαριθμητισμού, δεξιότητες παρουσίασης, δεκτικότητα των απόψεων των άλλων, δεξιότητες προφορικής κατανόησης.),
2. Μεθοδολογία μάθησης (ιδιαίτερα μέσω της ομαδικής εργασίας),
3. Αίσθηση της πρωτοβουλίας και της επιχειρηματικότητας (δεξιότητες επιχειρηματικότητας και ικανότητα να σχεδιάσει κανείς το επαγγελματικό του σχέδιο μέσω της ενίσχυσης της αίσθησης της αυτοεκτίμησης),
4. Μαθηματικές ικανότητες (δεξιότητες αριθμητικής που αποκτήθηκαν μέσω καθοδήγησης από ομότιμους),
5. Πολιτιστική ευαισθητοποίηση (αποδοχή της διαφορετικότητας) και έκφραση.

Το πρόγραμμα ΠΜ συνέβαλε στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, εξοπλίζοντας τους νέους αυτούς με βασικές δεξιότητες. Συγκεκριμένα, βοήθησε στις δεξιότητες αριθμητικής και αλφαριθμητισμού που δεν είχαν αποκτηθεί μέσω της επίσημης εκπαίδευσης. Οι ερωτηθέντες τόνισαν ότι οι προαναφερόμενες δεξιότητες ενισχύθηκαν σημαντικά και ήταν σημαντικές για την επιτυχία της εξεύρεσης δουλειάς, και ότι η δουλειά ήταν καθοριστική για την απασχολησιμότητα τους. Το έργο δεν αξιολογείται με ολοκληρωμένο τρόπο που να επιτρέπει την εκτίμηση της αξιολόγησης των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν. Υπάρχει ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που δίνεται στους μαθητές που έχουν ολοκληρώσει την ΠΜ, το οποίο συμπληρώνουν σύμφωνα με τους σκοπούς / στόχους του Έργου που αναφέρθηκαν στην αρχή του προγράμματος.

Παρά το γεγονός πως είναι ένα επιτυχές πρόγραμμα, η ΠΜ λειτουργεί για ένα χρόνο, μετά το οποίο οι νέοι που συμμετέχουν πρέπει να εγγραφούν σε μια Τεχνική Σχολή. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, δεν υπάρχει συνέχεια στο πρόγραμμα επειδή εισέρχονται σε ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον, στο οποίο οι μη τυπικές στρατηγικές και η καθοδήγηση από ομότιμους δεν εφαρμόζονται σχεδόν καθόλου. Όλοι εξέφρασαν την άποψή τους ότι η ΠΜ θα πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί σε έναν καθορισμένο χώρο και για τα τέσσερα χρόνια, καθώς αισθάνονται αποξενωμένοι μόλις πάνε στην Τεχνική Σχολή όπου, σύμφωνα με τους μαθητές, χάνονται όλες οι δεξιότητες και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν. Έτσι, ενώ είναι οικονομικά βιώσιμο μέσω δημόσιων κονδυλίων, και μέσω της στήριξης των τοπικών επιχειρήσεων και των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (όπως τα βραβεία Junior Achievement που σκοπό έχουν να συμβάλουν στην επιχειρηματικότητα των νέων), το πρόγραμμα αποτυγχάνει να διατηρήσει τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις του λόγω της έλλειψης συνέχειας όταν οι νέοι επιστρέφουν στην επίσημη εκπαίδευση.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Rooftop Theatre στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου

Το έργο εφαρμόστηκε από τον Οκτώβριο του 2015 έως τον Μάιο του 2017 και αναπτύχθηκε από την Ομάδα Rooftop Theatre, μια πολυπολιτισμική μη κερδοσκοπική οργάνωση που ασχολείται με ποικίλα θέματα και δραστηριότητες μέσω της επιτελεστικής τέχνης. Το Rooftop λειτουργεί σε ένα περιβάλλον συνεργασίας χωρίς αποκλεισμούς που στοχεύει στη δημιουργία διαλόγου και στην αντιμετώπιση πολιτιστικών ορίων που δεν ισχύουν μόνο για την Κύπρο, αλλά είναι κοινά πολιτιστικά και παγκόσμια θέματα.

Το συγκεκριμένο έργο είχε στόχο την ενσωμάτωση των παιδιών και των εφήβων που ζουν στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου στην Κοφίνου, που βρίσκεται στην επαρχία της Λάρνακας μέσω δραστηριοτήτων μη τυπικής εκπαίδευσης. Το έργο αποσκοπούσε στην ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών έτσι ώστε να ενταχθούν στην κυπριακή κοινωνία και τον πολιτισμό της, συμμετέχοντας σε διαδραστικές δραστηριότητες.

Το Rooftop Theatre εργάστηκε με 40 εθελοντές, οι οποίοι πήγαιναν στο Κέντρο Υποδοχής δύο φορές την εβδομάδα για να εφαρμόσουν τις μη τυπικές δραστηριότητες με παιδιά και εφήβους. Το έργο οργανώθηκε σε τέσσερις ομάδες - τους επαγγελματίες εθελοντές, τους γενικούς εθελοντές, τους ακαδημαϊκούς εθελοντές και τους ελληνόφωνους εθελοντές. Οι ομάδες εποπτεύονταν και συντονίζονταν από ένα άτομο, ο οποίος ήταν ο υπεύθυνος για την κατανομή και οργάνωση της εργασίας. Κάθε ομάδα που πήγαινε στην Κοφίνου είχε έναν αρχηγό που ήταν επαγγελματίας του θεάτρου, δύο έως τέσσερις εθελοντές (μερικοί από αυτούς δεν είχαν ασχοληθεί ποτέ με το θέατρο), και έναν μεταφραστή. Ο αρχηγός πραγματοποιούσε την πρώτη και την τελική δραστηριότητα ενώ η ομάδα συνεδρίαζε για δέκα λεπτά κάθε φορά που πήγαινε στο κέντρο, ακολουθώντας μια διαδικασία διαβούλευσης για να ανατροφοδοτηθεί από τους ανθρώπους που συμμετείχαν στις προηγούμενες συνεδρίες. Οι συνεδρίες διεξάγονταν σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους.

Οι τελικοί δικαιούχοι ήταν παιδιά από τρίτες χώρες, αιτούντες ασύλου και έφηβοι που διέμεναν στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας της Κοφίνου. Τα παιδιά αυτά είχαν την τάση να αποκλείονται κοινωνικά λόγω της απομακρυσμένης θέσης του καταυλισμού. Εκτός από τη φοίτηση στο σχολείο στο χωριό της Κοφίνου, τα παιδιά δεν συμμετείχαν σε επιπρόσθετες δραστηριότητες και είχαν λίγη υποστήριξη στο σχολείο, καθώς δεν γίνονται δραστηριότητες / εργαστήρια τα απογεύματα στο κέντρο. Μέσα από το διετές πρόγραμμα, οι εθελοντές του προγράμματος σχεδίασαν και υλοποίησαν εργαστήρια για να βοηθήσουν τα παιδιά να αποκτήσουν επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες. Όλες οι συναντήσεις είχαν θεατρικές, βιωματικές, διαδραστικές δραστηριότητες.

Ικανότητες που αναπτύχθηκαν από τα παιδιά:

1. Επικοινωνιακές δεξιότητες (γνώση της ελληνικής γλώσσας)
2. Κοινωνικές δεξιότητες (μέσω αυξημένης πολιτιστικής συνείδησης και κατανόησης της διαφορετικότητας και της αυξημένης αυτοεκτίμησης).

Ικανότητες που αναπτύχθηκαν από τους εθελοντές:

1. Η επικοινωνία σε ξένη γλώσσα (επικοινωνία με ξένα παιδιά, χρήση δεξιοτήτων διαμεσολάβησης και διαπολιτισμική κατανόηση).
2. Διαχείριση της μάθησης (διαχείριση ατομικής και ομαδικής μάθησης σε διαρκώς προσαρμοσμένες και εξελισσόμενες συνθήκες)
3. Κοινωνικές και πολιτιστικές ικανότητες (με αποτελεσματική και εποικοδομητική συμμετοχή και με την εμπλοκή για την ενεργή ενσωμάτωση των παιδιών προσφύγων).
4. Αίσθηση πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας (μετατροπή της ιδέας του έργου σε δράση μέσω της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της ανάληψης κινδύνου καθώς και της ικανότητας προγραμματισμού και διαχείρισης έργων).
5. Πολιτιστική συνείδηση και έκφραση (ανταλλαγή ιδεών και δυνατότητα έκφρασής τους μέσω των τεχνών του θεάματος).

Το έργο ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2017 λόγω έλλειψης χρηματοδότησης και οργανωτικών δυσκολιών που αντιμετώπιζαν οι εθελοντές στις εγκαταστάσεις του καταυλισμού. Το έργο δεν αξιολογήθηκε επισήμως. Σύμφωνα με τους εθελοντές του έργου αυτού, το έργο θα μπορούσε να είναι αποτελεσματικότερο στον εξοπλισμό των παιδιών και των εφήβων με τις εγκάρσιες δεξιότητες αν είχε διαρκέσει περισσότερο, επειδή οι δεξιότητες αυτές χρειάζονται χρόνο για να αναπτυχθούν και να εδραιωθούν. Η συνεχής αλλαγή στον πληθυσμό του καταυλισμού παρεμπόδιζε περαιτέρω τον αντίκτυπο του έργου. Το έργο δεν έλαβε καμία υποστήριξη από άλλες οργανώσεις εκτός από τους μεμονωμένους εθελοντές.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Convention on the Rights of the Child (CRC) Campus Clubs

Το CRC Campus Clubs είναι ένα πρόγραμμα σε εξέλιξη, που τρέχει για ένα ακαδημαϊκό έτος και που αναπτύχθηκε και υλοποιείται από το “Hope For Children” CRC Policy Center (μη κυβερνητική οργάνωση με έδρα τη Λευκωσία) από τον Οκτώβριο του 2017. Αυτή η περιπτωσιολογική μελέτη αφορά την υλοποίηση του προγράμματος στην Αγγλική Σχολή, ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη Λευκωσία.

Οι νέοι ηλικίας 14-15 ετών, οι οποίοι φοιτούν στο Αγγλικό Σχολείο, είναι οι κύριοι δικαιούχοι του έργου. Το έργο χωρίζεται σε δύο στάδια. Το πρώτο αποτελείται από μια σειρά εβδομαδιαίων εργαστηρίων που χρησιμοποιούν μη τυπικές στρατηγικές για την εκπαίδευση των συμμετεχόντων στα δικαιώματα του παιδιού, την εισαγωγή τους σε τρόπους έκφρασης και υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους και τη διαφοροποίηση της κοινότητάς τους. Στο δεύτερο στάδιο, τα παιδιά ενεργούν ως πρεσβευτές των δικαιωμάτων των παιδιού και λαμβάνουν καθοδήγηση για να οργανώνουν και να υλοποιούν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης κοντά στους συμμαθητές τους.

Τα εργαστήρια περιλάμβαναν συζητήσεις ανοικτού κύκλου, οπτικοακουστικές ιστορίες, αναπαράσταση ρόλων, και ιστορίες. Διεξαγόταν 5 λεπτά συνεδρίαση μετά από κάθε δραστηριότητα ώστε οι συμμετέχοντες να μοιραστούν τις απόψεις / τα συναισθήματά τους και να δουν τι είχαν μάθει.

Ικανότητες που αναπτύχθηκαν:

1. Επικοινωνιακές δεξιότητες (ανταλλαγή συναισθημάτων, ενσυναίσθηση, ακρόαση και σεβασμός στις απόψεις των άλλων),
2. Πολιτιστική συνείδηση (ικανότητα να εκφράζονται και να μοιράζονται διαφορετικές ιδέες και συναισθήματα μέσω δημιουργικών πρακτικών),
3. Κοινωνικές και πολιτιστικές ικανότητες (ικανότητα δράσης για κοινωνική αλλαγή και συμμετοχή σε θέματα που αφορούν τη σφαίρα δράσης),
4. Αίσθηση πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας (ικανότητα εφαρμογής των ιδεών, σχεδιασμός και διαχείριση ενός έργου).

Οι νέοι που ερωτήθηκαν δήλωσαν ότι έχουν πλέον αρκετή εμπιστοσύνη (έχοντας αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις από τα εργαστήρια) για να εκπαιδεύσουν τους συνομηλικούς τους για τα δικαιώματά τους, να συζητήσουν τις περιπτώσεις όπου παραβιάζονται τα δικαιώματά τους και να υποστηρίξουν τους άλλους να αναλάβουν δράση.

Το πρόγραμμα αυτό έχει σχεδιαστεί ως ένα μακροπρόθεσμο έργο. Η βιωσιμότητα της υλοποίησης του έργου εξαρτάται αποκλειστικά από τη διαθεσιμότητα του προσωπικού του HFC και των εθελοντών. Η επίδραση του προγράμματος στους συμμετέχοντες θα αξιολογηθεί στο τέλος των δραστηριοτήτων. Οι δεξιότητες που αναπτύχθηκαν στο πρώτο μέρος του προγράμματος θα εφαρμοστούν τώρα από τους συμμετέχοντες και οι εκπαιδευτές θα μπορέσουν να αξιολογήσουν καλύτερα τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 4: Apeiara Capoeira Academy

Το πρόγραμμα στοχεύει στη διδασκαλία πολεμικών τεχνών, συνδυάζοντας τεχνικές μάχης, χορού, ακροβατικά, μουσική και τελετουργίες και υλοποιείται από την Apeiara Capoeira Academy, την πρώτη Ακαδημία Capoeira στην Κύπρο, με έδρα τη Λευκωσία, αφιερωμένη αποκλειστικά στην τέχνη της Capoeira και της Βραζιλιάνικης κουλτούρας. Ο ιδρυτής ήρθε στην Κύπρο το 2010 και άρχισε να διδάσκει, συνεχίζοντας με την ίδρυση της Ακαδημίας το 2017. Η αποστολή του προγράμματος είναι να συμβάλλει στον υγιέστερο τρόπο ζωής και την ευημερία των ανθρώπων, χρησιμοποιώντας τον πολιτισμό της Βραζιλίας ως εργαλείο για τη σύνδεση των ανθρώπων και την επίτευξη θετικών αλλαγών.

Το πρόγραμμα εφαρμόζει τις κινήσεις και τις αρχές της capoeira, συνδυάζοντας τη μουσική, ένα ουσιαστικό στοιχείο, την παραστατική τέχνη και τις πολεμικές τέχνες. Τα μαθήματα είναι ανοιχτά σε όλους από όλες τις ηλικίες και κοινωνικά υπόβαθρα (π.χ. φοιτητές, άνεργοι, καλλιτέχνες, δικηγόροι, προγραμματιστές υπολογιστών, μουσικοί, πρόσφυγες κλπ.). Το πρόγραμμα ωφελεί ιδιαίτερα τους ανθρώπους με χαμηλή αυτοεκτίμηση, τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν διαταραχές όπως ο αυτισμός, και ανθρώπους με ζητήματα διαχείρισης θυμού.

Ικανότητες που αναπτύχθηκαν:

1. Επικοινωνιακές δεξιότητες (αλληλεπίδραση και ομαδικές συζητήσεις βελτίωσαν τη μη λεκτική και λεκτική επικοινωνία),
2. Διαχείριση της μάθησης (από τις αρχικές οδηγίες, οι συμμετέχοντες αρχίζουν να αυτοσχεδιάζουν σιγά σιγά και να αναπτύσσουν τις δικές τους κινήσεις),
3. Πολιτιστική συνείδηση (μέσω συζητήσεων για τους βραζιλιανούς αρχαίους Μασέστρους (Mestres), τη φιλοσοφία και την ιστορία, καθώς και στοιχεία μουσικής και συγκεκριμένες κινήσεις του χορού, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν την ικανότητά τους να εκτιμούν τις δημιουργικές πρακτικές),
4. Αίσθηση πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας (ικανότητα δημιουργικής αξιοποίησης των γνώσεων που αποκτώνται μέσω της επιχειρηματικής ικανότητας για τη λειτουργία των επιχειρήσεων).

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτές της capoeira, η τέχνη της capoeira, όπως και άλλες εκδηλώσεις τέχνης, έχει τη δυνατότητα να ενισχύει τις ατομικές ικανότητες και τις δεξιότητες που σχετίζονται ιδιαίτερα με την πρωτοβουλία και την επιχειρηματικότητα. Ένας αριθμός φοιτητών της Ακαδημίας έχουν γίνει οι ίδιοι δάσκαλοι capoeira, αφού έχοντας αποκτήσει τις απαραίτητες δεξιότητες μέσω της διαδικασίας καθοδήγησης (η μάθηση που πραγματοποιείται κατά την άσκηση της capoeira και μεταφέρεται από τον εκπαιδευτή και τους συνομηλίκους). Έτσι, το έργο εξασφάλισε τη βιωσιμότητά του και τη δυνατότητα απασχολησιμότητας. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα προωθεί την κοινωνική ένταξη μέσα από την αίσθηση ότι κάποιος ανήκει σε μια κοινότητα επαγγελματιών και φίλων, παρέχοντας ρουτίνα και δομή σε ευάλωτους ανθρώπους.

Το έργο αξιολογείται από τον ίδιο τον δάσκαλο, όπως επίσης και από άλλους οκτώ καθηγητές που βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο επάρκειας ή παλιότερους μασέστρους της capoeira (ψηλότερο επίπεδο εμπειρίας από τον δάσκαλο) κατά τις επισκέψεις στους στην Ακαδημία.

Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Ο χώρος, η μη τυπική μάθηση και η συνέπεια έχουν αναδειχθεί ως τα βασικά συστατικά για την επιτυχή ανάπτυξη των ικανοτήτων των συμμετεχόντων.

Όσον αφορά το χώρο, ο μη τυπικός χαρακτήρας της τοποθεσίας όπου πραγματοποιήθηκε η εκμάθηση ήταν ένας παράγοντας που διευκόλυνε την αλληλεπίδραση μεταξύ των συνομηλίκων και την ενισχυμένη ανταλλαγή γνώσεων. Στην πρώτη περιπτωσιολογική μελέτη (προπαρασκευαστικό πρόγραμμα μαθητείας), οι χώροι διαφέρουν από την επίσημη τάξη επειδή οι δραστηριότητες γίνονταν σε δωμάτια που δεν είχαν γραφεία και καρέκλες και επίσης γίνονταν στην αυλή. Στο έργο του Rooftop Theatre στην Κοφίνου, οι εκπαιδευτές υπογράμμισαν τη σημασία της υλοποίησης των

δραστηριοτήτων στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Ασύλου καθώς ενίσχυσε την μη τυπική και παιχνιδιάρικη μάθηση, επιτρέποντας έτσι στα παιδιά να είναι πιο χαλαρά και συμμετοχικά. Οι συμμετέχοντες στα CRC Campus Clubs ανέφεραν ότι το δωμάτιο του θεάτρου επέτρεψε στους συμμετέχοντες να παραμείνουν πιο συγκεντρωμένοι και αφοσιωμένοι από ό, τι θα ήταν στο τυπικό περιβάλλον της τάξης.

Οι μη τυπικές μεθοδολογίες προέκυψαν ως προτροπές ενεργητικής και δημιουργικής μάθησης, επιτρέποντας την κριτική συζήτηση και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων. Ο ρόλος του μέντορα είναι πιο υποστηρικτικός: καθοδηγεί τη συζήτηση και τα εργαστήρια για την καλύτερη δυνατή συμμετοχή, προωθώντας έτσι τη μαθησιακή διαδικασία των συμμετεχόντων.

Η συστηματική προσέγγιση στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων επιτρέπει τη συνοχή και τη συνέχεια του προγράμματος. Ο οργανωμένος χαρακτήρας των προγραμμάτων σε σχέση με το πόσες φορές πραγματοποιούνται τα εργαστήρια καθώς και το καθορισμένο χρονοδιάγραμμα δημιούργησαν μια αίσθηση ρουτίνας και προσδοκίας μεταξύ των συμμετεχόντων. Οι ομότιμοι μπορούν να προβλέψουν τις δραστηριότητες σε μια συγκεκριμένη ημέρα και να οργανώσουν τα σχέδιά τους σύμφωνα με αυτήν την ημέρα. Επιπλέον, η συνέχεια του προγράμματος είναι ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων. Αυτό ήταν σαφές από την ανατροφοδότηση των νέων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Προπαρασκευαστικής Μαθητείας και οι οποίοι δυσκολεύτηκαν να επιστρέψουν στην επίσημη εκπαίδευση μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Με βάση τις περιπτωσιολογικές μελέτες και τα ευρήματα της έρευνας, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι η καθοδήγηση από ομότιμους σε μη τυπικούς χώρους μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων που μπορούν να οδηγήσουν σε ευκαιρίες ένταξης. Οι εγκάρσιες ικανότητες όπως η επικοινωνία, η διαχείριση της μάθησης, η πολιτιστική ευαισθητοποίηση και η αίσθηση της πρωτοβουλίας αναπτύχθηκαν μέσω των αναλυθέντων προγραμμάτων.

Ελλάδα

Εκ μέρους του ευρωπαϊκού προγράμματος CREUS, η ελληνική έρευνα υλοποιήθηκε από το Δεκέμβριο του 2017 έως τον Ιανουάριο του 2018. Η DIMITRA χρησιμοποίησε δύο τύπους πληροφοριών: Εσωτερικά και εξωτερικά δεδομένα.

Δεδομένου ότι, η DIMITRA είναι εκπαιδευτικός οργανισμός με εκτεταμένη εργασιακή εμπειρία στους τομείς υψηλής ποιότητας αρχικής και συνεχούς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ), χρησιμοποίησε ως σημείο εκκίνησης τα εσωτερικά δεδομένα. Πολλές πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση μη τυπικής μάθησης, τις μεθόδους και τις τεχνικές μάθησης από ομότιμους καθώς και πληροφορίες σχετικά με το ρόλο των πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης δημιουργήθηκαν εσωτερικά με βάση τα πολυάριθμα ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα που έχει υλοποιήσει μέχρι σήμερα η DIMITRA.

Εντούτοις, για τη δημιουργία άκρως αποτελεσματικών ερευνητικών αποτελεσμάτων, η DIMITRA υλοποίησε επίσης έρευνα εκτός του οργανισμού, χρησιμοποιώντας πληροφορίες Online και με τους πελάτες. Για να διερευνήσει τις πληροφορίες στο διαδίκτυο, η DIMITRA έκανε μια περιήγηση σε άμεσα συγκεκριμένες πληροφορίες από τους νέους, πολιτιστικούς και δημιουργικούς ιστότοπους και φίλτραρε τις πληροφορίες. Οι ιστότοποι που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι εξής:

- Ίδρυμα Νεολαίας & Δια Βίου Μάθησης - <https://www.inedivim.gr/>
- Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος - <http://www.eete.gr>
- Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης - <https://www.mcf.gr>
- Κοινωνική Ανάπτυξη Νέων, Κ.Α.ΝΕ. - <http://www.ngokane.org>
- CEDEFOP - www.cedefop.europa.eu/el
- Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού - www.eoppep.gr

Επιπλέον, η DIMITRA επικοινωνούσε άμεσα με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, οι οργανώσεις νεολαίας, οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί και οι οργανισμοί που προσφέρουν κατάρτιση, ήταν οι ενδιαφερόμενοι που θεωρούνταν πιο ενημερωμένοι, καθώς χρησιμοποιούν τεχνικές ομότιμης μάθησης και γνωρίζουν το πλαίσιο της μη τυπικής μάθησης στην Ελλάδα. Ως εκ τούτου, τα σχόλια και οι πληροφορίες που παρείχαν ήταν τα πιο ακριβή, με αποτέλεσμα να ληφθούν χρήσιμα δεδομένα. Η DIMITRA διεξήγαγε συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η γεωγραφική εμβέλεια της ελληνικής έρευνας ήταν σε εθνικό επίπεδο: οι πληροφορίες και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αντικατοπτρίζουν τη μη τυπική μάθηση στην Ελλάδα. Εντούτοις, όλες οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με την ομάδα-στόχο (κατ' ιδίαν με μέντορες / διευθυντές) υλοποιήθηκαν στην πόλη της Λάρισας για λόγους προσβασιμότητας και άμεσης προτεραιότητας, καθώς η έδρα της DIMITRA βρίσκεται στη Λάρισα.

Η DIMITRA διενήργησε πέντε συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενους/μέντορες και τρεις συνεντεύξεις με τους εκπαιδευόμενους. Συγκεκριμένα:

Συνεντεύξεις με τους ενδιαφερόμενους/μέντορες:

1. Κατερίνα Λιαποπούλου - Θεατρολόγος, Συναυλία Μουσικού Θεάτρου (Σ.Μου.Θ.)
2. Νίκος Σαμαράς - Εργοδότης Σχολής Καλών Τεχνών
3. Γιώργος Αλέξανδρος Σαμαράς - Αρχιτέκτονας, Γκαλερί "CASK" - Πινακοθήκη σύγχρονης τέχνης
4. Στάθης Στέλιος - Ψυχολόγος, Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ)
5. Έφη Βλαχοδήμου - Σύμβουλος Σχολικού Προσανατολισμού, Συμβουλευτικά και Προσανατολιστικά Κέντρα (ΚΕΣΥΠ)

Συνεντεύξεις με τους εκπαιδευόμενους:

1. Κωνσταντίνα Βουβαλούδη, (Θεατρική ομάδα "Rope-Cord")
2. Βάσω Φαρμάκη, (Σ.Μου.Θ)
3. Ίβι Σαμαρίδου (Σχολή Καλών Τεχνών)

Γενικά, η μη τυπική εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι πολύ κοινή και ευπρόσδεκτη καθώς είναι προσιτή σε όλους και μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής. Λόγω της ελληνικής ύφεσης, η μη τυπική εκπαίδευση είναι επίσης γνωστή στην ελληνική κοινωνία ως η «δεύτερη ευκαιρία» για νέους με λιγότερες ευκαιρίες. Είναι μια αλληλεπιδραστική σχέση μεταξύ των μαθητών και του περιβάλλοντος τους " μαθαίνω κάνοντας".

Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, η μη τυπική εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα στους νέους με λιγότερες ευκαιρίες να δημιουργήσουν τα δικά τους προγράμματα, βήμα προς βήμα, όπου βρίσκονται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, ενδιαφέρονται οι άλλοι για αυτούς, έχουν προσωπικά συμφέροντα, βρίσκουν ισχυρά κίνητρα, αποκτούν αυτό-εκτίμηση και ως εκ τούτου αναπτύσσουν τις ικανότητές και τις δεξιότητές τους με την πράξη.

Ωστόσο, η μη τυπική εκπαίδευση λειτουργεί μόνο εάν εφαρμοστεί σωστά και παρακολουθείται. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η εκπαίδευση από ομότιμους και η καθοδήγηση από ομότιμους χρησιμοποιούνται συνήθως στην μη τυπική εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα συμφώνησαν ότι η μη τυπική εκπαίδευση είναι χρήσιμη για τη δικτύωση με ανθρώπους, βελτιώνοντας έτσι την κοινωνική ένταξη. Η μη τυπική εκπαίδευση είναι ένα εργαλείο για την ένταξη όλων, ειδικά εκείνων που δεν ανταπεξήλθαν στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι κορυφαίοι οργανισμοί στον τομέα αυτό είναι τα Περιφερειακά Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ). Ενεργοποιούνται στον τομέα της μη τυπικής κατάρτισης και είναι πιστοποιημένοι ώστε να παρέχουν ευκαιρίες κατάρτισης σε όσους βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Επιπλέον, σημαντικό μέρος της μη τυπικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται από μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με την κοινωνική και νεανική εργασία, καθώς και από τα κέντρα δια βίου μάθησης. Τέλος, το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ) είναι επίσης ένας από τους κορυφαίους οργανισμούς στον τομέα της μη τυπικής εκπαίδευσης. Η ΚΕΘΕΑ, μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης, παρέχει υπηρεσίες κινητοποίησης, θεραπείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής επανένταξης σε νέους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

Παρόλο που υπάρχουν οργανισμοί που είναι ηγέτες στη παροχή μη τυπικής εκπαίδευσης (αναφέρθηκε παραπάνω), οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες (ΠΔΒ) διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ένταξη των ευάλωτων νέων. Σύμφωνα με τις απόψεις των ενδιαφερομένων, η έμφαση στη δημιουργικότητα και τη δημιουργική μάθηση μπορεί να έχει θετική επίδραση σε όλους τους νέους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Οι ΠΔΒ προσφέρουν δημιουργικά προγράμματα και υπάρχουν ακόμη κάποιες αποδείξεις ότι όσοι εμπλέκονται σε δημιουργικές δραστηριότητες αρχίζουν να βελτιώνουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες. Η δημιουργικότητα γίνεται αντιληπτή ως ένα σημαντικό συστατικό για την επανένταξη σε ευρύτερες κοινωνικές σχέσεις και καταστάσεις εκτός των χώρων του έργου. Τα δημιουργικά εργαστήρια και η κατάρτιση επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να μάθουν για τον εαυτό τους, να πειραματίζονται επικοινωνώντας με τα συναισθήματά τους και να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που συναντούν σε άλλες πτυχές της καθημερινής τους ζωής.

Οι επιλεγμένες περιπτώσιολογικές μελέτες έχουν δεσμευθεί να προωθήσουν τις εγκάρσιες δεξιότητες των νέων σε μειονεκτική θέση. Στόχος τους είναι να υποστηρίξουν αυτούς τους νέους όσον αφορά την προώθηση της κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής τους ένταξης μέσω της πρόσβασης στην αρχική ΕΕΚ και στην αγορά εργασίας. Τα ποιοτικά κριτήρια των επιλεγμένων περιπτώσιολογικών μελετών αντικατοπτρίζουν τις ακόλουθες πτυχές:

- Σαφής ορισμός των στόχων.
- Τεκμηρίωση σχετικά με την υλοποίηση του προγράμματος (σαφείς πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες που πρέπει να διεξαχθούν, σχετικά με τους συμμετέχοντες, τους ενδιαφερόμενους και τις ομάδες-στόχους κ.λπ.)
- Μεταβιβασιμότητα: Αυτά τα επιλεγμένα έργα έχουν εφαρμοστεί σε παρόμοιες καταστάσεις σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας.
- Βιωσιμότητα (συνέχιση του έργου, δραστηριότητες κατάρτισης).

Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους

Τα κέντρα κατάρτισης των νέων και οι οργανώσεις υποστήριξης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της νεολαίας χρησιμοποιούν πολλές μη επίσημες προσεγγίσεις για να διευρύνουν τους ορίζοντες τους. Οι εκθέσεις τέχνης, οι κοινές δράσεις, τα μαθήματα θεάτρου, οι πολιτιστικές δραστηριότητες και οι επισκέψεις με οδηγό, τα δημιουργικά εργαστήρια, τα παιχνίδια ρόλων, οι υπαίθριες δραστηριότητες, η αφήγηση είναι μερικές από τις κύριες μη τυπικές προσεγγίσεις που αναπτύσσουν, με στόχο την ενδυνάμωση των νέων σε μειονεκτική θέση. Όλες αυτές οι προσεγγίσεις πληρούν ορισμένα κριτήρια, τα οποία τα καθιστούν βιώσιμα:

- έχουν εθελοντική και αυτό-οργανωμένη φύση,
- είναι ευέλικτα (επιτρέπουν προσθήκες, τροποποιήσεις και προσαρμογές ανάλογα με το πλαίσιο, την ομάδα στόχου κ.λπ.)
- αυξάνουν τις δυνατότητες ενεργού συμμετοχής (συμμετέχουν οι εκπαιδευόμενοι στη διαδικασία μάθησης)
- είναι ένας συνδυασμός συμβουλών, τεχνικών.

Όλες αυτές οι προσεγγίσεις χαρακτηρίζονται από σκέψη, αίσθημα, πράξη, ακρόαση και παρακολούθηση. Σκοπός τους είναι να συμμετάσχουν ενεργά οι νέοι συμμετέχοντες και να επικεντρώνονται στη συνεργατική μάθηση, τη διοίκηση ομάδας και τις στρατηγικές για τις ομάδες.

Πιο συγκεκριμένα, στην πόλη της Λάρισας πραγματοποιούνται πολλές μη τυπικές ενέργειες. Οργανώνονται από συλλόγους νέων στη Λάρισα σε συνεργασία με τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες και το Δήμο Λάρισας. Οι ενέργειες αυτές είναι:

- Πραγματοποίηση θεατρικών εργαστηρίων στο κλαμπ "Stage", μουσική αίθουσα στην πόλη της Λάρισας.
- Πραγματοποίηση θεατρικών σεμιναρίων στο φεστιβάλ Peneus κάθε καλοκαίρι. Το Peneus Festival, είναι ένα πολυπολιτισμικό φεστιβάλ που διοργανώνεται κάθε χρόνο το καλοκαίρι, στην πόλη της Λάρισας, με περισσότερους από 200.000 επισκέπτες. Για μια εβδομάδα, κορυφαίοι εγχώριοι και ξένοι επαγγελματίες καλλιτέχνες, ενώσεις, οργανώσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες, προωθούν τις τέχνες, τις υπηρεσίες και τα προϊόντα τους.
- Υπαίθριες εκθέσεις τέχνης και φεστιβάλ νεανικής τέχνης.

Σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης, οι δικαιούχοι μπορούν να γίνουν πολλαπλασιαστές στη συνέχεια, καθιστώντας τους "πιο έμπειρους συνομηλίκους" για τους φίλους τους και, συνεπώς, να τους παρακινήσουν και να τους υποστηρίξουν οριζόντια. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι συμφώνησαν ότι η καθοδήγηση από ομότιμους δίνει ιδιαίτερη προσοχή στους νέους καθώς τους επιτρέπει να μοιράζονται τις εμπειρίες τους και παρέχουν υποστήριξη σε άλλους με παρόμοιες εμπειρίες.

Με βάση τις απόψεις των ενδιαφερομένων, τα μοντέλα καθοδήγησης και η ομαδική καθοδήγηση στοχεύουν στην οικοδόμηση αυτοεκτίμησης, ομαδικής εργασίας, επικοινωνίας, διαχείρισης θυμού και αυτογνωσία. Η καθοδήγηση των ομότιμων δίνει τη δυνατότητα στους νέους να αναπτύξουν τις αξίες, τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους, όπως διαπροσωπικές δεξιότητες, οργανωτική διαχείριση και διαχείριση των συγκρούσεων, διαπολιτισμική συνειδητοποίηση, ηγεσία, σχεδιασμό, οργάνωση, συντονισμό και πρακτικές ικανότητες επίλυσης προβλημάτων, ομαδική εργασία, αυτοπεποίθηση, πειθαρχία και την ευθύνη. Αυτό που είναι ιδιαίτερο στη μη τυπική καθοδήγηση και στην καθοδήγηση από ομότιμους είναι ότι οι νέοι συμμετέχοντες είναι οι φορείς που συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία εκπαίδευσης / εκμάθησης.

Ένα καλό παράδειγμα καθοδήγησης από ομότιμους που εφαρμόζεται στα Κέντρα Νεολαίας είναι η κινητικότητα των νέων. Αυτό δημιουργήθηκε για να μπορέσουν οι νέοι να μάθουν γλώσσες, μέσα από τη παρουσία τους στη χώρα και

την επαφή τους με τους ντόπιους, και να διεξάγουν μαθήματα αλληλεπιδραστικών γλωσσών που δημιουργούνται από μαθητές για τους μαθητές (εκπαίδευση από ομότιμους).

Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: “Διευκόλυνση Της Προόδου: Μη Τυπική Μάθηση Ως Μέσο Για Την Κοινωνική Ενσωμάτωση Και Ενδυνάμωση”

Η εκπαίδευση «Διευκόλυνση της προόδου: Μη Τυπική Εκπαίδευση ως μέσο για την Κοινωνική Ένταξη και Ενδυνάμωση» τέθηκε σε εφαρμογή από τις 7 έως τις 15 Μαρτίου του 2015 στην Καλαμάτα, Ελλάδα, στο πλαίσιο της Δράσης Ένα - Νεολαία του προγράμματος ERASMUS+. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα οργανώθηκε από τον οργανισμό νεολαίας Κ.Α.ΝΕ. Κοινωνική Ανάπτυξη Νέων, ο οποίος είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός στην Καλαμάτα. Η κύρια ομάδα-στόχος της Κ.Α.Ν.Ε. είναι οι νέοι ηλικίας 15-30 ετών, οι νεαροί εργαζόμενοι, οι ηγέτες των νέων, οι μέντορες και οι εκπαιδευτές.

26 νεαροί εργαζόμενοι από 11 διαφορετικές χώρες συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Ελλάδα, Κροατία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ολλανδία, Ιταλία, Ρουμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αίγυπτος, Ιορδανία και Τυνησία).

Κατά τη διάρκεια της κατάρτισης χρησιμοποιήθηκαν κυρίως εργαλεία και μέθοδοι μη τυπικής μάθησης (εργασία σε ομάδες, ασκήσεις προσομοίωσης, συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, δημιουργικές παρουσιάσεις). Οι συμμετέχοντες αντάλλαξαν ιδέες και εμπειρίες σχετικά με:

- την πραγματικότητα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι στις διάφορες χώρες,
- την ανταλλαγή ορθών πρακτικών στην μη τυπική εκπαίδευση και ειδικότερα τη μέθοδο καθοδήγησης από ομότιμους, προκειμένου να ενισχυθούν οι νέοι και ιδίως οι νέοι με λιγότερες ευκαιρίες,
- ανάπτυξη δεξιοτήτων στη χρήση και σχεδιασμό μεθόδων και εργαλείων για τη διευκόλυνση και υποστήριξη της προσωπικής, επαγγελματικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ένταξης.

Προς το τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος, οι εκπαιδευόμενοι επισκέφθηκαν την κοινότητα ΚΕΘΕΑ-ΚΥΤΤΑΡΟ που εργάζεται με άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα κατάχρησης ουσιών, ως παράδειγμα εξαιρετικής πρακτικής / προγράμματος που υποστηρίζει άτομα με λιγότερες ευκαιρίες. Επισκέφθηκαν επίσης το Κέντρο Νεότητας της Καλαμάτας (εθελοντική δομή νέων, ανοιχτή σε όλη την κοινότητα που προσφέρει ευκαιρίες μάθησης) καθώς επίσης συμμετείχαν σε πολιτιστικές και κοινωνικές δραστηριότητες, όπως στον παραδοσιακό χορό και στο θεατρικό εργαστήρι που πραγματοποιείται στο Κέντρο.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους στην ΚΕΘΕΑ και στο Κέντρο Νεότητας της Καλαμάτας, οι συμμετέχοντες στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα χρησιμοποίησαν τις τεχνικές και τα διδάγματα που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Οι 26 συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε δύο ομάδες για ένα σύντομο εργαστήρι, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο καθοδήγησης από ομότιμους. Εφάρμοσαν όλες τις τεχνικές που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του κύκλου κατάρτισης με ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική ένταξη και την ενδυνάμωση της νεολαίας. Αυτά τα σύντομα εργαστήρια αποσκοπούσαν στην προώθηση της μη τυπικής εκπαίδευσης, στη διδασκαλία δεξιοτήτων επικοινωνίας και στην ομαδική εργασία υψηλών επιδόσεων, καθώς για να υπογραμμίσουν τη σημασία της διά βίου μάθησης για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης μέσω της εκπαίδευσης ατόμων που εργάζονται στον τομέα της νεολαίας.

Και οι δύο οργανισμοί ήταν ευπρόσδεκτοι να υιοθετήσουν τα εργαλεία και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της εργασίας τους με τους νέους.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Δημιουργικά Εργαστήρια Και Εκθέσεις Στη Φυλακή, Ελλάδα.

Κατά την τελευταία δεκαετία, πολλά εργαστήρια βασισμένα στην τέχνη έχουν υλοποιηθεί στη φυλακή της Λάρισας. Αυτά τα προγράμματα τέχνης στις φυλακές έχουν μερικούς κύριους στόχους: Όπως συμβαίνει με κάθε μορφή διδασκαλίας, τα εργαστήρια στοχεύουν στη διδασκαλία δεξιοτήτων και πειθαρχίας, στην ανάπτυξη δημιουργικού χώρου

για την προσωπική έκφραση, καθώς και στην παροχή θετικών πράξεων στους κρατούμενους, αναπτύσσοντας παράλληλα τις κοινωνικές τους δεξιότητες.

Το 2017, υλοποιήθηκαν ορισμένα εργαστήρια τέχνης στη φυλακή της Λάρισας, Ελλάδα. Τα εργαστήρια τέχνης πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Μαρτίου και Απριλίου 2017 και διοργανώθηκαν από τη Σχολή Δεύτερης Ευκαιρίας της φυλακής της Λάρισας. Η Σχολή Δεύτερης Ευκαιρίας της φυλακής της Λάρισας στοχεύει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων απασχόλησης και των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κρατούμενοι που δεν διαθέτουν τις κοινωνικές δεξιότητες και τα βασικά προσόντα, προκειμένου να βελτιώσουν την κοινωνική τους ένταξη.

Τα προγράμματα τέχνης έλαβαν χώρα στη φυλακή και συγκεκριμένα στο Μικρό Μουσείο Τέχνης στη φυλακή της Λάρισας. Πρόκειται για το μοναδικό σε όλη την Ελλάδα Μουσείο Τέχνης, που ιδρύθηκε σε χώρο φυλακών. Κατά τη διάρκεια των δύο μηνών, επαγγελματίες καλλιτέχνες, εκπαιδευτικοί καλλιτέχνες και άνθρωποι στη φυλακή, μοιράστηκαν και αντάλλαξαν γνώσεις με 30 νεαρούς κρατούμενους. Υπό την εποπτεία και τη καθοδήγησή τους, είχαν την ευκαιρία να δημιουργήσουν έργα ζωγραφικής, ξυλογλυπτικής, κατασκευές σε πηλό και ανακυκλώσιμα υλικά. Η χειροτεχνία και οι δημιουργικές τεχνικές αποτέλεσαν τα μέσα για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές δεξιότητές τους, να βιώσουν την αυτογνωσία και την αυτό-εκδήλωση, να συμμετάσχουν σε μια ομάδα και να εργαστούν για την ομαδική συνεργασία και τις κοινωνικές δεξιότητες.

Μέχρι το τέλος των καλλιτεχνικών εργαστηρίων, οι δημιουργίες των κρατουμένων εκτέθηκαν στη Δημοτική Πινακοθήκη της Λάρισας για δύο εβδομάδες. Η έκθεση τέχνης ονομάστηκε «Τέχνη στη Φυλακή» και ήταν ανοιχτή στο κοινό. Οι συμμετέχοντες αισθάνθηκαν περήφανοι καθώς οι δημιουργίες τους παρουσιάστηκαν στο κοινό και η ίδια η έκθεση ενήργησε ως ένας τρόπος για την κοινωνική τους ένταξη.

Τα προαναφερθέντα εργαστήρια τέχνης στη φυλακή της Λάρισας έχουν εφαρμοστεί σε παρόμοιες καταστάσεις στη φυλακή του Κορυδαλλού στον Πειραιά. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Γενική Γραμματεία Πολιτικής Εγκλήματος) και το Εθνικό Θέατρο της Ελλάδας, στο πλαίσιο μιας νέας ευρωπαϊκής συνεργασίας, διοργάνωσαν θεατρικό εργαστήριο στη φυλακή του Κορυδαλλού, από τον Μάιο έως τον Ιούνιο του 2017. Τα εργαστήρια θεάτρου αποσκοπούσαν στο να «ανοίξουν τη φυλακή» στην κοινωνία και να κάνουν τους κρατούμενους να αισθάνονται ελεύθεροι και κοινωνικά συμπεριλαμβανόμενοι μέσω της συμμετοχής τους στην ομάδα θεάτρου.

Οι 20 συμμετέχοντες της θεατρικής ομάδας μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους, βελτίωσαν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητές τους, την ομαδικότητα τους και τις κοινωνικές δεξιότητές τους και έγιναν πολιτιστικά πιο ευαισθητοποιημένοι. Η ομάδα του θεάτρου προετοίμασε μια προσαρμογή του παιχνιδιού "Tempest" του Γουίλιαμ Σαίξπηρ, που είχε ως στόχο να δώσει μια σειρά από παραστάσεις σε όλη την Ελλάδα στα τέλη του Αυγούστου, 2017.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Εργαστήρια Και Γκαλερί Τέχνης

Η Αίθουσα Σύγχρονης Τέχνης "CASK" είναι ένας χώρος τέχνης (art prep school) που προσφέρει έργα τέχνης και φιλοξενεί εκθέσεις ζωγραφικής από εθνικούς αναδυόμενους και καθιερωμένους καλλιτέχνες και σχεδιαστές. Επιπλέον, η CASK συμμετέχει ενεργά στην έρευνα και την παραγωγή των έργων περιορισμένης έκδοσης που εκτίθενται. Το σχολείο Art Prep εργάζεται κυρίως με νέους ανθρώπους που είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι ή περιθωριοποιημένοι. Αυτοί είναι άνθρωποι που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης και επεκτείνονται σε άτομα των οποίων οι μειονεκτικές εμπειρίες είναι συχνά κρυμμένες ή λιγότερο γνωστές.

Για τα τελευταία δύο χρόνια, η CASK διοργάνωσε διμηνιαίες ατομικές εκθέσεις τέχνης. Κατά τη διάρκεια των εκθέσεων μιας εβδομάδας, οι μαθητές της (μια ομάδα 15 ατόμων σε μειονεκτική θέση) διοργάνωσαν εργαστήρια ζωγραφικής και σχεδίου μέσα στο χώρο της γκαλερί, μέσω μεθόδων καθοδήγησης. Ο συνδυασμός των ομαδικών συναντήσεων και των ευκαιριών για πιο εξατομικευμένη ή μικρή ομάδα εργασίας αποτελεί βασικό πλεονέκτημα της συλλογής τέχνης CASK, που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν την εμπιστοσύνη τους για διαφορετικούς τύπους συμμετοχής. Οι συμμετέχοντες, υπό την καθοδήγηση ενός μέντορα, συμμετέχουν σε ομαδικά παιχνίδια και

δημιουργικά εργαστήρια, τα οποία στοχεύουν να επιτρέψουν στους νέους να έρχονται σε επαφή με έναν επαγγελματία καλλιτέχνη, να συνειδητοποιούν διάφορες δημιουργικές διαδικασίες και να ενδυναμώνονται για να αξιοποιήσουν τις ικανότητες τους.

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευόμενων, η συμμετοχή στα εργαστήρια που υλοποιήθηκαν στην αίθουσα τέχνης είναι ωφέλιμη σε σχέση με τον τρόπο τον οποίο διευκολύνουν την κοινωνική ένταξη (π.χ. βοηθώντας τους μαθητές να εισέλθουν σε μια μεγαλύτερη ποικιλία κοινωνικών σχέσεων μέσω της ανάπτυξης των επικοινωνιακών δεξιοτήτων). Επιπλέον, η άμεση επαφή με τον επαγγελματία καλλιτέχνη αυξάνει την αυτογνωσία και την αυτό-εκδήλωση των μαθητών, οι οποίες είναι σημαντικές αξίες για την ανάπτυξη της προσωπικής και κοινωνικής τους ταυτότητας. Ως αποτέλεσμα, οι νέοι παρακινούνται και μαθαίνουν βασικές δεξιότητες, δεδομένου ότι τους δίνεται η δυνατότητα να προβάλλουν το έργο τους σε μια έκθεση στο γκαλερί και μπορούν στη συνέχεια να γίνουν μέντορες και να εφαρμόσουν παρόμοια εργαστήρια σε γκαλερί τέχνης.

Αυτά τα εργαστήρια τέχνης γκαλερί έχουν εφαρμοστεί σε διάφορες αίθουσες στην πόλη της Λάρισας (γκαλερί ξυλόγλυπτων, γκαλερί σχεδιαστών κλπ.) και με τη χρήση διαφορετικών εκφράσεων τέχνης όπως η μουσική και ο χορός. Οι αίθουσες μουσικής, οι οποίες υποστηρίζονται από το Δήμο Λάρισας, διοργανώνουν δημιουργικές δραστηριότητες με στόχο την ενδυνάμωση των νέων σε μειονεκτική θέση.

Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Με βάση τις συγκεκριμένες περιπτωσιολογικές μελέτες, είναι σαφές ότι το ισχυρό σημείο για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η ενδυνάμωση των νέων σε μειονεκτική θέση. Η φωνή τους ενισχύεται για να προωθηθεί η συμμετοχή τους στα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά πλαίσια μέσω της προσαρμοσμένης ανάπτυξης ικανοτήτων στους τομείς της επικοινωνίας και της εμπλοκής των πολιτών στα δίκτυα και στις κοινές δράσεις.

Επιπλέον, αυτές οι περιπτωσιολογικές μελέτες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της κατάρτισης σε μη συμβατικούς χώρους (λέσχες νεολαίας, γκαλερί, φυλακές). Σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, ο μαθησιακός χώρος έχει τεράστια σημασία, καθώς το περιβάλλον συμβάλλει στην ποιότητα της μάθησης. Ένα μαθησιακό περιβάλλον που λαμβάνει υπόψη όλες τις αισθήσεις μπορεί να αυξήσει τα επίπεδα δημιουργικότητας, παραγωγικότητας και ευημερίας των μαθητών. Λιγότερη απόσπαση της προσοχής και ικανότητα εστίασης και βελτίωση της εμπλοκής των ατόμων με αναπηρίες είναι μερικά μόνο από τα σχόλια που έδωσαν οι ενδιαφερόμενοι. Σύμφωνα με όσα ανέφεραν, η ανάπτυξη της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και έκφρασης είναι πιο αποτελεσματική όταν γίνεται σε έναν χώρο τέχνης παρά σε μια αίθουσα εκπαίδευσης.

Με βάση τα πορίσματα της έρευνας και τις περιπτωσιολογικές μελέτες, είναι σαφές ότι όλες οι βασικές ικανότητες δεξιοτήτων που αναπτύσσονται, όπως οι δεξιότητες επικοινωνίας, οι κοινωνικές δεξιότητες, η πολιτιστική ευαισθητοποίηση και η έκφραση, και η μάθηση, μπορούν να οδηγήσουν σίγουρα στην κοινωνική ένταξη των νέων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, και η Πολιτιστική και Δημιουργική Βιομηχανία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ένταξή τους. Η χρήση της τέχνης και της δημιουργικότητας κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας εμπλέκει πολλαπλές αισθήσεις και οδηγεί σε αυξημένη γνώση, ανάκληση και συμμετοχή των νέων. Ως εκ τούτου, οι βασικές ικανότητες που αναπτύχθηκαν μέσω των προαναφερθεισών περιπτωσιολογικών μελετών σχετίζονται στενά με την κοινωνική ένταξη.

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με το ρόλο που έχει η ομότιμη καθοδήγηση και η μη τυπική εκπαίδευση στην Ιταλία, κυρίως στο πλαίσιο της κοινωνικής ένταξης και της ενίσχυσης των ευκαιριών απασχόλησης των νέων, με έμφαση στους μη συμβατικούς χώρους. Το γεωγραφικό πεδίο καλύπτει ολόκληρη την ιταλική επικράτεια, ευνοώντας το τοπικό πλαίσιο της Ρώμης (όπου βρίσκονται οι περισσότερες περιπτώσιολογικές μελέτες) και όπου ζουν πολλοί ευάλωτοι νέοι. Η συλλογή στοιχείων βασίστηκε κυρίως σε ηλεκτρονικές πηγές, σε προγράμματα που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια και σε φορείς που ασχολούνται με νέους ή ευάλωτες ομάδες, κυρίως άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Στην Ιταλία, η τυπική εκπαίδευση έχει ηγετικό ρόλο στο εκπαιδευτικό σύστημα και η μη τυπική εκπαίδευση δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, έχουν καταβληθεί προσπάθειες, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, για την ενίσχυση του ρόλου της μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης στον επαγγελματικό τομέα.

Η μη τυπική εκπαίδευση και η επικύρωση των ικανοτήτων αποτέλεσαν αντικείμενο ερευνητικής μελέτης που διεξήχθη πριν από δέκα χρόνια από τον Οργανισμό ISFOL (τώρα INAPP)¹², όπου επισημάνθηκε ότι η εκπαίδευση, ήδη από τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αιώνα, υποβαλλόταν σε μια διαδικασία μετασχηματισμού μέσω του επαναπροσδιορισμού των τόπων και των χρόνων εκμάθησης, υπογραμμίζοντας ότι η εκπαίδευση δεν λαμβάνει χώρα μόνο σε παραδοσιακά περιβάλλοντα και σε προκαθορισμένο χρόνο ζωής. Η ευέλικτη μάθηση και οι εξατομικευμένη κατάρτιση επιτρέπουν τη δημιουργία νέων μεθοδολογιών μάθησης χωρίς αποκλεισμούς. Πιο σχετικές αλλαγές επήλθαν μετά το 2010, με την εισαγωγή του νόμου 92/2012, ο οποίος ανέθεσε στην κυβέρνηση να αναπτύξει ένα πλαίσιο για την επικύρωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων που αποκτήθηκαν μέσω των μη τυπικών και άτυπων τεχνικών. Ο πιο σημαντικός ρόλος έχει αναληφθεί από τις ιταλικές περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι οποίες έχουν ασχοληθεί ιδιαίτερα με τη δημιουργία και την υλοποίηση αρθρωμένων συστημάτων επικύρωσης και πιστοποίησης μη τυπικών εμπειριών μάθησης.

Σε εθνικό επίπεδο, όμως, μία από τις πιο ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες ήταν το "Libretto Formativo del Cittadino" (Βιβλίο Κατάρτισης Πολιτών). Εισήχθη με το νόμο 30/2003 και είναι ένα ολοκληρωμένο έγγραφο όπου οι δεξιότητες που αποκτήθηκαν σε μη τυπικά και άτυπα πλαίσια μπορούν να καταχωρηθούν και να πιστοποιηθούν. Επί του παρόντος, η χρήση αυτού του εγγράφου εφαρμόζεται πειραματικά σε διάφορες περιοχές που είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή αυτού του εγγράφου.

Στην Ιταλία, οι οργανώσεις που σχετίζονται με τον τρίτο τομέα (παροχή υπηρεσιών, ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και των οργανώσεων που βασίζονται σε δραστηριότητες εθελοντισμού και διάδοση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης) είναι ιδιαίτερα δραστήριες στην επικύρωση και την προώθηση της μάθησης που αποκτάται μέσω μη τυπικών και άτυπων διαδικασιών. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για την επικύρωση των ικανοτήτων που αποκτήθηκαν στη δημόσια διοίκηση ή για την άσκηση εθελοντικών δραστηριοτήτων δημόσιας συνδρομής. Στο πλαίσιο αυτό, πολλοί ευάλωτοι άνθρωποι, μεταξύ άλλων και άνθρωποι με μεταναστευτικό υπόβαθρο, έχουν συμμετάσχει σε εθελοντικές δραστηριότητες ή σε δραστηριότητες αφιερωμένες στην παροχή βοήθειας σε άλλους ανθρώπους, τόσο ως μέσο κοινωνικής ένταξης όσο και ως τρόπος "αποκατάστασης" αυτών που έλαβαν μέσω άλλων μορφών βοήθειας. Οι δραστηριότητες που έγιναν στο πλαίσιο της δημόσιας βοήθειας μπορούν επίσης να δαπανηθούν και να επικυρωθούν στο σχολείο ή στην έρευνα εργασίας, δημιουργώντας ένα άλλο στοιχείο κοινωνικής ένταξης που εκφράζεται μέσω της εργασιακής και εκπαιδευτικής ένταξης. Αυτό είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για τους νεοφερμένους που μπορούν να βρουν έναν τρόπο να γίνουν μέλη μιας κοινότητας τόσο στο εργασιακό όσο στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Η μη τυπική εκπαίδευση στην Ιταλία έχει ιδιαίτερη επιτυχία στον τομέα της εκπαίδευσης και της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης όσον αφορά τη δημοκρατική συνείδηση των πολιτών, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον διαπολιτισμικό διάλογο, τομείς που έχουν ως κοινό στόχο την κοινωνική ένταξη και την εξάπλωση των δημοκρατικών αξιών. Οι καλλιτεχνικοί κλάδοι είναι ένας από τους τομείς στους οποίους η μη τυπική εκπαίδευση έχει αποφέρει

¹² ISFOL, *Esperienze di validazione dell'apprendimento non formale e informale in Italia e in Europa*, ISFOL Editore, 2007.

σημαντικά αποτελέσματα ως προς στην προώθηση της κοινωνικής αλλαγής και της ένταξης, όπως δείχνουν οι περιπτωσιολογικές μελέτες που εξετάστηκαν.

Μεταξύ των οργανισμών που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δραστηριότητα στον τομέα της μη τυπικής εκπαίδευσης περιλαμβάνονται τα «Centro Sviluppo Creativo Danilo Dolci» και το «Eurodesk portal», το οποίο δίνει ιδιαίτερη προσοχή στους νέους και στην ένταξή τους, μέσω της επικύρωσης των ικανοτήτων που αποκτήθηκαν μέσω των μη τυπικών μεθόδων. Ειδικότερα, το Κέντρο Danilo Dolci δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στον τομέα της αναγνώρισης της μη τυπικής εκπαίδευσης και της ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης. Περιλαμβάνει νέους και ενήλικες, προωθεί προγράμματα ειδικά στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και συνεργάζεται με εκπαιδευτικούς φορείς τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Αναφορικά με τις δύο πρώτες περιπτωσιολογικές μελέτες, έχουν επιλεγεί επειδή, αν και είναι πολύ διαφορετικές, δραστηριοποιούνται σε δύο περιφερειακά τμήματα της μητροπολιτικής περιοχής. Το MAAM βρίσκεται σε προάστιο της Ρώμης και ο σύλλογος *Folias* στην επαρχία Monterotondo. Και οι δύο περιπτώσεις αντιμετωπίζουν θέματα σχετικά με κοινωνικές ομάδες υψηλού κινδύνου, όπως οικογένειες άστεγων, μετανάστες και παιδιά που απειλούνται με εκπαιδευτικό και κοινωνικό αποκλεισμό. Στην περίπτωση του MAAM, η τέχνη γίνεται ένα μέσο για συνάθροιση και ενσωμάτωση σε έναν κατειλημμένο χώρο. Το πρόγραμμα, το οποίο έχει δημιουργήσει το τρίτο μουσείο σύγχρονης τέχνης στη Ρώμη, καλωσορίζοντας καλλιτεχνικά έργα, εξακολουθεί να καταλαμβάνεται από άπορες οικογένειες. Στην περίπτωση του "Il Cantiere" τα δημιουργικά και μουσικά εργαστήρια αντιπροσωπεύουν έναν εναλλακτικό και εποικοδομητικό τρόπο για τους νέους της γειτονιάς να αποκτήσουν "σκληρές" και "μαλακές" δεξιότητες, να βρουν δουλειά στον δημιουργικό τομέα και να γίνουν ένα από παράδειγμα επιτυχημένης εμπειρίας για άλλους νέους. Και τα δύο παραδείγματα που έχουν μελετηθεί ταιριάζουν με την προοπτική του έργου CREUS και θα μπορούσαν σίγουρα να θεωρηθούν ως καλές πρακτικές που πρέπει να μεταφερθούν, να προσαρμοστούν και να συμμετάσχουν στις δραστηριότητες του έργου CREUS.

Η τρίτη και τελική περιπτωσιολογική μελέτη που επιλέξαμε είναι ένα επιτυχημένο παράδειγμα της κοινωνικής βιομηχανίας, όπου οι μετανάστες εμπλέκονται σε επαγγελματικές δραστηριότητες, σε μη τυπική εκπαίδευση και δημιουργικές δραστηριότητες, σε ένα πραγματικό εργοστάσιο ξυλουργικής - απολύτως αντισυμβατικό χώρο για μάθηση, συνοδευόμενοι από εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες του τομέα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το εργοστάσιο βρίσκεται σε μια κεντρική περιοχή της Ρώμης. Αυτή η περιπτωσιολογική μελέτη ανταποκρίνεται πλήρως στα κριτήρια του CREUS και μπορεί να θεωρηθεί καλή πρακτική για την αύξηση της κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ατόμων.

Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους

Στην Ιταλία, εξακολουθούν να υπάρχουν λίγες μη τυπικές προσεγγίσεις, οι οποίες επικεντρώνονται στις δημιουργικές πρακτικές και ιδιαίτερα στις μη συμβατικές τοποθεσίες. Ωστόσο, η χρήση της ομαδικής καθοδήγησης αυξάνεται σημαντικά, τόσο στα σχολεία όσο και στους εμπορικούς και εθελοντικούς οργανισμούς. Εξετάζονται ευρύτερα οι μέθοδοι που περιλαμβάνουν ομότιμες διασυνδέσεις μεταξύ συναδέλφων που έχουν βιώσει την ίδια εκπαιδευτική ή επαγγελματική πορεία και που μπορούν να συμβάλλουν στην καθοδήγηση των νεότερων ατόμων.

Ομοίως, η καθοδήγηση των ομότιμων εφαρμόζεται σε πολλά προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων, των πανεπιστημίων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπου οι ανώτεροι σπουδαστές ή οι εθελοντές βοηθούν και καθοδηγούν τους νέους υποτρόφους στη διαδικασία ένταξής τους. Ο παράγοντας επιτυχίας αυτής της μεθόδου είναι ότι οι νεοεισερχόμενοι διευκολύνονται στην ένταξή τους και στο να συναντούν νέους ανθρώπους που μπορούν να τους δώσουν την αίσθηση ότι είναι μέρος μιας ομάδας. Συχνά, όπως προκύπτει από ορισμένα προγράμματα, οι μέντορες λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση στους ρόλους ενός μέντορα¹³.

Συνήθως, κατά τη δημιουργία ενός συστήματος καθοδήγησης από ομότιμους, εφόσον υπάρχει ανάγκη δημιουργίας εποικοδομητικής σχέσης μεταξύ ενός μέντορα και ενός εκπαιδευόμενου, τότε τα προγράμματα προβλέπουν κάποιο

¹³As it emerges from the project implemented by the school Floriani of Vimercate, <http://www.iisfloriani.gov.it/didattica/progetti/progetti-a-s-20132014/ne-vale-la-pena/peer-mentoring/>

είδος κατάρτισης για μέντορες για να προετοιμαστούν για αυτή τη δύσκολη δραστηριότητα. Η σχέση που πρέπει να δημιουργηθεί μεταξύ των δύο φορέων δεν πρέπει να είναι μόνο επαγγελματική, αλλά πρέπει να αναπτυχθεί και σε πολιτιστικό και ανθρωπινό επίπεδο, και να βασιστεί σε μια εποικοδομητική ανταλλαγή γνώσεων και ικανοτήτων.

Από τις συνεντεύξεις μπορεί να διαπιστωθεί ότι υπάρχει ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων για τη μη τυπική μάθηση και την καθοδήγηση από ομότιμους, οι οποίες αναπτύσσονται από οργανισμούς που έχουν αποφασίσει να συμβάλουν στο πρόγραμμα CREUS.

Πιο συγκεκριμένα, για παράδειγμα, η εμπειρία της "Teatro Koreja" είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική. Το προσωπικό της Koreja εκπροσώπησε τους μέντορες και εκπάιδευσε το προσωπικό μιας νεότερης θεατρικής ομάδας και συνεργάστηκαν στην οργάνωση μιας θεατρικής σεζόν αφιερωμένης στα παιδιά. Όπως δήλωσε ο συνεντευξιζόμενος: *«Αυτή η συμφωνία, που είναι ωφέλιμη τόσο για τον μέντορα όσο και για τις ομότιμες οργανώσεις αναπτύσσοντας νέο κοινό και για τους δύο, ήταν δυνατή χάρη στην αποτελεσματική μεταφορά γνώσεων και ικανοτήτων κατά την περίοδο του προγράμματος. Επιπλέον, οι ομότιμοι παρέχουν συνεχώς ανατροφοδότηση σχετικά με την εμπειρία καθοδήγησης μέσω ερωτηματολογίων. Ένας άλλος δείκτης που χρησιμοποιήθηκε για τη μέτρηση της επιτυχίας του προγράμματος ήταν το ποσοστό συμμετοχής στις προγραμματισμένες δραστηριότητες»*. Από αυτή την άποψη, η καθοδήγηση από ομότιμους έχει αναπτυχθεί ως μια συνεχής και εποικοδομητική ανταλλαγή επαγγελματικών και προσωπικών ικανοτήτων μεταξύ των μεντόρων και των εκπαιδευτών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη και των δύο εμπλεκόμενων μερών.

Το ίδιο ισχύει και για το Κέντρο Danilo Dolci. Στο πρόγραμμα BOEMI, για παράδειγμα, οι συντονιστές και τα άλλα μέλη των τοπικών ομάδων εργασίας ενήργησαν ως καθοδηγητές στη φάση κατάρτισης του προγράμματος. Το προσωπικό του Κέντρου σχεδίαζε κάθε δραστηριότητα ως δραστηριότητα μεταξύ ομότιμων που ασχολούνται με πρακτικές μη τυπικής εκπαίδευσης. Είναι ενδιαφέρον ότι ο οργανισμός αυτός παρέχει επίσης μια σειρά έργων κινητικότητας που περιλαμβάνουν την παρουσία ενός μέντορα: όταν δέχονται εθελοντές στον οργανισμό τους, υπάρχει ένας μέντορας που υποστηρίζει τους νέους εθελοντές στη διαδικασία απόκτησης των ικανοτήτων τους. Αυτοί οι μέντορες συνήθως εκπαιδεύονται.

Τα αποτελέσματα της συνέντευξης για το έργο «Dominio Pubblico» είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα: ο ερωτώμενος εξήγησε τις προσωπικές τους απόψεις σχετικά με την καθοδήγηση των ομότιμων στο πλαίσιο αυτού του έργου. Ο μέντορας δεν θεωρείται αποκλειστικά εκπαιδευτικός, αλλά περισσότερο ως συντονιστής, ο οποίος αφήνει τον νεαρό μαθητή ελεύθερο να δοκιμάσει και να αποτύχει σε ορισμένες περιπτώσεις. Οι μέντορες δεν λένε πάντα τι είναι καλό ή όχι, μια μέθοδος η οποία δεν λειτουργεί πάντα με τους νέους. Οι εκπαιδευόμενοι είναι ελεύθεροι να κάνουν τις δικές τους επιλογές, αλλά έχουν επίσης έναν οδηγό και έχουν μια αναφορά όταν χρειάζονται βοήθεια.

Από τις συνεντεύξεις προκύπτει ότι η αξία της καθοδήγησης από ομότιμους είναι ιδιαίτερα εμφανής όταν οι δραστηριότητες του προγράμματος απευθύνονται στην προσωπική και πολιτιστική ανάπτυξη των νέων. Για παράδειγμα, στο πρόγραμμα "OR.ES." (ένα έργο που επικεντρώνεται στην πολιτισμική ενσωμάτωση των νέων), ένα από τα βασικά στοιχεία είναι ότι η ανάπτυξη ενισχύεται χάρη στη "απομίμηση" και το "καλό παράδειγμα" των μεντόρων. Από αυτή την άποψη, αυτό που κάνει ο εκπαιδευτικός είναι πολύ πιο σημαντικό από αυτό που λέει. Από αυτή την άποψη, οι μέντορες γίνονται σημείο αναφοράς και "ζωντανοί οδηγοί" για τους εκπαιδευόμενους. Οι μέντορες εκπαιδεύονται μέσω μαθημάτων κατάρτισης - παραδίδονται μέσω άτυπων δραστηριοτήτων, οι οποίες αποσκοπούν στην ενίσχυση του ρόλου του εκπαιδευτικού και τη συνειδητοποίηση του σημαντικού ρόλου τους ως παραδειγμάτων μίμησης.

Επίσης προκύπτει από τις διάφορες συνεντεύξεις που διενεργήθηκαν, ότι υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις για την μη τυπική μάθηση και, ειδικότερα, για μοντέλα καθοδήγησης ομότιμων. Τα κυριότερα και κοινά στοιχεία είναι ότι η καθοδήγηση από ομότιμους εταίρους υλοποιείται συχνά μέσω μη τυπικών μεθόδων και ότι η μη τυπική εκπαίδευση και η καθοδήγηση από ομότιμους συμβαδίζουν με την παροχή ολοκληρωμένης κατάρτισης στους συμμετέχοντες στις δραστηριότητες. Επιπλέον, ένα από τα βασικά στοιχεία είναι ότι στους εκπαιδευόμενους δίνεται μεγάλη ελευθερία δράσης και ακολουθούν τα παραδείγματα που τους δίνουν οι μέντορες, αν το επιθυμούν, και τελικά ακολουθούν το πρακτικό παράδειγμα των μεντόρων.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 1: "Il Cantiere"

Το Κέντρο Συγκέντρωσης Νέων "Il Cantiere" ιδρύθηκε το 1995 στο Monterotondo Scalo. Υλοποιεί προγράμματα με στόχο την πρόληψη των προβλημάτων της νεολαίας, την προώθηση του πολιτισμού και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών σε συνεργασία με επίσημους και ανεπίσημους τοπικούς φορείς. Προσφέρει ένα ανοιχτό σπίτι σε όλους, ειδικά στους νέους της περιοχής, ικανό να τους προσφέρει πολιτιστικές πρωτοβουλίες, διασκέδαση, συνάθροιση, υποστήριξη εκκίνησης σε επιλεγμένα προγράμματα, χώρο όπου θα πειραματιστεί η δημιουργικότητα και το ταλέντο τους. Με λίγα λόγια τους δίνεται μια ευκαιρία ώστε να μην αντιμετωπίσουν μόνοι την εφηβεία. Αποτελεί θεμελιώδη χώρο για την περιοχή, στην οποία προωθείται η ενεργός συμμετοχή των νέων, μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, κατάρτισης και προσανατολισμού προς την εργασία. Είναι ένα κέντρο στο οποίο οι έφηβοι υποστηρίζονται στην ανάπτυξή τους και στη διαδικασία καθορισμού της προσωπικής τους ταυτότητας, καλλιεργώντας την συναισθηματική, κοινωνική, αστική, πολιτιστική και ψυχαγωγική τους διάσταση.

Από την αρχή, υπήρξε σημείο αναφοράς για τα παιδιά, τους εφήβους, τους νέους, αλλά και για ενήλικες στη γειτονιά. Αυτός ο φυσικός χώρος έχει αρχίσει να είναι ένας χώρος για τα ερωτήματα των ανθρώπων. Επειδή είναι ένα κέντρο συγκέντρωσης, με εκπαιδευτική λειτουργία, αποτελεί κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού, με εκπαιδευτικές λειτουργίες και αποτελεί πολιτιστικό κέντρο, διότι φιλοξενεί συναυλίες, αναπτύσσει δραστηριότητες με τέχνη. Η ιδέα του προσανατολισμού που προσφέρει το "Il Cantiere" στους νέους δεν είναι η επιλογή του πανεπιστημίου, η επιλογή του σχολικού επιπέδου μετά το υποχρεωτικό σχολείο, αλλά ο προσανατολισμός ως ικανότητα, δηλαδή η ικανότητα να αποφασίζει διαρκώς για τη ζωή του. Οι άνθρωποι για τους οποίους παρεμβαίνει το "Il Cantiere", οι μειονεκτούσες ομάδες, προέρχονται από πολύ εύθραυστα υπόβαθρα. Οι συναισθηματικές τους εμπειρίες, η ανάπτυξη, οι σχέσεις, η ευαισθησία, αλλά και η γλώσσα και η ομιλία τους συμβάλλουν στην οικοδόμηση της προσωπικότητάς τους. Το "Il Cantiere" δημιουργεί την προϋπόθεση μιας σταθερής και διαρκούς σχέσης με τους λειτουργούς της υπηρεσίας, προσφέρει με την πάροδο των χρόνων μια ποικιλία δραστηριοτήτων που ξεκινούν από την εκπαίδευση ειδικών αναγκών, τον κοινωνικό τουρισμό που προορίζεται για εκδρομές και διαμονές, εργαστηριακές δραστηριότητες, από το μαγείρεμα μέχρι τη μουσική, hip hop στα παιδιά που παρευρίσκονται στο "Il Cantiere". Οργανώνει δραστηριότητες και περιλαμβάνει μορφωτικά στοιχεία: ενήλικες με επαγγελματική εμπειρία που είναι εκεί για να βοηθήσουν, με τους οποίους οι νέοι μπορούν να οικοδομήσουν μια σταθερή και διαρκή σχέση.

Οι λειτουργοί ζουν στη γειτονιά με αυτούς τους ανθρώπους, τους κάνουν ερωτήσεις, τους ακούνε όταν βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης, και τους προσανατολίζουν. Πρόκειται για φιγούρες που ενσωματώνουν την εκπαιδευτική λειτουργία μιας οικογένειας (εκπαιδευτικό). Το Il Cantiere είναι ένας άτυπος χώρος όπου μπορείτε να φέρετε σκέψεις, προβλήματα, ανησυχίες, σχέδια, προτάσεις, να ζήσετε τις πιο ποικίλες εμπειρίες που με την πάροδο του χρόνου σας βοηθούν να μεγαλώσετε. Ωστόσο, συνεχίζουν να δεσμεύονται για όλη τους τη ζωή, και κάνουν μια ομάδα. Οι σχέσεις μεταξύ τους είναι ισχυρές και ουσιαστικές. Όσον αφορά τις αξίες, από την άποψη του σεβασμού, των σχέσεων, σημειώθηκε τεράστια πρόοδος. Τώρα, υπάρχει πολύ μεγαλύτερη ωριμότητα. Οι ομάδες αυτές έζησαν διαφορετικούς κόσμους μέσω του "Il Cantiere" και ως εκ τούτου η ζωή τους έχει επεκταθεί μαζί με τον τρόπο που βλέπουν τη ζωή τους.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: MAAM

Το 2009 μια ομάδα ανθρώπων, αποτελούμενη από μετανάστες, επισφαλείς εργαζόμενους και οικογένειες άστεγων, έκανε κατάληψη ενός τεράστιου εργοστασίου που εγκαταλείφθηκε στα προάστια της Ρώμης. Οι κάτοικοι ονόμαζαν αυτό το μέρος "Metropoliz", προκειμένου να επισημάνουν τη θέλησή τους να χτίσουν μια υβριδική πόλη. Ο χώρος είναι ακόμα κατοικημένος.

Το έργο Metropoliz γεννήθηκε το 2011 χάρη στους Giorgio De Finis και Fabrizio Boni. Θέλοντας να ξεφύγουν από τον μηχανισμό αποκλεισμού μιας πόλης, η οποία αρνείται να παρέχει κοινωνικά δικαιώματα και ευκαιρίες στις κοινωνικές παρίες, σκέφτηκαν να χτίσουν μια ρουκέτα στο φεγγάρι. Με αυτή την πρόταση, οι επιμελητές του έργου μπήκαν στο Metropoliz, λέγοντας μια σουρεαλιστική ιστορία για να δώσουν φωνή στο όνειρο και στη φαντασία, που συχνά πνίγονται από τον επείγοντα τρόπο ζωής και από τις καθημερινές ανάγκες ζωής. Αποφάσισαν να το κάνουν αυτό

μέσα από ένα ανοιχτό και δημιουργικό τρόπο, δηλαδή τη δημιουργία μιας ταινίας ντοκιμαντέρ, στην οποία θα συμμετέχουν ενεργά οι κάτοικοι του Metropolis σε όλα τα στάδια του έργου. Το Metropolis εμπλουτίστηκε από καλλιτέχνες, με σκοπό να βοηθήσει τους ανθρώπους στην ιδανική κατασκευή μιας συσκευής για να φτάσουν στο φεγγάρι: τον πύραυλο. Πολλοί ειδικοί έχουν συμμετάσχει στην υλοποίηση του έργου: ένας αστροφυσικός, ένας φιλόσοφος, καλλιτέχνες δρόμου, ζωγράφοι και γλύπτες.

Η ομάδα αποφάσισε να υιοθετήσει μια μη συμβατική μέθοδο για την υλοποίηση του έργου που ήταν συνεπής με το καθεστώς του Metropolis, όπου πρωταγωνιστεί η συμμετοχή διάφορων κλάδων της γνώσης και η συνάντηση μεταξύ ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά υπόβαθρα. Μια πηγή ώθησης για τους κατοίκους καθιερώθηκε με την υλοποίηση δημιουργικών εργαστηρίων, χάρη στα οποία οι τοπικοί συμμετέχοντες έχουν εφαρμόσει σκληρές και μαλακές δεξιότητες. Αργότερα, η πραγματικότητα του Space Metropolis οδήγησε στη γέννηση του MAAM, το τρίτο μουσείο σύγχρονης τέχνης στη Ρώμη, το οποίο ξεχωρίζει μεταξύ άλλων επειδή είναι δωρεάν, επειδή αντιπροσωπεύει τη συνάντηση ανάμεσα στην τέχνη και τη φιλοξενία και επειδή είναι ένας τόπος που χαρακτηρίζεται από την ελευθερία έκφρασης. Είναι επίσης απαλλαγμένη από τη γραφειοκρατία και την κοινωνική περιθωριοποίηση.

Το πρόγραμμα "Space Metropolis" δημιουργήθηκε με την υποστήριξη της "*Blocchi Precari Metropolitani*" ("Precarious Metropolitan Block"), η οποία αγωνίζεται καθημερινά για το δικαίωμα στέγασης. Έχει συνεργαστεί με πολλούς ειδικούς, που ανήκουν σε πολύ διαφορετικούς γνωσιολογικούς τομείς της γνώσης, για να φτάσουν στον ουτοπικό στόχο του έργου: να πετάξουν στο φεγγάρι.

Έχει προσελκύσει πολλούς συλλόγους της Μητροπολιτικής Περιοχής της Ρώμης, οι οποίοι εξακολουθούν να συνεργάζονται.

Η πραγματικότητα του MAAM, που αντιπροσωπεύει την εξέλιξη του έργου "Space Metropolis", είναι απόλυτα αυτοχρηματοδοτούμενη: οι καλλιτέχνες δωρίζουν τα έργα τους βοηθώντας τους κατοίκους να χτίσουν τα δικά τους σπίτια μέσα στη δομή. Ο Δήμος της Ρώμης προσπάθησε να εμποδίσει την κοινότητα απειλώντας να εκκενώσει επισήμως την περιοχή.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: K-ALMA Falegnameria Sociale

Το έργο γεννήθηκε στη Ρώμη τον Μάιο του 2017, προκειμένου να προσφέρει μια επαγγελματική και ποιοτική εμπειρία στους μετανάστες που έρχονται στην Ιταλία για να προωθήσουν την κοινωνική και επαγγελματική τους ένταξη. Το έργο "Falegnameria Sociale", το οποίο δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό K-ALMA, αποσκοπεί στην εξασφάλιση ενός συνεχούς συστήματος κατάρτισης και αυτό-παραγωγής σε μερικά από τα πιο ευάλωτα άτομα της Ιταλίας, τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλου. Επιπλέον, σχεδιάζει να ανοιχτεί και σε άλλες ομάδες του πληθυσμού, τους άνεργους που ζουν, για διάφορους λόγους, στα περιθώρια της κοινωνίας. Βρίσκεται στη γειτονιά Testaccio, που βρίσκεται κοντά στον ποταμό Tevere, στο κέντρο της Ρώμης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του έργου είναι ο συνεχής συντονισμός με άλλους τοπικούς θεσμούς αφιερωμένους στην υποδοχή των μεταναστών και η ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργία και πώληση αντικειμένων που δημιουργούνται από τους συμμετέχοντες στην Falegnameria Sociale, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη δημιουργία ενός επιχειρηματικού μηχανισμού. Το έργο βασίζεται στο σύνθημα «μαθαίνω κάνοντας», εστιάζοντας ειδικά στη μη τυπική εκπαίδευση, με την πεποίθηση ότι αυτός είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος για να έρθει κάποιος σε επαφή με ανθρώπους που έχουν πολύ διαφορετικό εκπαιδευτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες πτυχές του έργου είναι ότι κάθε συμμετέχων έχει τη δυνατότητα να προτείνει νέες και καινοτόμες ιδέες σε άλλα μέλη της ομάδας, ιδέες που συνήθως χαιρετίζονται και υλοποιούνται από ολόκληρη την ομάδα σε πραγματικό χρόνο.

Πολιτιστικές και δημιουργικές δραστηριότητες έχουν συμπεριληφθεί στο έργο αλλά, παραδόξως, με πολύ αυθόρμητο τρόπο. Μαθήματα μικρής διάρκειας έχουν προσφερθεί στους συμμετέχοντες, τα οποία θα μπορούσαν να τους εκπαιδεύσουν σε άλλους τομείς, αξιοποιώντας τις ικανότητες που έχουν ήδη. Αυτές οι συμπληρωματικές δραστηριότητες, μαζί με τη δυνατότητα δημιουργίας νέων αντικειμένων από το μηδέν, έχουν βελτιώσει σημαντικά την

αυτοπεποίθηση των συμμετεχόντων και ενθάρρυναν το ενδιαφέρον τους να συμμετάσχουν στις δραστηριότητες του Falegnameria. Μετά από λίγο, με την υλοποίηση των αρχικών στόχων, οι συμμετέχοντες έχουν ενθαρρυνθεί να προσθέσουν δημιουργικά στοιχεία στις δημιουργίες τους και να χρησιμοποιήσουν μη συμβατικά υλικά για να εκφράσουν τη φαντασία τους στο καλύτερο δυνατό. Ο χώρος είναι μια κρίσιμη πτυχή του έργου. Το Falegnameria είναι ένας "περιεκτικός" χώρος, ο οποίος περιλαμβάνει ένα εργαστήριο, έναν εξωτερικό χώρο και ακόμη έναν δημόσιο χώρο μέσα στο "Villaggio Globale". Πρόκειται για μια θεμελιώδη πτυχή, διότι ενισχύει τις δυνατότητες αλληλεπίδρασης και ανταλλαγής με άλλους ανθρώπους που εργάζονται ή συμβαίνει να βρίσκονται στην ίδια περιοχή για άλλους λόγους. Το έργο προωθεί επίσης σταδιακά εκδηλώσεις έξω από το χώρο, για να διαδώσει αυτή την εμπειρία επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης στο ευρύτερο κοινό.

Το πρόγραμμα στοχεύει να είναι μακροπρόθεσμο, με συνεχή εναλλαγή των συμμετεχόντων που επωφελούνται από τις δραστηριότητες της Falegnameria. Διατηρείται χάρη στη θετική ανταλλαγή και υποστήριξη άλλων οργανώσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα και, μακροπρόθεσμα, στοχεύει στην ενίσχυση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών.

Ένσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Οι περιπτωσιολογικές μελέτες που εξετάστηκαν έχουν επιλεγεί με στόχο τον εντοπισμό καλών πρακτικών που έχουν ενισχύσει τις ικανότητες των νέων, τις εγκάρσιες ικανότητες τους και την κοινωνική τους ένταξη, σε ορισμένες περιπτώσεις μακροπρόθεσμα, και έχουν χρησιμοποιήσει σε κάθε περίπτωση μη-τυπικές τεχνικές και μεθόδους. Έμφαση δόθηκε σε έργα που περιλάμβαναν άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ή, εν πάση περίπτωση, έχουν προωθήσει την κοινωνική ένταξη και τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Ειδικότερα, όπως προέκυψε από την περιγραφή του έργου "Il Cantiere", στόχος των δραστηριοτήτων που δημιουργήθηκαν ήταν η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και η καθιέρωση μακροπρόθεσμων προτύπων που οδηγούν σε υψηλότερο επίπεδο ικανοτήτων των συμμετεχόντων. Ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος των έργων είναι δυνατός όταν υπάρχει προσωπική σχέση με τους ανθρώπους που εμπλέκονται στο έργο, μια ανθρώπινη σχέση που ξεπερνά την εκπαιδευτική και επαγγελματική συμβουλευτική.

Αυτός ο παράγοντας είναι εξαιρετικά σημαντικός, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης ανθρώπων που είναι γενικά περιθωριοποιημένοι, επειδή επωφελούνται από την ένταξη σε ένα διαφορετικό περιβάλλον, που εμπιστεύεται τις δεξιότητές τους και τους δίνει αξία.

Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, η βιωσιμότητα διασφαλίζεται χάρη στους περιοδικούς κύκλους της δραστηριότητας. Για παράδειγμα, το επιλεγμένο έργο του Centro Oratori Romani χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι τα αστικά εκπαιδευτικά προγράμματα δεν εφαρμόζονται συνεχώς, αλλά επαναλαμβάνονται το καλοκαίρι και αυτό δίνει μια αίσθηση σιγουριάς επειδή οι συμμετέχοντες μπορούν να λάβουν μέρος για μια χρονιά και τότε μπορούν να αποφασίσουν ελεύθερα αν θα συμμετέχουν περισσότερο από μία φορά ή να παραλείψουν ένα ή περισσότερα έτη και επίσης να έχουν τη δυνατότητα να είναι μέντορες αφού έχουν παρακολουθήσει τα πρώτα χρόνια. Αυτή η εμπειρία συνεχίζεται εδώ και αρκετά χρόνια. Έχει υλοποιηθεί με επιτυχία τις μεθόδους καθοδήγησης από τους ομότιμους κατά τη διάρκεια μη τυπικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για την ενίσχυση των εγκάρσιων ικανοτήτων όπως η πολιτιστική ευαισθητοποίηση και η έκφραση και η ενεργός συμμετοχή του πολίτη.

Από τα εξεταζόμενα μοντέλα προκύπτει ότι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες επιτυχίας αυτών των έργων είναι ότι είναι περιεκτικά, χωρίς αποκλεισμούς ή πολιτιστικά ή θρησκευτικά εμπόδια. Το πρόγραμμα στοχεύει να συμπεριλάβει ανθρώπους κάθε θρησκείας ή πολιτιστικού υπόβαθρου, να ενισχύσει την ένταξη και την αίσθηση συμμετοχής σε μια κοινότητα. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες δεν οργανώνονται επίσημα και η μη τυπική δομή τους καθιστά πιο προσιτές και για όσους δεν έχουν ιδιαίτερο εκπαιδευτικό υπόβαθρο.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εμπειρίες που αναλύθηκαν οδήγησαν στην ανάπτυξη ειδικών ικανοτήτων, που θα μπορούσαν να προσφέρουν νέες ευκαιρίες κοινωνικής ένταξης (για παράδειγμα μέσω της συνεργασίας με τον σύλλογο και με τη δημιουργία της αίσθησης του ανήκειν), όπως δείχνει το έργο *Sarabanda*, όπου οι νέοι που συμμετείχαν είχαν επίσης την ευκαιρία να αποφασίσουν να δημιουργήσουν μια νέα ομάδα δραστηριοτήτων για τον οργανισμό και συνεπώς να συμμετάσχουν ενεργά στην εφαρμογή των αρμοδιοτήτων τους. Ωστόσο, ορισμένες ικανότητες περιλάμβαναν επίσης μια εμπλουτισμένη δυνατότητα επαγγελματικής ένταξης, είτε σε πολιτιστικούς και δημιουργικούς κλάδους ή σε άλλους τύπους επιχειρήσεων, αλλά πάντα ως μέσο περαιτέρω ενσωμάτωσης ευάλωτων ατόμων.

Ολλανδία

Έχουν χρησιμοποιηθεί διάφορα έργα αναφοράς για την έρευνα και την ανάπτυξη των περιπτώσιολογικών μελετών στην Ολλανδία. Η έρευνα είχε περιφερειακό γεωγραφικό πεδίο και οι ομάδα-στόχος ήταν νέοι σε πολιτιστικά κέντρα. Οι περιπτώσιολογικές μελέτες απεικονίζουν τις ιστορίες νέων καλλιτεχνών από τη Γκέλντερλαντ που ασχολούνται με την τέχνη τους με συγκεκριμένο και ιδιαίτερο τρόπο, εστιάζοντας στο¹⁴

- πώς κάνουν την τέχνη,
- εάν το αντιμετωπίζουν ως τέχνη,
- τι έχουν μάθει και από ποιον,
- τι σκέφτονται για το πώς χαρακτηρίζεται η μορφή συμμετοχής τους,
- και που βρίσκονται οι ανάγκες τους σε σχέση με την υποστήριξη της καλλιτεχνικής τους πορείας.

Η Miriam Geerdes-Gazzah πραγματοποίησε την έρευνα που ανατέθηκε για την LKCA. Ο Cultuurmij Oost και ο Kunstbedrijf κάλεσαν το δίκτυό τους να συνεισφέρει. Η έρευνα δείχνει ότι η πολιτιστική συμμετοχή συμβαίνει επίσης σε πολλούς χώρους πέρα από ένα κέντρο για τις τέχνες ή στο σχολείο, και επισημαίνει να εξεταστούν διαφορετικές μέθοδοι μάθησης. Αυτό, ωστόσο, δεν συμβαίνει ακόμα αρκετά στην Ολλανδία. Ένα παράδειγμα καλών πρακτικών ήταν η έρευνα του Bart Rogé και του Lotte de Bruijne του DEMOS, της Φλαμανδικής οργάνωσης για τη συμμετοχή και τη δημοκρατία. Η έρευνά τους για τους "ελεύθερους λιμένες" στην Αμβέρσα, τους ενέπνευσε να διερευνήσουν και άλλα μέρη στην Ολλανδία όπου:

- οι άνθρωποι εμπλέκονται σε καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες
- μαθαίνουν μια μορφή τέχνης από άλλους
- και με τέτοιο τρόπο που πολλοί φορείς χάραξης πολιτικής δεν το βλέπουν έτσι επειδή δεν το αναγνωρίζουν ως τέχνη ή πολιτισμό
- είτε επειδή δεν βλέπουν τους χώρους όπου αυτά συμβαίνουν σαν σημαντικά πολιτιστικά σημεία.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για διάφορους λόγους, και συγκεκριμένα επειδή:

- Οι τακτικοί θεσμοί ανακαλύπτουν ότι υπάρχουν περισσότερα από αυτό που συνήθως θεωρούν τέχνη,
- διευρύνει τις προοπτικές για το τι βλέπει η καλλιτεχνική και η πολιτιστική συμμετοχή εκτός της προοπτικής του τακτικού κόσμου της τέχνης,
- εξετάζοντας περαιτέρω ως δήμο ή ίδρυμα υποστήριξης, η πολιτική τέχνης και πολιτισμού ξαφνικά γίνεται πιο σχετική.

Λίγες μελέτες έχουν γίνει σχετικά με τις επιδράσεις της μη τυπικής εκπαίδευσης. Λίγα πράγματα μπορούν να ληφθούν για τα προσωπικά και κοινωνικά οφέλη που λαμβάνουν οι συμμετέχοντες και οι εκτελεστές του έργου.

Σε γενικές γραμμές, αναδύονται έξι προτάσεις:

- Η μη τυπική εκπαίδευση αποτελεί προσθήκη στην επίσημη εκπαίδευση,
- Η μη τυπική εκπαίδευση καταστρέφει την κοινωνική απομόνωση των ανθρώπων και προάγει την κοινωνική ένταξη,

¹⁴ Berg, R. van den (2014). Creativiteit moet puur blijven

De Bruyne, L & rogé, B. (2014) Tussen ruimte, kunst en kapers.

Doets, C., Esch, W. van Houtepen, J., Visser, K. , & Sousa, J. de (2008) Palet van de non-formele educatie in Nederland,

ECLN (2016) Clocking presentation. <http://ecln-network.com/2016/01/21/clocking-presentation>

W. van Houtepen, J., Visser, K. , & Sousa, J. de (2008) Palet van de non-formele educatie in Nederland

- Η μη τυπική εκπαίδευση προωθεί την κοινωνική συμμετοχή των πολιτών,
- Η μη τυπική εκπαίδευση έχει προληπτική λειτουργία,
- Η μη τυπική εκπαίδευση ενισχύει την προσωπική ευημερία και τη γενική ανάπτυξη,
- Η μη τυπική εκπαίδευση προωθεί μια κουλτούρα μάθησης.

Εντός της ΕΕ, πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στην ενοποίηση των εννοιών σχετικά με τη διά βίου μάθηση. Σε μια μακροπρόθεσμη διαδικασία, αυτό οφείλεται εν μέρει στην έκθεση Delors (1996), στο μνημόνιο για τη διά βίου μάθηση (2000) και στα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων που οδήγησαν στην ανάπτυξη δεδομένων πολιτικής και διά βίου μάθησης. Παρά την αυξανόμενη προσοχή στη διά βίου μάθηση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να λαμβάνονται τακτικά πιο αποτελεσματικά μέτρα και δράσεις. Η εφαρμογή παραμένει στάσιμη σε συγκεκριμένα σχέδια πολιτικής. Επίσης σε επίσημο επίπεδο, η θετικός ρόλος της μη τυπικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει αποκρυσταλλωθεί.

Στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης, ορισμένοι παίκτες μπορούν να διακριθούν σε εθνικό επίπεδο, οι οποίοι καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το τοπίο της μη τυπικής εκπαίδευσης (βλέπε www.cinop.nl/onderzoek).

Οι περιπτώσιολογικές μελέτες της Ολλανδίας αναφέρονται στα ακόλουθα έργα που λαμβάνουν χώρα στο Arnhem.

- Art cafe, πρόγραμμα για άτομα άνω των 55 ετών.
- Master Companion, έργο για μαθητές γυμνασίου.
- Forum Theatre, για νέους ηλικίας 16-26 ετών.

Εξηγούνται με περισσότερες λεπτομέρειες πιο κάτω.

Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Καθοδήγησης από Ομότιμους

Περιπτώσιολογική Μελέτη 1: Kunstcafe 55+ (arts café 55+)

Αυτό το έργο ξεκίνησε το 2013 και αναπτύχθηκε από την Kunstbedrijf Arnhem με στόχο την καταπολέμηση της μοναξιάς και της πλήξης που βιώνουν οι ηλικιωμένοι στο Arnhem.

Η απαίτηση για ένα χαλαρό και ανεπίσημο περιβάλλον, όπου οι ηλικιωμένοι, ηλικίας άνω των 55 ετών, συναντώνται για να μοιραστούν το κοινό τους ενδιαφέρον για την τέχνη και τον πολιτισμό, γεννήθηκε πριν από 5 χρόνια από μια ομάδα ηλικιωμένων. Την ίδια χρονιά άνοιξε το κοινοτικό κέντρο Rozet, το οποίο περιλαμβάνει ένα όμορφο εστιατόριο και έτσι η επιθυμία συνδέεται με τη δυνατότητα μιας όμορφης τοποθεσίας. Αρχικά το έργο επωφελήθηκε από την περιέργεια των επισκεπτών στο νέο κτίριο. Το έργο κατάφερε να διατηρήσει το ενδιαφέρον του και να εξαπλωθεί ακόμα περισσότερο σε διάφορες γειτονιές στο Arnhem.

Το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο αυτής της ομάδας-στόχου αποτελείται από ηλικιωμένους που δεν είναι πλέον επαγγελματικά δραστήριοι.

Οι δραστηριότητες αυτού του έργου πραγματοποιούνται σε μια καθημερινή μέρα, (κάθε τελευταία Πέμπτη του μήνα) και προσφέρουν μια λύση στις ευαισθησίες και στις ανάγκες που χαρακτηρίζουν την ομάδα: τη μοναξιά και την πλήξη.

Το έργο βρίσκεται σε διάφορες γειτονιές στο Arnhem και προσφέρει δωρεάν πρόσβαση σε ένα ευχάριστο και φιλόξενο περιβάλλον. Ο φρέσκος καφές και οι ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις ενθαρρύνουν τη συμμετοχή.

Υπάρχουν δυο ειδών Kunstcafés:

- Kunstcafé. Το καφενείο τέχνης είναι για όλους όσους αγαπούν την τέχνη και τον πολιτισμό και τους αρέσει να συναντούν άλλους με το ίδιο ενδιαφέρον. Η τέχνη αγγίζει, εμπνέει και χαλαρώνει και ο καθένας αξίζει να το απολαύσει. Μέσω ενός ενημερωτικού δελτίου ο καθένας ενημερώνεται για τα θέματα που έχουν προγραμματιστεί.

- Kunstcafé στην περιοχή. Η Rozet είναι η βάση και περιστασιακά το Kunstcafé ταξιδεύει και αλλού στη γειτονιά.

- «Συνεχίστε να συμμετέχετε». Το Kunstbedrijf Arnhem διοργανώνει το «Συνεχίστε να Συμμετέχετε στη Τέχνη» για τους πιο ευάλωτους ηλικιωμένους στο Arnhem και τη γύρω περιοχή. Σε έξι συναντήσεις, οι επαγγελματίες καλλιτέχνες τέχνης και οι εθελοντές, χρησιμοποιούν τις τέχνες ως μέσο για την παροχή αισθητικής εμπειρίας σε κέντρα φροντίδας.

- Οι ηλικιωμένοι επωφελούνται από αυτό το έργο. Καταπολεμά τη μοναξιά και την πλήξη.
- Ενθαρρύνονται να βγουν έξω από το σπίτι και να συναντήσουν άλλους. Αυτό δημιουργεί επαφή.
- Οι άνθρωποι μπαίνουν στον πειρασμό να δώσουν συνέχεια στην εμπειρία αυτή.
- Εκτός από τις δεκτικές δραστηριότητες υπάρχουν επίσης ενεργές (active) δραστηριότητες, π.χ. καφενεία τέχνης σε περιοδεία, κολέγιο art cafe, δύο ή τρεις συναντήσεις για εμβάθυνση και εξορμήσεις (οι επισκέπτες προσφέρονται να οργανώσουν αυτοί τις δραστηριότητες ως εθελοντές)

Στόχοι:

- Η εμπειρία της τέχνης,
- Συνάντηση με άλλους ανθρώπους,
- Να μάθουν να εκφράζονται (ταυτότητα),
- Αποδοχή μέσω της τέχνης,
- Αυτό-ανακάλυψη.

Αποτελέσματα:

- Δημιουργία φιλιών,
- Κάνοντας πράγματα μαζί,
- Επένδυση στην προσωπική επαφή μέσω της οποίας οι άνθρωποι συνεχίζουν να συμμετέχουν στις δραστηριότητες,
- Μέσω ερωτηματολογίου διαπιστώθηκε ότι οι άνθρωποι επισκέφθηκαν το καφενείο τέχνης κατά μέσο όρο 4 φορές και έχτισαν περισσότερες κοινωνικές επαφές.

Οι ικανότητες που αναπτύσσονται είναι: Πολιτιστική συνείδηση και έκφραση, επικοινωνία, διαχείριση μάθησης και κοινωνικές δεξιότητες.

Η μοναξιά είναι ένα θέμα που απασχολεί τόσο σε τοπικό, επαρχιακό και εθνικό επίπεδο. Η LKCA έχει ένα σχέδιο για την τόνωση της συμμετοχής των ηλικιωμένων σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Η επίδραση του έργου περιλαμβάνει:

- Η υποστήριξη του έργου προέρχεται από το Ταμείο Πολιτιστικής Συμμετοχής, πολιτιστικές πόλεις φιλικές προς την ηλικία, υποστήριξη από τους δήμους.
- Προληπτική επίδραση των καλλιτεχνικών και οικονομικών παραγόντων, οι ηλικιωμένοι εξαρτώνται λιγότερο από τη φροντίδα (φθηνότερο).
- Εμφανίζονται χώροι συναντήσεων στις γειτονιές όπου παρέχονται πληροφορίες που ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να συμμετάσχουν σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες
- Οι εθελοντές επίσης μαθαίνουν σε αυτό το πρόγραμμα, βοηθούν στην προετοιμασία σχεδίων, στη προετοιμασία προγραμμάτων, στην χάραξη πολιτικής, στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων και στη μεταφορά τους μεταξύ τους.

Μέθοδοι:

- Πρόσληψη: για ποιο έργο επιθυμεί κάποιος να δουλέψει,
- Συνομιλία: Ποιο είναι το κίνητρο ή η πρόκληση του ατόμου,
- Βέλτιστη συγκέντρωση σε έργα όπου απολαμβάνει περισσότερο τα δικαιώματα του / της,

- Μεταφορά γνώσεων,
- Με τη χρήση και την ανταλλαγή των ποιοτήτων όσο το δυνατόν περισσότερο, η ποιότητα του συλλόγου μπορεί να αυξηθεί.

Το πλαίσιο των έργων

- Εκπαίδευση: οι δραστηριότητες για τους ηλικιωμένους με άνοια καθορίζονται μεθοδολογικά.
- Τοποθεσίες όπου εκτελούνται τα έργα: συχνά στις γειτονίες.
- Επιτυχία: οι αριθμοί των επισκεπτών αυξάνονται καθώς οι εθελοντές δούλεψαν καλά. Υπάρχει μια μηνιαία διαβούλευση που κοιτάζει προς τα πίσω και προς τα εμπρός.
- Κοινωνική ένταξη.

Ο χώρος είναι πολύ σημαντικός. Η ομάδα έρχεται σε έναν ανεπίσημο χώρο όπου σερβίρεται καφές / τσάι και όπου δεν υπάρχει υπερβολικός περισπασμός. Συχνά είναι δημόσιος χώρος όπου δεν πρέπει να καταβάλλεται ενοίκιο.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Meester – Gezel, Δάσκαλος – Μαθητευόμενος

Το έργο ξεκίνησε το 2016. Η Kunstbedrijf Arnhem (ως μεσίτης πολιτισμού) ανέπτυξε το έργο αυτό σε συνεργασία με ένα σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (συντονιστής φροντίδας, μέντορες και πολιτιστικός συντονιστής του σχολείου) και επιχειρηματίες από τον χώρο της μόδας.

Το σημείο εκκίνησης ήταν η αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν τους νέους και την εγκατάλειψη του σχολείου. Ο στόχος ήταν να αναπτυχθεί μια ιδέα μαζί με τους επιχειρηματίες της γειτονιάς για να παρακινηθούν οι νέοι και να τους δοθεί η ευκαιρία να ανακαλύψουν τις δυνατότητές τους.

Η ηλικία των συμμετεχόντων είναι από 16 ετών και άνω.

Οι νέοι που επωφελούνται:

- έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο,
- προέρχονται από τις χαμηλές και μεσαίες τάξεις,
- έχουν έλλειψη κινήτρων,
- έχουν χαμηλή επίδοση στο σχολείο,
- είναι αβέβαιοι,
- αισθάνονται αποκλεισμένοι,
- έχουν ψυχολογικά προβλήματα,
- είναι απρόβλεπτοι.

Το έργο «Δάσκαλος-Μαθητευόμενος» εργάζεται για την παρακίνηση των νέων. Κριτήριο επιλογής είναι: η λήψη χαμηλών βαθμών.

Οι ικανότητες που αναπτύσσονται:

- βελτίωση των δεξιοτήτων ομιλίας και του λεξιλογίου,
- δεξιότητες επικοινωνίας,
- δημιουργική σκέψη,
- επιχειρηματικές δεξιότητες,
- ψηφιακές δεξιότητες.

Στόχοι:

- να συνδέουν τους νέους με τους σχεδιαστές / επιχειρηματίες στο χώρο της μόδας,
- να διδάσκουν στους νέους μια τέχνη,
- να αφεθούν οι νέοι να πουν τη δική τους ιστορία μέσω της δικής τους δημιουργίας,
- να δοθεί μια πλατφόρμα για τους νέους,

Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ένα μεγάλο φαινόμενο τόσο σε τοπικό, επαρχιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Οι μεσίτες πολιτισμού είναι τα αυτιά και τα μάτια των γειτονιών στο Arnhem. Οι μεσίτες πολιτισμού συνεργάζονται στενά με την ομάδα του δήμου. Η χρηματοδότηση προέρχεται από το δήμο, το Kunstbedrijf και τα σχολεία.

Μάθηση στην πράξη με έναν δάσκαλο, σε ένα στούντιο εκτός σχολείου.

Μέθοδος:

- ο πολιτιστικός μεσίτης έρχεται σε επαφή με το σχολείο κατά την περίοδο του πρώτου τεύχους έκθεσης (Ιανουάριος), έτσι ώστε να υπάρχει μια εικόνα των αποτελεσμάτων των μαθητών.
- τον έλεγχο από τον δάσκαλο, τον συντονιστή φροντίδας και τον μέντορα στο σχολείο, έτσι ώστε να μπορεί να γίνει μια επιλογή αδύναμων μαθητών.
- Επιλέγονται οκτώ μαθητές.
- Ο συντονιστής του έργου αναζητά επιχειρηματίες από το χώρο της μόδας το οποίο βρίσκεται κοντά στο σχολείο, και αποφασίζεται ποιος θέλει να είναι ο Δάσκαλος.
- Εισαγωγή στο πρόγραμμα για 8 έως 10 επιχειρηματίες.
- Οι νέοι επισκέπτονται τους 8-10 επιχειρηματίες, οι οποίοι παρουσιάζονται στους νέους.
- Οι νέοι υποδεικνύουν την 1η, 2η και 3η επιλογή τους.
- Ο συντονιστής του έργου κάνει το συνταίριασμα σύμφωνα με την επιλογή των μαθητών και το προσωπικό τους επίπεδο.
- Τρεις εβδομάδες μετά την εισαγωγή, το έργο ξεκινά
- Το έργο διαρκεί 10 εβδομάδες (3 ώρες την εβδομάδα)
- Οι δραστηριότητες είναι διαφορετικές ανάλογα με το δημιουργικό στούντιο στο οποίο βρίσκονται οι νέοι.
- Όλοι εργάζονται για μια παρουσίαση κατά τη διάρκεια της νύχτας της μόδας. Ένα μεγάλο γεγονός στο Arnhem.
- Στο μεταξύ, υπάρχει μια συνεχής σκηνή για τους νέους για να παρουσιάσουν την ιστορία τους στο κοινό μέσω της φωτογραφίας, της αφήγησης ιστοριών κλπ.
- Γίνεται μια παρουσίαση όπου όλοι παρουσιάζουν μια δημιουργία με τη δική της ιστορία.
- Ο διευθυντής του σχολείου εκδίδει πιστοποιητικό και οι δάσκαλοι λένε ιστορίες για τον μαθητή τους.
- Περήφανοι γονείς παρακολουθούν τον γιο / την κόρη τους σε ένα άλλο περιβάλλον εκτός αυτού του σχολείου.
- Ο πολιτιστικός μεσίτης αξιολογεί με τον διευθυντή και τον δάσκαλο και ζητά αποτελέσματα.

Καταγεγραμμένα αποτελέσματα στο σχολείο:

- Αλλαγή συμπεριφοράς,
- Ένδειξη κίνητρου,
- Βελτίωση των δεξιοτήτων ομιλίας και του λεξιλογίου,
- Καλύτερες δεξιότητες επικοινωνίας.

Ο χώρος είναι σημαντικός. Οι νέοι απομακρύνονται από το σχολικό περιβάλλον και τοποθετούνται σε ένα περιβάλλον εργαστηρίου που τους δίνει έμπνευση.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: FORUM THEATRE

Το έργο ξεκίνησε πριν από 5 χρόνια από την New Arts Nijmegen, η οποία ανήκει στο Κέντρο Τεχνών του Lindenberg στο Nijmegen. Το έργο αφορά την έναρξη μιας συζήτησης σχετικά με τα θέματα που σχετίζονται με την πραγματική ζωή των νέων μέσω της τέχνης. Φέτος το θέμα είναι το «χρέος». Η τέχνη είναι το μέσο για την αντιμετώπιση των θεματικών εξελίξεων και ο δημόσιος επόπτης / δάσκαλος του θεάτρου Φόρουμ το οποίο χρησιμοποιεί τον εαυτό του ως μέσο για την επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της παρουσίας.

Το έργο αυτό αφορά την ομάδα-στόχο νέων ηλικίας 16 έως 26 ετών, οι οποίοι είναι κοινωνικά απομονωμένοι λόγω οικονομικών προβλημάτων.

Η ομάδα προέρχεται από όλα τα κοινωνικά στρώματα και είναι πολυπολιτισμική.

Η εκπαίδευση από ομότιμους (peer to peer) πραγματοποιείται στο πλαίσιο του έργου, επειδή συμμετέχουν στο πρόγραμμα νέοι με μικρή εμπειρία ζωής. Είναι συναισθηματικά ευάλωτοι, μοιράζονται κοινές εμπειρίες, αισθάνονται την ανάγκη να βοηθήσουν τους άλλους, αναπτύσσουν τις θεατρικές τους δεξιότητες και κερδίζουν χρήματα συμμετέχοντας σε αυτό το έργο.

Επίδραση: Χρησιμοποιώντας το Φόρουμ Θεάτρου, οι νέοι καθοδηγούνται στη συζήτηση θεμάτων. Το Φόρουμ Θεάτρου προσφέρει με αυτόν τον τρόπο την αρχή μιας λύσης και ο μετρητής εξυγίανσης του χρέους μπορεί να το ακολουθήσει περαιτέρω.

Ικανότητες που αναπτύχθηκαν:

- Μεταφορά γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης,
- Στοχασμός ως προς τη συμπεριφορά,
- Δεξιότητες επικοινωνίας μέσω παρουσιάσεων,
- Αίσθηση πρωτοβουλίας.

Το έργο αξιολογείται από τα σχολεία που χρησιμοποιούν αυτή την τέχνη για να γίνει συζήτηση περί των δύσκολων ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι.

Στόχοι:

Μέσω του Φόρουμ Θεάτρου οι νέοι, που είναι έμπειροι ειδικοί, διοργανώνουν παραστάσεις στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για να ευαισθητοποιήσουν και να προβληματίσουν το κοινό προς αυτά τα ευαίσθητα και δύσκολα θέματα.

Μέθοδος:

- Πραγματοποιείται ακρόαση,
- Οι νέοι εργάζονται για μια θεατρική παράσταση σε περίοδο δέκα εβδομάδων με βάση μια δήλωση προβλημάτων,
- Παρουσίαση στα σχολεία, όπου τόσο οι φοιτητές όσο και οι εκπαιδευτικοί είναι το κοινό,
- Υπάρχει μια δήλωση προβλήματος,
- Το πρόβλημα κλιμακώνεται,
- Το κοινό (μαθητές γυμνασίου) επικαλείται από έναν δημόσιο δάσκαλο να βρει λύσεις και να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην εκτέλεση του,
- Οι μαθητές βιώνουν τον εαυτό τους ως το τι πρέπει να κάνουν σε μια συγκεκριμένη κατάσταση,
- Τελειώνει με τον προβληματισμό. Οι μαθητές λαμβάνουν μια διαφορετική εικόνα του προβλήματος μετά την εκτέλεση,
- Οι εκπαιδευτικοί αποκτούν εργαλεία για να ανοίξουν το θέμα προς συζήτηση.

Κάθε έργο διαρκεί 3 μήνες.

Κάθε έργο έχει διαφορετικό θέμα.

Υπάρχει συνέχεια επειδή χρηματοδοτείται από το δήμο και από διάφορα ταμεία.

Ο καθένας επωφελείται από την αντιμετώπιση προβλημάτων χρέους που βρίσκεται κοντά στους νέους.

Ενσωμάτωση μέσω Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Στο έργο 1: kunst café 55+

Οι παράγοντες επιτυχίας είναι:

- πολιτιστική συνείδηση,
- επικοινωνία,
- αίσθηση πρωτοβουλίας,
- ψηφιακές δεξιότητες

Αυτές οι ικανότητες οδηγούν σε ευκαιρίες ένταξης, διότι με τη συμμετοχή σ' αυτό το έργο γίνεται πρόληψη της μοναξιάς και της πλήξης.

Η εμφάνιση των φιλικών σχέσεων, να κάνουν πράγματα μαζί, περισσότερες κοινωνικές επαφές.

Στο έργο 2: Δάσκαλος – Μαθητευόμενος

Οι παράγοντες επιτυχίας είναι:

- Βελτίωση των δεξιοτήτων ομιλίας και του λεξιλογίου,
- δεξιότητες επικοινωνίας,
- δημιουργική σκέψη,
- επιχειρηματικές δεξιότητες,
- Ψηφιακές δεξιότητες.

Αυτές οι δεξιότητες οδήγησαν σε:

- Αλλαγή συμπεριφοράς,
- Έδωσαν περισσότερα κίνητρα για να συμμετοχή στο σχολείο,
- Βελτίωση των δεξιοτήτων ομιλίας και του λεξιλογίου,
- Καλύτερες δεξιότητες επικοινωνίας.

Στο έργο 3: Forum theatre

Οι παράγοντες επιτυχίας είναι:

- Μεταφορά γνώσεων και εμπειρογνωμοσύνης,
- Αυτό-ανακάλυψη,
- Δεξιότητες επικοινωνίας μέσω παρουσιάσεων,
- Αίσθηση πρωτοβουλίας,
- Συνεργασία,
- Επιχειρηματικές δεξιότητες.

Αυτές οι δεξιότητες έχουν οδηγήσει σε:

- Συνειδητοποίηση της συμπεριφοράς,
- Συζήτηση των προβλημάτων με άλλους,
- Παροχή βοήθειας σε άλλους που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα,
- Αφαίρεση των ταμπού γύρω από τα προβλήματα.

Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία)

Η ανασκόπηση μας λαμβάνει υπόψη τις εθνικές στατιστικές και τις τάσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο στο σύνολό του (εθνική πολιτική και στατιστικές για τις δημιουργικές βιομηχανίες και τη δημιουργική οικονομία στο Ηνωμένο Βασίλειο), αλλά δίνει έμφαση στο καλλιτεχνικό περιβάλλον της Αγγλίας, το οποίο υπάγεται στην πολιτική αρμοδιότητα του Συμβουλίου Καλών Τεχνών της Αγγλίας (Art Council England). Το πλαίσιο στο οποίο εργάζονται τόσο οι Ripona και Collage Arts είναι αυτό των νέων σε μειονεκτική θέση που ζουν στο αστικό περιβάλλον του Λονδίνου. Το Λονδίνο παραμένει το κυρίαρχο κέντρο δημιουργικής και πολιτιστικής δραστηριότητας, αντλώντας ταλέντα από το υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο. Η δημιουργική οικονομία αντιπροσωπεύει περίπου το 16,9% όλων των θέσεων εργασίας στην πρωτεύουσα, σε σύγκριση με το 7,9% των θέσεων εργασίας στο υπόλοιπο Ηνωμένο Βασίλειο¹⁵. Παρόλο που αυτό δημιουργεί αυξανόμενες ευκαιρίες, δημιουργεί επίσης ένα ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον για τους νέους για να εισέλθουν στις δημιουργικές βιομηχανίες, ιδιαίτερα εκείνοι που αντιμετωπίζουν μειονεκτήματα ή που δεν έχουν πετύχει στο εκπαιδευτικό σύστημα. Από τους νεαρούς Λονδρέζους ηλικίας 16 έως 24 ετών πάνω από το 10% είναι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEET)¹⁶ και παρά τις γενικές βελτιώσεις στα ποσοστά ανεργίας, το ποσοστό των NEETs συνέχισε να αυξάνεται από έτος σε έτος τα τελευταία δύο χρόνια. Προστίθεται το γεγονός ότι πάνω από το ήμισυ όλων των εργαζομένων στη δημιουργική οικονομία κατέχουν πτυχίο (σε μερικούς υπό-τομείς ξεπερνούν κατά πολύ το 60%), έναντι το 31% στην ευρύτερη οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου¹⁷ και ότι οι αμίσθωτες πρακτικές άσκησης και "ποιόν γνωρίζεις" συνεχίζουν να παρέχουν κοινές διαδρομές εισόδου στις βιομηχανίες που αποκλείουν τους φτωχούς και τα άτομα σε μειονεκτική θέση. Τέλος, στο πλαίσιο της επίσημης εκπαίδευσης στα σχολεία, υπάρχει έντονη ανησυχία ότι οι τέχνες εξαλείφονται από το εθνικό πρόγραμμα σπουδών λόγω της έμφασης στα θέματα της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθημάτων (STEM). Δεδομένου ότι τα υψηλά έξοδα εισόδου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν ακόμη ένα εμπόδιο, η μη τυπική και άτυπη δημιουργική παροχή και κατάρτιση διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διατήρηση και ανάπτυξη των δημιουργικών ταλέντων των νέων και στην πρόσβαση τους σε μια δημιουργική σταδιοδρομία.

Οι οργανισμοί που ασχολούνται με την παροχή της μη τυπικής κατάρτισης για τη νεολαία και την πολιτιστική κατάρτιση για την ανάπτυξη δημιουργικών δεξιοτήτων στο Ηνωμένο Βασίλειο περιλαμβάνουν οργανώσεις-μέλη, οργανώσεις εξειδικευμένης τέχνης και πολιτιστικής κατάρτισης και ελεύθερους επαγγελματίες, κολέγια και κέντρα κατάρτισης ειδικά για τη βιομηχανία και κέντρα κατάρτισης και προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την κεντρική κυβέρνηση για πολιτιστική κατάρτιση. Πολλές καλλιτεχνικές και πολιτιστικές οργανώσεις που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο εκτελούν εκπαιδευτικά προγράμματα προβολής και καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, τα οποία συχνά συντονίζονται από ένα ειδικευμένο μέλος του προσωπικού ή του τμήματος. Υπάρχει επίσης ένας αυξανόμενος αριθμός οργανισμών που παρέχουν τέχνη και που δεσμεύονται να υλοποιήσουν έργα σε μη παραδοσιακούς χώρους, και η δραστηριότητα αυτή κινείται λίγο πιο κοντά στο κέντρο των πολιτικών χρηματοδότησης των τεχνών, με σαφή στόχο τη διεύρυνση του κοινού και τη συμμετοχή του στις τέχνες, όπως το πρόγραμμα του Συμβουλίου Καλών Τεχνών της Αγγλίας "Συνδέοντας τη Κοινότητα μέσω του Πολιτισμού", το οποίο επιδιώκει να επεκτείνει την εμπλοκή στις τέχνες στις αγροτικές περιοχές. Το υψηλό κόστος ιδιοκτησίας στα αστικά κέντρα του Ηνωμένου Βασιλείου, ειδικά στο Λονδίνο, είχε αρνητικό αντίκτυπο στην παροχή χώρου για τους καλλιτέχνες, με πολλές εγκαταστάσεις παραγωγής καλλιτεχνών να αναγκάζονται να αυξήσουν τα ενοίκια, να κλείσουν ή να μεταφερθούν έξω από την πόλη. Ένας τρόπος με τον οποίο οι καλλιτέχνες και οι παραγωγοί ανταποκρίθηκαν ήταν να αναπτύξουν περισσότερες δραστηριότητες και έργα τέχνης εκτός του κτιρίου, προσωρινά pop-up χώρους και παρεμβάσεις στο δρόμο. Ταυτόχρονα, η περαιτέρω εκπαίδευση, η οποία παλαιότερα παρείχε ένα σημαντικό σημείο εισόδου για τους νέους σε μια καριέρα στις τέχνες, αντιμετώπισε σοβαρή συμπίεση των πόρων και την απόσυρση σημαντικών πηγών οικονομικής στήριξης που βοηθούσαν τους νέους με το κόστος της εκπαίδευσης. Οι σοβαρές περικοπές στη χρηματοδότηση των τοπικών αρχών, δημιουργώντας επιπτώσεις στην παροχή

¹⁵ *London's Creative Industries – 2017 update*. Christopher Rocks, July 2017. GLA economics Working Paper 89. Mayor of London, London Assembly,

¹⁶ <https://www.gov.uk/government/statistics/neet-statistics-quarterly-brief-april-to-june-2017>

¹⁷ Who works in the Creative Economy? NESTA <http://data.nesta.org.uk/creativity/Heatmap.html>

υπηρεσιών για τους νέους και στις κοινοτικές εγκαταστάσεις, καθώς και οι αλλαγές στο σύστημα επιδομάτων έχουν συνδυαστεί για να επιβαρύνουν σκληρά τις ζωές και τις ευκαιρίες πολλών νέων. Σε αυτές τις εξελίξεις ο άτυπος τομέας της ΕΕΚ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη χρήση δημιουργικών δραστηριοτήτων ως τρόπο επανασύνδεσης δημιουργικών νέων ανθρώπων, παρέχοντας έτσι, ένα θετικό περιβάλλον για την ανάπτυξη του ταλέντου τους, των δεξιοτήτων και της αυτοπεποίθησης τους.

Οι δύο εθνικοί οργανισμοί που είναι αρμόδιοι για την κατάρτιση δεξιοτήτων στις Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι οι Δημιουργικές Ικανότητες και οι Δημιουργικές Πολιτιστικές Δεξιότητες. Και οι δύο δίνουν μεγάλη έμφαση στην κατάρτιση και στις δεξιότητες των νέων. Ωστόσο, ο ρόλος τους στον καθορισμό εθνικών επαγγελματικών προτύπων μειώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία. Εφόσον αποσύρθηκε η κρατική χρηματοδότηση και η δέσμευση, το τοπίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ΚΔΠ (CCIs) έχει κατακερματιστεί, οδηγούμενος πρωτίστως από τις εμπορικές προτεραιότητες και τις προτεραιότητες της αγοράς των Φορέων Διακρίσεων. Επί του παρόντος, η εθνική πολιτική προωθεί έντονα τη μαθητεία, η οποία προορίζεται να συνδεθεί με ένα αναθεωρημένο πλαίσιο επαγγελματικών προτύπων. Ωστόσο, αυτό βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο εφαρμογής.

Μια πρόσφατη έρευνα από τις Δημιουργικές Πολιτιστικές Δεξιότητες (Creative Cultural Skills) που πραγματοποιήθηκε για το British Council, έχει αναπτύξει το τοπίο επαγγελματικής κατάρτισης στον πολιτιστικό τομέα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η έρευνα κατέδειξε μια σειρά πρωτοβουλιών που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις που συνδέουν την εκπαίδευση και την απασχόληση, τον ρόλο των διαγωνισμών στην καλλιέργεια ταλέντων και το φάσμα εργαστηρίων, σεμιναρίων και βραχείας διδασκαλίας που απευθύνονται στους νέους.¹⁸

Στο Λονδίνο υπάρχει ένα εδραιωμένο δίκτυο μη τυπικών παροχών δημιουργικής κατάρτισης, συνήθως βαθιά ενσωματωμένοι στις τοπικές τους κοινότητες, οι οποίοι έχουν εξειδικευμένη εμπειρία στην πρόσληψη κάποιων από τους πλέον περιθωριοποιημένους νέους ανθρώπους και άλλως ομάδων της πρωτεύουσας. Σ' αυτό το δίκτυο συμπεριλαμβάνονται το Collage Arts, WAC Performing Arts and Media College, Midi Music, Raw Material, Four Corners, Rosetta Art Centre, SHAPE Arts και πολλά άλλα. Υπάρχει επίσης μια σειρά χώρων τέχνης που έχουν μια ισχυρή δέσμευση για την προσέλκυση και την συμμετοχή, όπως το Stratford Circus, the Roundhouse, Oval House and the Albany Theatre. Τέλος, υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός οργανώσεων που δεν έχουν συγκεκριμένο χώρο εκδηλώσεων (non-venue based), οι οποίες έχουν δεσμευτεί για συμμετοχικές και κοινοτικές παραγωγές, street art και τέχνη σε δημόσιους χώρους. Ανάμεσα σε πολλά παραδείγματα, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το London Bubble, το Art in Hospitals, το Black History Month, την πορεία Pride και τα πολλά φεστιβάλ που λαμβάνουν χώρα γύρω από το Λονδίνο, καθώς και εκδηλώσεις όπως το μυστικό σινεμά ή τα παρεμβατικά θεατρικά δρώμενα.

Μοντέλα Μη Τυπικής Μάθησης και Μοντέλα Καθοδήγησης από Ομότιμους

Με βάση τις συγκεκριμένες περιπτώσιολογικές μελέτες, είναι σαφές ότι ο ισχυρός παράγοντας για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η ενδυνάμωση των νέων σε μειονεκτική θέση. Η φωνή τους ενισχύεται για να προωθήσει την κοινωνική, πολιτική και οικονομική συμμετοχή τους μέσω προσαρμοσμένης ανάπτυξης ικανοτήτων για επικοινωνιακές δεξιότητες, συμμετοχή στα κοινωνικά δρώμενα, δίκτυα και κοινές δράσεις.

Επιπλέον, αυτές οι περιπτώσιολογικές μελέτες δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης σε μη συμβατικούς χώρους (συλλόγους νέων, γκαλερί, φυλακές). Σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων, ο χώρος μάθησης έχει τεράστια σημασία, καθώς το περιβάλλον συμβάλλει στην ποιότητα της μάθησης. Ένα μαθησιακό περιβάλλον που λαμβάνει υπόψη όλες τις αισθήσεις, μπορεί να αυξήσει τα επίπεδα δημιουργικότητας, παραγωγικότητας και ευημερίας των μαθητών. Η λιγότερη διάσπαση της προσοχής, η ικανότητα της συγκέντρωσης και η βελτίωση της εμπλοκής των εκπαιδευομένων είναι μόνο μερικά από τα σχόλια των ενδιαφερομένων.

¹⁸ https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/cultural_skills_activity_in_the_uk_-_executive_summary.pdf

Με βάση τα ευρήματα και τις περιπτώσιολογικές μελέτες, είναι σαφές ότι όλες οι βασικές δεξιότητες που αναπτύσσονται, όπως οι δεξιότητες επικοινωνίας, οι κοινωνικές δεξιότητες, η πολιτιστική ευαισθητοποίηση και η έκφραση και η μάθηση, μπορούν να οδηγήσουν σίγουρα στην κοινωνική ένταξη των νέων σε μειονεκτική θέση, με τις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ένταξή τους. Η χρήση της τέχνης και της δημιουργικότητας κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής περιόδου ενσαρκώνει πολλαπλές αισθήσεις και οδηγεί σε αυξημένη γνώση, ανάκληση και συμμετοχή των νέων. Ως εκ τούτου, οι βασικές ικανότητες που αναπτύχθηκαν μέσω των προαναφερθεισών περιπτώσιολογικών μελετών σχετίζονται στενά με την κοινωνική ένταξη.

Περιπτώσιολογική Μελέτη 1: Collective Learning Open Curriculum Kit (CLOCK) – Tulip Peer 2 Peer Mentoring

Γενική Περιγραφή: Το Ανοικτό Πρόγραμμα Συλλογικής Εκμάθησης (Collective Learning Open Curriculum Kit) είναι ένα αναθεωρημένο πρόγραμμα επικύρωσης για πολιτιστικούς και δημιουργικούς επαγγελματίες που μεταφέρουν τις ικανότητές τους σε άλλους σε περιβάλλον μη τυπικής μάθησης. Το CLOCK αναπτύχθηκε ως ανταπόκριση σε μια κατάσταση όπου οι δεξιότητες των έμπειρων επαγγελματιών στον τομέα της μη τυπικής μάθησης δεν αναγνωρίζονταν. Κατά μέσο όρο, το 30% του ενήλικου πληθυσμού στην Ευρώπη πηγαίνει στο πανεπιστήμιο και κερδίζει βραβεία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το άλλο 70% των ενηλίκων μαθαίνει ως επί το πλείστον μέσω εργασίας, αναψυχής και οικογενειακών ευθυνών και αποκτά εμπειρογνωμοσύνη που δεν αναγνωρίζεται ή αναγνωρίζεται. Το CLOCK παρέχει στους ενήλικες την ευκαιρία να μεταμορφώσουν την εμπειρία τους σε προσόντα υψηλότερου επιπέδου. Έτσι οι άνθρωποι που μαθαίνουν μέσω της εργασίας αναγνωρίζονται και συμπεριλαμβάνονται. Οι στόχοι του CLOCK είναι να αναγνωρίζουν τους ανθρώπους που μαθαίνουν μέσω της εργασίας, να μεταμορφώνουν την εμπειρία τους σε προσόντα και να συνδέονται με τους συνομηλίκους σε όλο τον τομέα. Το CLOCK εξελίχθηκε μέσα από 13 χρόνια έρευνας και ενεργού μάθησης και συνεργασίας ειδικά με οργανώσεις μη τυπικής μάθησης και με επαγγελματίες του δημιουργικού και πολιτιστικού τομέα σε 12 ευρωπαϊκές χώρες. Το πρόγραμμα διευθύνεται από την Δρ. Denise Stanley-Chard, Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρείας Tulip Peer 2 Peer Mentoring.

Χρησιμοποιεί εμπειρογνώμονες του τομέα ως συμβούλους και ομότιμους κριτές για να αναγνωρίσουν την παλαιότερη, τρέχουσα και μελλοντική μάθηση μέσω βραβείων επαγγελματικής εξέλιξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (PDA) από την Scottish Qualifications Authority. Αυτά τα βραβεία χαρτογραφούνται σε σύγκριση με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων και ως εκ τούτου μπορούν να προσεγγιστούν από επαγγελματίες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το CLOCK συνδέει τους σημερινούς εμπειρογνώμονες στον τομέα της επαγγελματικής μάθησης στον δημιουργικό και τον πολιτιστικό τομέα αξιοποιώντας την τεχνογνωσία τους για να αναγνωρίσουν και να επικυρώσουν τη μάθηση από ομότιμους πέρα από εθνικά σύνορα. Περιλαμβάνει μια πρόσφατα αναπτυχθείσα εφαρμογή CLOCKYOURSKILLS App. μέσω των οποίου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να παρακολουθούν, να εντοπίζουν και να αναγνωρίζουν τις βασικές δεξιότητες υψηλότερου επιπέδου καθώς αυτές ενσωματώνονται σε καθημερινές εργασιακές καταστάσεις.

Αποτελέσματα: Το CLOCK πέτυχε να αναπτύξει ένα πανευρωπαϊκό επίπεδο προσόντων το οποίο καλύπτει ένα κενό στην αναγνώριση και στην επικύρωση των δεξιοτήτων των δημιουργικών και πολιτιστικών επαγγελματιών που εργάζονται στη μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση. Αυτό το έχει επιτύχει μέσω ενός μοντέλου καθοδήγησης από ομότιμους που υποστηρίζει και συνδέει τους επαγγελματίες πέρα από τα εθνικά σύνορα και διευκολύνει την ανταλλαγή μαθημάτων, εμπειριών και δεξιοτήτων. Έχει ερευνηθεί, εκτιμηθεί και αξιολογηθεί μέσω δύο έργων που χρηματοδοτούνται από το Leonardo - το «Aspire to Create», η οποία επικεντρώθηκε στους πολιτιστικούς επιχειρηματίες και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πολιτιστικής Εκμάθησης, το οποίο αποσκοπούσε στην ανάπτυξη και στη δοκιμή ενός προγράμματος σπουδών για επαγγελματίες της πολιτιστικής μάθησης. Αυτά τα δύο σκέλη αντικατοπτρίζονται στα δύο επαγγελματικά προσόντα που προσφέρονται σήμερα:

- 1) Πολιτιστική μάθηση. Αυτό περιλαμβάνει όλες τις καλλιτεχνικές και δημιουργικές πρακτικές που μοιράζονται με άλλους σε μη τυπικούς χώρους. Αυτό μπορεί να συμβεί στη δουλειά, σε χώρους τέχνης και πολιτισμού, σε δημόσιους ή κοινωνικούς χώρους, όπως: νοσοκομεία, σχολεία, φυλακές, κοινοτικά κέντρα και σε ιδιωτικά και

άλλα εμπορικά περιβάλλοντα, όπως: το στούντιο και άλλους χώρους που σχετίζονται με προγράμματα. Αυτό σαφώς ευθυγραμμίζεται πολύ κοντά με τους στόχους του προγράμματος CREUS.

- 2) Ανάπτυξη και υποστήριξη της δημιουργικής επιχείρησης. Αυτό περιλαμβάνει τις εμπορικές, κοινωνικές και πολιτιστικές επιχειρήσεις και την ανάπτυξη και υποστήριξη περιφερειακών, εθνικών και διεθνών δημιουργικών και πολιτιστικών επιχειρήσεων.

Το CLOCK ελέγχεται εξωτερικά από τη Scottish Qualifications Authority, η οποία επικυρώνει τα βραβεία με βάση τη πρακτική μάθηση σε τέσσερα επίπεδα:

- Εμπειρογνώμονας: ισοδύναμο με επίπεδο μεταπτυχιακού διπλώματος (EQF Επίπεδο 7 ή SCQF Επίπεδο 11)
- Πρωταθλητής: ισοδύναμο με επίπεδο Πρώτου Πτυχίου Διπλώματος (EQF Επίπεδο 6 ή SCQF Επίπεδο 10)
- Ικανός: ισοδύναμο με επίπεδο Πιστοποιητικού Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (EQF Επίπεδο 5 ή SCQF Level 8)
- Υψηλός Μαθητευόμενος: ισοδύναμο με επίπεδο Πιστοποιητικού Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (EQF Επίπεδο 4 ή SCQF Επίπεδο 6)

Βιωσιμότητα: Το πρόγραμμα Tulip Peer Learning 2 Peer Learning ιδρύθηκε το 2016 για να δώσει μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα στο πρόγραμμα σπουδών CLOCK και να υποστηρίξει τους εργοδότες, τις επαγγελματικές ενώσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες για να ενσωματώσουν το CLOCK ούτως ώστε να ταιριάζουν στο σκοπό, στο περιβάλλον και τις πρακτικές της εργασίας τους. Ο Διευθύνων Σύμβουλος, η Δρ Denise Stanley-Chard, έχει μια ισχυρή προσωπική δέσμευση με τους στόχους και τις αξίες του προγράμματος και έχει αφιερώσει πάνω από 20 χρόνια από την επαγγελματική της ζωή στην έρευνα και την ανάπτυξη της αναγνώρισης της πολιτιστικής και της δημιουργικής μάθησης μέσω της εργασίας. Το μοντέλο καθοδήγησης ομότιμου συμβούλου συμβάλλει επίσης στη βιωσιμότητα, οικοδομώντας ένα δίκτυο διαπιστευμένων εμπειρογνομόνων ειδικών από ομότιμους αξιολογητές. Το CLOCK βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο ανάπτυξης. Έχει κατορθώσει με επιτυχία τη διαπίστευση της πρώτης κλάσης ομάδας 15 συμβούλων και κριτών.

Περιπτωσιολογική Μελέτη 2: Talent Matching Europe

Γενική Περιγραφή:

Το Talent Matching Europe (TME) είναι μια διεθνής σύμπραξη που υποστηρίζει τους δασκάλους, τους συμβούλους και τους εκπαιδευτές που υποστηρίζουν τους νέους να αποκτήσουν πρόσβαση σε εργασία στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες της Ευρώπης. Πρόκειται για τριετή στρατηγική σύμπραξη Erasmus+ (που λήγει τον Αύγουστο του 2018), συμπεριλαμβανομένων επτά εταίρων από έξι ευρωπαϊκές χώρες, υπό τον συντονισμό της Collage Arts (UK). Οι εταίροι CREUS Rinova και Mulab είναι επίσης εταίροι της TME.

Το έργο επικεντρώνεται στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων για ένα νέο ρόλο στην Ευρώπη - ο «επαγγελματικός μέντορας» ο οποίος συνεργάζεται με εταιρείες, εργοδότες και επιτρόπους εργασίας από τον πολιτιστικό τομέα, αφενός, και νέοι ταλαντούχοι άνθρωποι που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε εργασία ή σταδιοδρομία στον τομέα αυτό. Συνεργάζεται επίσης με οργανισμούς εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης για να φέρει όλα τα μέρη μαζί. Το σχέδιο χρησιμοποιεί το μοντέλο Talent Match, μια καινοτόμο προσέγγιση για τη στήριξη της απασχολησιμότητας των νέων, η οποία δοκιμάζεται σε εθνικό επίπεδο στο Ηνωμένο Βασίλειο και η οποία παραδίδεται από την Rinova στο Λονδίνο και δοκιμάστηκε ειδικά με δημιουργικούς νέους στο Wood Green Cultural Quarter από την Collage Arts. Το Talent Match καλύπτει τις ανάγκες των «αόρατων» ανέργων, των νέων που δεν είναι εγγεγραμμένοι στις επίσημες στατιστικές και τη μεθοδολογία επτά βημάτων «Ταξίδι της αλλαγής» το οποίο συνεπάγεται μακροπρόθεσμη δέσμευση με μερικές από τις πλέον αποκλεισμένες και μειονεκτούσες ομάδες στην κοινωνία. Το έργο TME προσπάθησε να προσαρμόσει αυτή την προσέγγιση στο πλαίσιο των ΠΔΒ και να δοκιμάσει την εφαρμογή του στο πλαίσιο άλλων ευρωπαϊκών χωρών, με στόχο την εδραίωση της μάθησης στο πλαίσιο του ECVET.

Αποτελέσματα: Το έργο πραγματοποίησε μια βασική ανασκόπηση του πλαισίου της χώρας στις 6 χώρες εταίρους (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ισπανία, Κροατία, Πολωνία και πΓΔΜ) και δημιούργησε ένα Επαγγελματικό Προφίλ και Πρότυπα Επάρκειας για αυτό το σκοπό. Με βάση αυτό, έχει αναπτύξει και δοκιμάσει μια σειρά από υλικά επαγγελματικής ανάπτυξης για τον επαγγελματικό σύμβουλο, συμπεριλαμβανομένου ενός προγράμματος σπουδών, Εργαλεία Ελέγχου Διαγνωστικών Δεξιοτήτων και εγχειριδίου καθοδήγησης, τα οποία είναι διαθέσιμα μέσω ενός Ανοικτού Εκπαιδευτικού Πόρου. Δοκιμάστηκαν μια σειρά από Μαθήματα Δράσης και ανέπτυξαν εκπαιδευτικό υλικό για 2 μήνες με εκπαιδευτές και συμβούλους στις έξι χώρες. Τα εκπαιδευτικά υλικά και οι πόροι που προκύπτουν από αυτές τις πιλοτικές δραστηριότητες διατίθενται στον ιστότοπο του έργου και παρέχουν ένα πολύτιμο αποθετήριο εξειδικευμένου περιεχομένου που είναι προσαρμοσμένο στο ρόλο του δημιουργικού μέντορα και στο πλαίσιο της μη τυπικής ΕΕΚ. Τα αποτελέσματα του προγράμματος θα παρουσιαστούν σε τελική διάσκεψη στα Σκόπια της Μακεδονίας τον Ιούνιο του 2018.

Βιωσιμότητα: Η τελική φάση του έργου εξετάζει τις δυνατότητες χορήγησης αδειών και πιστοποίησης της πρακτικής του επαγγελματικού συμβούλου. Ανατίθεται σε εξωτερικό αξιολογητή να εκπονήσει έκθεση με επίκεντρο τις στρατηγικές για την επίσημη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού προσόντος ως «άδειας άσκησης», για τους ευρωπαίους επαγγελματίες συμβούλους στις ΠΔΒ. Ωστόσο, το πρόγραμμα διαπίστωσε ότι σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες, η καθοδήγηση στις Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες δεν αναγνωρίζεται σχεδόν καθόλου ως επαγγελματικός ρόλος. Ως εκ τούτου, οι εκθέσεις των χωρών παρέχουν χρήσιμες βασικές πληροφορίες για το λεπτομερές πλαίσιο καθοδήγησης στις ΠΔΒ σε κάθε χώρα ως βάση για την αναγνώριση και την επικύρωση αυτού του αναδυόμενου επαγγελματικού ρόλου. Μία κληρονομιά του έργου θα είναι μια αναδυόμενη ψηφιακά συνδεδεμένη διακρατική ομότιμη κοινότητα δημιουργικών εκπαιδευτών

Περιπτωσιολογική Μελέτη 3: Tell Your Story – Rinova Limited, με τους WAC Performing Arts και Media College

Γενική Περιγραφή:

Το **Tell Your Story** είναι ένα ευρωπαϊκό Erasmus Plus πρόγραμμα ψηφιακής αφήγησης ιστοριών που συνεργάζεται με νέους που είναι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEET). Το Tell Your Story είναι ένα διετές πρόγραμμα, το οποίο θα ολοκληρωθεί τον Αύγουστο του 2018 και θα περιλαμβάνει έξι εταίρους από έξι ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Αυστρία, Σλοβενία και Βέλγιο). Το έργο στοχεύει:

- να παρακινήσει τους μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να επανέλθουν στη δια βίου μάθηση,
- να αποτρέψει τους νέους που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο ή την επαγγελματική εκπαίδευση,
- να διερευνήσει τους παράγοντες που αποτρέπουν τα ποσοστά εγκατάλειψης από το σχολείο μέσω ψηφιακής αφήγησης ιστοριών και ψηφιακής χαρτογράφησης,
- να ενισχύσει δύο βασικές ικανότητες των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και των ατόμων που κινδυνεύουν από την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου: ψηφιακές και επικοινωνιακές δεξιότητες,
- να ευαισθητοποιήσει σχετικά με τους λόγους της εγκατάλειψης του σχολείου και των προσωπικών συνεπειών της απόφασης αυτής,
- να μεταβιβάσει τις εμπειρίες από τους μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στην επόμενη γενιά,
- να συμβάλλει στη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης από το σχολείο.

Ως εταίρος από το Ηνωμένο Βασίλειο, η Rinova διδάσκει το πρόγραμμα σπουδών αφήγησης ιστορίας σε 20 μαθητές NEET στο WAC Performing Arts και Media College στο Λονδίνο. Το έργο περιλαμβάνει επίσης ένα ταξίδι κινητικότητας πέντε ημερών στο Παλέρμο της Σικελίας, το οποίο είχε μετασηματιστική επίδραση στους νεαρούς συμμετέχοντες του Ηνωμένου Βασιλείου.

Αποτελέσματα: Το έργο ανέλαβε εκτεταμένη ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και του διαδικτύου ανασκόπηση σχετικά με την επίδραση των προγραμμάτων ψηφιακής αφήγησης ιστορίας που ασχολούνταν με τους NEETs. Έχει δημιουργήσει ένα πρόγραμμα σπουδών σχετικά με τις τεχνικές ψηφιακής αφήγησης και με την παραγωγή μέσων μαζικής ενημέρωσης με τους νέους NEETs. Αλλά το πιο εντυπωσιακό αποτέλεσμα ήταν ο αντίκτυπος του ταξιδιού κινητικότητας, όπως διαφάνηκε στη συνέντευξη με έναν από τους νέους συμμετέχοντες και τον μέντορά του. Η επαφή των τριών νεαρών συμμετεχόντων από το Ηνωμένο Βασίλειο με μια ομάδα νέων προσφύγων κατά τη διάρκεια της εβδομάδας κατάρτισης στη Σικελία τους οδήγησε να επανεξετάσουν πόσο εκτιμούσαν την εκπαίδευση, επειδή βίωσαν τον τρόπο με τον οποίο οι πρόσφυγες είχαν χάσει τις ευκαιρίες τους στην εκπαίδευση, και με την επιστροφή τους, και οι τρεις επανήλθαν στην εκπαίδευση. Ένα δεύτερο αποτέλεσμα που τεκμηριώνεται στις συνεντεύξεις, είναι πως η μάθηση από το έργο δεν ήταν αυτό που αναμενόταν. Δεν ήταν η διαδικασία της αφήγησης της ιστορίας τους που ήταν πιο σημαντική για τους συμμετέχοντες. Αντ' αυτού, επηρεάστηκαν πολύ περισσότερο από την ακοή των ιστοριών άλλων συμμετεχόντων.

Βιωσιμότητα: Στη συνέντευξη, ο σύμβουλος David Garcia περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η καθοδήγηση είναι μια μακροπρόθεσμη δέσμευση που εκτείνεται πέρα από τα ατομικά έργα και ότι είναι μια πολύ αποτελεσματική τεχνική γιατί πρέπει πάντα να προσαρμόζεται στις ανάγκες του μεμονωμένου εκπαιδευόμενου και να καθοδηγείται από αυτή. Με αυτό τον τρόπο, ενθαρρύνει την αυτενέργεια και επιτρέπει σε ένα νέο άτομο να ακολουθήσει και να ανακαλύψει τα δικά του δυνατά σημεία. Ο εκπαιδευόμενος πρέπει να αποφασίσει ότι θέλει να λάβει καθοδήγηση. Τονίζει επίσης τη σημασία της μάθησης μέσω της πράξης. Έχει την άποψη ότι ο χώρος είναι λιγότερο σημαντικός. Όσο η καθοδήγηση συνδέεται με ένα συγκεκριμένο θέμα στον πραγματικό κόσμο, μπορεί να συμβεί οπουδήποτε. Ωστόσο, η μη τυπική μάθηση είναι μια κατακερματισμένη και αδόμητη διαδικασία, η οποία επομένως μπορεί να χρησιμοποιηθεί ευκολότερα από ένα νέο άτομο που είναι εκτός της επίσημης εκπαίδευσης και ίσως έχει σημαντικές πιέσεις και προκλήσεις στην καθημερινή του ζωή.

Ενσωμάτωση μέσω των Πολιτιστικών & Δημιουργικών Βιομηχανιών

Όλες οι περιπτώσιολογικές μελέτες καταδεικνύουν τη σημασία της καθοδήγησης ως μορφή μάθησης που προσαρμόζεται στις ανάγκες του εκπαιδευόμενου και πρέπει να καθοδηγείται από αυτούς. Η καθοδηγητική σχέση υποστηρίζει την ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας προκειμένου να συνεχίσει να αναπτύσσεται και αποτελεί επίσης μια αποτελεσματική παρέμβαση στους νέους για να εκτιμήσουν και να λάβουν μέρος στη μάθηση. Οι συνεντεύξεις παρέχουν εντυπωσιακά στοιχεία για το πώς η επιρροή ενός μέντορα μπορεί να βοηθήσει τους νέους να αναπτύξουν μια αίσθηση πρωτοβουλίας και αυτενέργειας. Το Talent Matching Europe περιλαμβάνει ειδικά εκπαιδευτικά υλικά που σχετίζονται με επιχειρησιακές και επιχειρηματικές ικανότητες. Και οι τρεις περιπτώσιολογικές μελέτες ενσωματώνουν το ψηφιακό περιβάλλον και δημιουργούν ψηφιακές ικανότητες. Τόσο το πρόγραμμα CLOCK όσο και το Talent Matching Europe χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία και κοινωνικά μέσα για να δημιουργήσουν μια διακρατική κοινότητα από ομότιμους μέντορες. Το έργο Tell Your Story έχει σχετικά μαθήματα για την πολιτιστική ευαισθητοποίηση και έκφραση, που δεν αποσκοπούν μόνο στην ανάπτυξη αυτοπεποίθησης ενός νεαρού ατόμου ως προς τον πολιτισμό και στην δική του ταυτότητα, αλλά και για να βιώνει και να μαθαίνει από την κουλτούρα των άλλων. Και στα τρία έργα, η διακρατική κινητικότητα φαίνεται να έχει ισχυρή επίδραση στους νέους ως μαθησιακή εμπειρία.

Πλαίσιο

Η διακρατική έκθεση ποιοτικής έρευνας και περιπτωσιολογικών μελετών έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του έργου *CREUS - Ανάπτυξη και καλλιέργεια των επαγγελματικών εγκάρσιων δεξιοτήτων των μειονεκτούντων νέων μέσω της δημιουργικής, μη τυπικής μάθησης σε μη συμβατικούς χώρους*. Το πρόγραμμα υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS + της Ευρωπαϊκής Ένωσης, KA2 - Συνεργασία για την Καινοτομία και την Ανταλλαγή Καλών Πρακτικών (KA202 - Στρατηγικές Συμπράξεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης). Το CREUS εξετάζει καινοτόμους τρόπους για την ανάπτυξη μεταβιβάσιμων και εγκάρσιων βασικών ικανοτήτων, απαραίτητα των νέων (ηλικίας 16-24 ετών) που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και τους NEET μέσω της συμμετοχής τους στη μη τυπική, πολιτιστική και καλλιτεχνική μάθηση.

Αυτή η έκθεση παρουσιάζει μια σειρά έργων στην Κύπρο, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), τα οποία, αν και ποικίλουν στην πράξη και στους συγκεκριμένους στόχους, έχουν ως κοινό αποτέλεσμα την κοινωνική ένταξη των συμμετεχόντων. Λαμβάνοντας υπόψη το πεδίο εφαρμογής του CREUS, η χρήση της καθοδήγησης από ομότιμους ως στρατηγική μη τυπικής μάθησης, σε συνδυασμό με τη χρήση δημιουργικών πρακτικών σε μη συμβατικούς χώρους, ήταν οι μεταβλητές που είχαν τεθεί σε προτεραιότητα για να επιλεχθούν οι περιπτώσεις. Οι περιπτωσιολογικές μελέτες αποτελούν πρακτικά παραδείγματα, σε όλες τις χώρες εταίρους, σχετικά με το πώς οι δημιουργικές πρακτικές δημιουργούν μεταβιβάσιμες και εγκάρσιες ικανότητες που διευκολύνουν την πρόσβαση στην επαγγελματική και εκπαιδευτική κατάρτιση (EEK) και στην αγορά εργασίας.

Οι οργανισμοί-εταίροι καθοδηγούνται από μια γενική ερώτηση: Με ποιους τρόπους μπορεί να υποστηριχθεί ότι η καθοδήγηση με αξιοποίηση δημιουργικών πρακτικών σε μη συμβατικούς χώρους μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική ένταξη ευάλωτων νέων; Πραγματοποιήθηκαν διάφορα διαβήματα για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τα τοπικά / εθνικά έργα τα οποία, τα τελευταία 5 χρόνια, χρησιμοποίησαν την ομότιμη καθοδήγηση ως μέσο προώθησης της κοινωνικής ένταξης:

1. Ανασκόπηση διαθέσιμων δημοσιευμένων εγγράφων που σχετίζονται με την μη τυπική εκπαίδευση, ένταξη των νέων, ομότιμη εκπαίδευση ως στρατηγική μάθησης.
2. Συνεντεύξεις με τους ενδιαφερόμενους, άτομα που συμμετείχαν στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση, στην υποστήριξη σχετικών έργων, όπως οι επαγγελματίες στα σχολεία, οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες, οι οργανώσεις νεολαίας, οι εκπαιδευτικοί και τα εκπαιδευτικά κέντρα, οι δημόσιοι και τομεακοί φορείς, οι ενώσεις εργοδοτών και οι εμπορικές ενώσεις.
3. Εντοπισμός έργων που εστιάζονται στην ενσωμάτωση της ευάλωτης νεολαίας μέσω δημιουργικών πρακτικών, μάθησης σε μη συμβατικούς χώρους, της ομότιμης καθοδήγησης.
4. Εξέταση σχετικών έργων / προγραμμάτων ως περιπτωσιολογικές μελέτες μέσω ομαδικών συνεντεύξεων με συμβούλους και εκπαιδευόμενους.

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν θα ενημερώσουν την ανάπτυξη της μεθοδολογίας CREUS, μια «μελέτη βιωσιμότητας» που βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες:

- A) η χρήση της τέχνης, του πολιτισμού και της δημιουργικής πρακτικής για τη συμμετοχή αποκλεισμένων νέων μέσω της μη τυπικής πρακτικής,
- B) η έννοια του «χώρου» ως μαθησιακού περιβάλλοντος και ο τρόπος με τον οποίο οι «μη συμβατικοί» χώροι προσφέρουν καινοτόμους και νέους χώρους για τη μη τυπική δημιουργική μάθηση,
- Γ) η ειδική συμβολή των συμβούλων ομότιμων στη μη τυπική δημιουργική μάθηση,

Ενσωμάτωση Νεολαίας & Δημιουργικές Πρακτικές

Η ισότητα και η κοινωνική συνοχή αποτέλεσαν βασικά θέματα στην Ευρωπαϊκή Παρακολούθηση της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του 2017. Η ανισότητα στην εκπαίδευση αποτελεί μείζονα ανησυχία και συνδέεται στενά με τις προοπτικές κοινωνικής ένταξης. Τα άτομα με βασική εκπαίδευση είναι πολύ ευάλωτα στη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό. Η ΕΕ¹⁹ υπογραμμίζει ότι η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ανησυχητικά υψηλή κοντά στα παιδιά ορισμένων ομάδων, όπως οι μετανάστες, τα παιδιά Ρομά και τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, που προέρχονται από καταστάσεις «πολλαπλών μειονεκτημάτων». Μεταξύ των παραγόντων που επηρεάζουν την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ο σχεδιασμός και η ποιότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων και η επιρροή τους στη διαδικασία εκμάθησης, όπως η ανεπαρκής υποστήριξη των μαθητών και οι ακατάλληλες μέθοδοι διδασκαλίας και τα προγράμματα σπουδών. Η ισότιμη πρόσβαση και η υψηλής ποιότητας εκπαίδευση που επιτρέπει την ένταξη των ομάδων σε μειονεκτική θέση²⁰, είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, μια πρόταση που υπάρχει στη Διακήρυξη του Παρισιού²¹.

Το Ανακοινωθέν της Μπριζ (Bruges Communiqué)²² υποστηρίζει ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση μπορεί να βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης της εκπαίδευσης κάτω από το 10% κοντά στους νέους, καθώς διαφοροποιεί τις ευκαιρίες απασχόλησης και σπουδών, βοηθά στην απόκτηση των απαιτούμενων πρακτικών δεξιοτήτων και διευκολύνει την πρόσβαση σε προσόντα υψηλότερου επιπέδου. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να εξελιχθούν και να προσφέρουν προγράμματα με κίνητρα ευθυγραμμισμένα με τις ανάγκες των νέων και τις ευκαιρίες των αναδυόμενων αγορών. Η ανεργία και η ποιότητα στην απασχόληση αποτελούν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ)²³ εκτιμά ότι, σε παγκόσμιο επίπεδο, το 21,8% είναι εκτός εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώ το 13,1% των νέων υπολογίζεται ότι είναι άνεργοι (70,9 εκατομμύρια). Οι νεαρές γυναίκες είναι οι πλέον ευάλωτες. Σε παγκόσμιο επίπεδο το 34,4% των γυναικών είναι NEET, σε σύγκριση με το 9,8% των νέων ανδρών. Η εκμάθηση μέσω πολιτιστικών και δημιουργικών εμπειριών, είτε σε περιβάλλον μη τυπικής μάθησης είτε στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση που βασίζεται στο ευρηματικό τομέα, μπορεί να έχει μια μοναδική και παρακινητική ποιότητα που, με τη σύνδεσή της με τις αυξανόμενες προοπτικές απασχόλησης, κινητοποιεί τους νέους ανθρώπους που μπορεί να είναι ταλαντούχοι και επιχειρηματικοί, αλλά έχουν απογοητευτεί από τις «παραδοσιακές» εκπαιδευτικές εμπειρίες²⁴.

Σύμφωνα με την ΔΟΕ, οι αναδυόμενες τεχνολογίες αλλάζουν το τοπίο των αναζητούμενων δεξιοτήτων. Η αυτοματοποίηση αντικαθιστά χειρωνακτικά, επαναλαμβανόμενα καθήκοντα ρουτίνας, οδηγώντας σε αύξηση της ζήτησης βασικών δεξιοτήτων εργασίας όπως η σύνθετη επίλυση προβλημάτων, η κριτική σκέψη, η ανοιχτή στάση στη μάθηση, η προσαρμοστικότητα και η δημιουργικότητα. Οι νέοι εγκάρσιοι οικονομικοί τομείς προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης στους νέους. Η UNIDO (Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών)²⁵ υπογραμμίζει την αξία της δημιουργικότητας των νέων ως καταλυτικό παράγοντα για την καινοτομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο, οι δημιουργικές βιομηχανίες ως ένας χώρος έχει μεγάλες δυνατότητες για την επιχειρηματικότητα των νέων, ως τομέας στον οποίο είναι δυνατά πολλά δίκτυα συναλλαγών σε μια "κυκλική εμπορική και βιοματική οικονομία"²⁶. Οι δημιουργικές βιομηχανίες εμφανίζονται μεταξύ των ταχύτερα αναπτυσσόμενων και επιτυχημένων τομέων της Ευρώπης,

¹⁹ Council conclusions on reducing early school leaving and promoting success in school - Council conclusions (23 November 2015)

²⁰ 2015 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020) New priorities for European cooperation in education and training (2015/C 417/04)

²¹ Declaration on Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education, Informal meeting of European Union Education Ministers, Paris, March 2015.

²² Supporting vocational education and training in Europe: the Bruges Communiqué, European Union, 2011

²³ Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a better working future International Labour Office – Geneva: ILO, 2017

²⁴ Attractiveness of Initial VET: Identifying What Matters, CEDEFOP 2014

²⁵ Creative industries for youth: unleashing potential and growth, UNIDO, 2013

²⁶ Ibid.

αντιπροσωπεύοντας το 4,4% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ και το 3,8% των θέσεων εργασίας (8,3 εκατ. Άτομα)²⁷. Η Ευρώπη είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αγορά πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών (περίπου 7,7 εκατομμύρια συναφείς θέσεις εργασίας), απασχολώντας περισσότερους νέους από οποιονδήποτε άλλο τομέα.²⁸

Καθοδήγηση από ομότιμους σε μη συμβατικούς χώρους

Στο πλαίσιο του CREUS, η καθοδήγηση από ομότιμους ορίζεται ως μάθηση από άτομα με παρόμοιο υπόβαθρο που έχουν ενισχυμένες εμπειρίες και πραγματοποιείται μέσω της συνεργασίας και κοινών πρακτικών. Η θεωρία της εργασίας είναι ότι ο χώρος είναι σημαντικός παράγοντας που ενισχύει την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ του μέντορα και του μαθητευόμενου, και μεταξύ των συνομηλίκων. Το CREUS θεωρεί τους μη συμβατικούς χώρους ως μια μεταβλητή που μεγιστοποιεί την μαθησιακή εμπειρία των ευάλωτων νέων μέσω της καθοδήγησης των ομότιμων. Ως χώροι που συνήθως δεν συνδέονται με την επίσημη εκπαίδευση (νεανικά κέντρα, κοινοτικά κέντρα, καταφύγια, παιδικές χαρές, δημαρχεία, εκκλησίες, προσαρμοσμένοι βιομηχανικοί χώροι, μουσεία και γκαλερί τέχνης, σήραγγες υπαίθριων χώρων, αγροκτήματα, αθλητικά κέντρα), οι ασυνήθιστοι χώροι έχουν ανεπίσημο χαρακτήρα που βοηθά τους νέους να εμπλακούν και να προσαρμόσουν τη διαδικασία μάθησης.

Οι μεθοδολογίες καθοδήγησης μπορούν να αυξήσουν την αυτογνωσία και την αυτοπεποίθηση, να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν την επικοινωνία, να διευκολύνουν τη δικτύωση, να προωθήσουν την πρωτοβουλία, να αναπτύξουν και να εξασκούν δεξιότητες που προετοιμάζουν τους νέους για εργασία και τη ζωή.²⁹ Ένα επιτυχημένο πρόγραμμα καθοδήγησης θα έχει σαφή αναμενόμενα αποτελέσματα από την έναρξή του και θα ενημερώνεται από μια θεωρία της αλλαγής που εξετάζει την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων στις οποίες οι μέντορες και οι εκπαιδευόμενοι ασχολούνται με τις υπάρχουσες ανάγκες. Μια τέτοια θεωρία θα πρέπει να εξετάσει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος εργασίας, να εξηγήσει τη δυνατότητα μετρήσεως των αποτελεσμάτων, και να βασίσει την πρακτική σε στοιχεία, - η σχετική έρευνα και η θεωρία πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις τοπικές ανάγκες, τα πλαίσια και τις περιστάσεις.³⁰

Οι δεξιότητες όπως η ομαδική εργασία, η ικανότητα μάθησης και η ικανότητα να συνεργαστούν σε ένα πολυτομεακό/ διυπηρεσιακό πλαίσιο είναι βασικές για τις δημιουργικές βιομηχανίες και μπορούν να αποκτηθούν μέσω πρακτικών καθοδήγησης. Η εκμάθηση σε δημιουργικές βιομηχανίες συμβαίνει συχνά σε βιωματικούς χώρους “όπου το παιχνίδι έχει σημασία όσο και η εργασία, όπου οι διεπιστημονικές ομάδες αλληλοεπιδρούν με πνεύμα συνεργασίας και όπου οι συμμετέχοντες μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο δημιουργώντας ένα δίκτυο υποστήριξης με τον χρόνο.”³¹ Ο χώρος μπορεί να επιτρέψει ή να αποτρέψει την εμφάνιση μιας κοινότητας μάθησης, επηρεάζοντας το σύνολο των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων που μπορούν να διευκολύνουν τη μάθηση και τη συμμετοχή, το συλλογικό διάλογο, και την καθοδήγηση³². Το μαθησιακό περιβάλλον και η προσκόλληση των μαθητών στο χώρο είναι σημαντικά στη διαδικασία εκμάθησης, καθώς επηρεάζουν τις συναισθηματικές ανταποκρίσεις του εκπαιδευόμενου και ενισχύουν το κίνητρο και τη βούληση να μάθουν³³.

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι τόποι και οι χώροι που κατοικούν οι νέοι οι οποίοι βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEET) διαδραματίζουν ρόλο στη διαιώνιση ή στη διακοπή της περιθωριοποίησης.³⁴ Η

²⁷ Mapping the Creative Value Chains A study on the economy of culture in the digital age, DG for Education & Culture, 2017

²⁸ Cultural times The first global map of cultural and creative industries, December 2015

²⁹ Enriching Relationships: Research into the long-term effects of youth mentoring and its connection to the business world, Menno Vos, 2014

³⁰ Elements of Effective Practice for Mentoring: Research-informed and practitioner-approved best practices for creating and sustaining impactful mentoring relationships and strong program services, 2015, MENTOR: The National Mentoring Partnership

³¹ Delacruz, J. 2015. *Look Closer: Peer Mentoring and the Creative Disciplines*, San Jose State University

³² Bickford, D. and Wright, J., 2006, “Community: The Hidden Context for Learning” in *Learning Spaces*, EDUCAUSE

³³ Graetz, K. 2006. “The Psychology of Learning Environments” in *Learning Spaces*, EDUCAUSE

³⁴ Ron Thompson, Lisa Russell & Robin Simmons (2013) Space, place and social exclusion: an ethnographic study of young people outside education and employment, *Journal of Youth Studies*, 17:1, 63-78, DOI: [10.1080/13676261.2013.793793](https://doi.org/10.1080/13676261.2013.793793)

παρούσα έκθεση παρουσιάζει μια συλλογή από περιπτωσιολογικές μελέτες που εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο οι μεταβλητές του χώρου, η μάθηση από ομότιμους και η καθοδήγηση και οι δημιουργικές πρακτικές μπορούν να συνδυαστούν στην ανάπτυξη και στην υλοποίηση έργων που στοχεύουν στην υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης.

Τελικά Σχόλια

Η ανατροφοδότηση των ενδιαφερομένων μερών και τα δεδομένα που προκύπτουν από τις περιπτωσιολογικές μελέτες που διεξήχθησαν και αναλύθηκαν, υποστηρίζουν σαφώς το επιχείρημα ότι η συνδυασμένη χρήση μεθοδολογιών μη τυπικής μάθησης με τις τέχνες, τον πολιτισμό και τις δημιουργικές πρακτικές έχει χρησιμοποιηθεί εγκάρσια και αποτελεσματικά στις χώρες εταίρους για την ένταξη ευάλωτων ομάδων με διαφορετικά προφίλ και ανάγκες.

Στην Κύπρο, τέτοιες στρατηγικές έχουν χρησιμοποιηθεί για την ένταξη των νέων NEET στο σχολείο, την κοινωνική ένταξη των παιδιών και των εφήβων που αναζητούν άσυλο, για να ενισχύσουν τους νέους ως υποστηρικτές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού μέσω υποστήριξης από ομότιμους, και για την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των νέων και των ενηλίκων μέσω της μουσικής και της έκφρασης του σώματος.

Στην Ελλάδα, οι περιπτωσιολογικές μελέτες δείχνουν επιτυχή παραδείγματα όσον αφορά την ανάπτυξη ικανοτήτων των εργαζομένων σε θέματα νεολαίας και των ηγετών των νέων για την προώθηση και την υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των ευάλωτων νέων, την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των κρατούμενων στις ελληνικές φυλακές και της απασχολησιμότητας των νέων NEET στις δημιουργικές βιομηχανίες.

Στην Ιταλία, οι προσεγγίσεις κυμαίνονταν από την πρόληψη των κινδύνων που συνδέονται με την εφηβεία μέσω πολιτιστικών πρακτικών και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, την καταπολέμηση του αστικού αποκλεισμού μέσω της πρόσβασης στην τέχνη και τον πολιτισμό και την προώθηση της επαγγελματικής ένταξης των μεταναστών.

Στην Ολλανδία, τα παραδείγματα αντικατοπτρίζουν τις δυνατότητες τέτοιων μεθοδολογικών προσεγγίσεων για την καταπολέμηση της απομόνωσης κοντά στους ηλικιωμένους, την προώθηση της επαγγελματικής ένταξης των νέων μέσω κοινοτικών εταιρικών σχέσεων με επιχειρηματίες μόδας και τη χρήση θεάτρου για την ενίσχυση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), η πρόσβαση στην απασχόληση στις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες είναι ένας κοινός στόχος όλων των περιπτώσεων που παρουσιάστηκαν, η οποία έχει επιτευχθεί μέσω της χρήσης της επικύρωσης από ομότιμους σε περιβάλλον μη τυπικής μάθησης, μέσω της ενίσχυσης της ικανότητας των μεντόρων, των συμβούλων και των εκπαιδευτών να υποστηρίζουν την πρόσβαση των νέων και με τη χρήση ψηφιακής αφήγησης παραμυθιών για την εκ νέου συμμετοχή των νέων NEET.

Ο πλούτος των περιπτωσιολογικών μελετών έγκειται στην ποικιλομορφία των προσεγγίσεων, των αναγκών και των ομάδων στόχων. Η σημαντικότητα της ομότιμης καθοδήγησης ως μέθοδο μάθησης και της μη συμβατικότητας του χώρου ως μεταβλητής που διευκολύνει τη διαδικασία μάθησης αντικατοπτρίζεται προφανώς στην παρατήρηση βασικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν. Έχουν εντοπιστεί οι εξής δεξιότητες: δεξιότητες επικοινωνίας, μαθαίνω πως να μαθαίνω, πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, αριθμητική, πολιτιστική ευαισθητοποίηση και έκφραση, κοινωνικές και πολιτικές ικανότητες, ομαδική δουλειά, δημιουργικές και καλλιτεχνικές δεξιότητες, ψηφιακές δεξιότητες, δεξιότητες καθοδήγησης. Ορισμένες φορές, σε αρκετές από τις περιπτωσιολογικές μελέτες, οι δεξιότητες επικυρώνονται και χαρτογραφούνται σε σύγκριση με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι η συνδυασμένη χρήση στρατηγικών μη τυπικής/ άτυπης μάθησης μέσω καθοδήγησης από ομότιμους σε μη συνηθισμένους χώρους συχνά δεν αναγνωρίζεται επισήμως. Η εφαρμογή των διάφορων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων παρουσιάζει αυτά τα κοινά στοιχεία, αλλά δεν υπάρχουν διαρθρωμένες μεθοδολογικές προσεγγίσεις που να περιλαμβάνουν τις τρεις μεταβλητές. Αυτό εξηγεί πιθανώς τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ερωτηθέντες για να εξηγήσουν το σκεπτικό πίσω από την υιοθέτηση συγκεκριμένων προσεγγίσεων και τους παράγοντες επιτυχίας, ενισχύοντας έτσι την ανάγκη να αναπτυχθεί μια επίσημη μεθοδολογία όπως προτείνεται από το CREUS.

Διακρατική Σύνοψη - Ολλανδικά

Το πλαίσιο

Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές

Ομότιμη Καθοδήγηση σε μη συμβατικούς χώρους

Τελικά Σχόλια

Διακρατική Σύνοψη - Ελληνικά

Το πλαίσιο

Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές

Ομότιμη Καθοδήγηση σε μη συμβατικούς χώρους

Τελικά Σχόλια

Διακρατική Σύνοψη - Ιταλικά

Το πλαίσιο

Ενσωμάτωση των Νέων & Δημιουργικές Πρακτικές

Ομότιμη Καθοδήγηση σε μη συμβατικούς χώρους

Τελικά Σχόλια

Βιβλιογραφία

Attractiveness of Initial VET: Identifying What Matters, CEDEFOP, 2014

Berg, R. van den. 2014 . Creativiteit moet puur blijven

Bickford, D. and Wright, J. 2006. “Community: The Hidden Context for Learning” in *Learning Spaces*, EDUCAUSE

Council conclusions on reducing early school leaving and promoting success in school - Council conclusions (23 November 2015)

Cultural times: The first global map of cultural and creative industries, December 2015

Declaration on Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education, Informal meeting of European Union Education Ministers, Paris, March 2015.

De Bruyne, L & Rogé, B. 2014. Tussen ruimte, kunst en kapers.

Delacruz, J.2015. *Look Closer: Peer Mentoring and the Creative Disciplines*, San Jose State University

Doets, C., Esch, W. van Houtepen, J., Visser, K. , & Sousa, J. de. 2008. Palet van de non-formele educatie in Nederland

ECLN. 2016. Clocking presentation. <http://ecln-network.com/2016/01/21/clocking-presentation>

European Youth Portal http://europa.eu/youth/cy/article/54/6989_en

Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a better working future International Labour Office – Geneva: ILO, 2017

Graetz, K. 2006. “The Psychology of Learning Environments” in *Learning Spaces*, EDUCAUSE

ISFOL, *Esperienze di validazione dell'apprendimento non formale e informale in Italia e in Europa*, ISFOL Editore, 2007

2015 Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020) New priorities for European cooperation in education and training (2015/C 417/04)

London's Creative Industries – 2017 update. Christopher Rocks, July 2017. GLA economics Working Paper 89. Mayor of London, London Assembly, <https://www.gov.uk/government/statistics/neet-statistics-quarterly-brief-april-to-june-2017>

Manoudi, A.2016. *Country Report Cyprus: 2016 update to the European inventory on validation of non-formal and informal learning*

Manual of the office of the Commissioner for Volunteering and NGOs, 2015, Cyprus

Mapping the Creative Value Chains: A study on the economy of culture in the digital age, DG for Education & Culture, 2017

MENTOR: The National Mentoring Partnership. 2015. Elements of Effective Practice for Mentoring: Research-informed and practitioner-approved best practices for creating and sustaining impactful mentoring relationships and strong program services

Office of the European Union. 2017. *Education and Training Monitor 2017 – Cyprus*

On track – Different Youth Work Approaches for different NEET situations. 2015. Salto Youth Inclusion Resource Centre – Erasmus+

Supporting vocational education and training in Europe: the Bruges Communiqué, European Union, 2011

The Ministry of Education and Culture of Cyprus. *Annual Report 2015*

Thompson, R. Russell, L. & Simmons, R. 2013. Space, place and social exclusion: an ethnographic study of young people outside education and employment, *Journal of Youth Studies*, 17:1, 63-78, DOI: 10.1080/13676261.2013.793793

UNIDO. 2013. Creative industries for youth: unleashing potential and growth

Vocational Education and training in Europe –Cyprus 2016 report

Vos, M. 2014. Enriching Relationships: Research into the long-term effects of youth mentoring and its connection to the business world, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/cultural_skills_activity_in_the_uk_-_executive_summary.pdf

W. van Houtepen, J., Visser, K. , & Sousa, J. de .2008. Palet van de non-formele educatie in Nederland

Who works in the Creative Economy? NESTA <http://data.nesta.org.uk/creativity/Heatmap.html>

Youth Board of Cyprus. 2017. *The National Youth Strategy for the Youth 2017-2022*